

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

MAGDA POLÁKOVÁ

IV. ročník – prezenční studium

Učitelství pro 1. stupeň základních škol

PŘIPRAVENOST DÍTĚTE PRO VSTUP DO ŠKOLY A ZPŮSOBY
JEJÍHO ZJIŠŤOVÁNÍ

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martina Fasnerová

Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen
uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 9. 6. 2009

.....

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit poděkování vedoucí mé diplomové práce Mgr. Martině Fasnerové za její cenné rady a připomínky, díky kterým jsem mohla tuto práci dokončit. Děkuji také své rodině a blízkým, kteří mne po dobu celého studia podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	- 5 -
1 OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	- 7 -
1.1 Tělesný vývoj a motorika	- 8 -
1.2 Vývoj poznávacích procesů.....	- 9 -
1.2.1 Vnímání.....	- 10 -
1.2.2 Myšlení a rozumové schopnosti.....	- 11 -
1.2.3 Pozornost.....	- 13 -
1.2.4 Paměť	- 14 -
1.3 Emoční prožívání.....	- 15 -
1.4 Sociální vývoj	- 16 -
2 NÁSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY	- 19 -
2.1 Školní zralost	- 20 -
2.3 Školní připravenost	- 21 -
2.4 Školní nezralost a odklad školní docházky	- 23 -
3 POSUZOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI	- 26 -
3.1 Test Artura Kerna	- 26 -
3.2 Jiráskův orientační test školní zralosti a jeho hodnocení.....	- 27 -
3.3 Kritéria diagnostiky připravenosti dítěte pro vstup do školy	- 31 -
4 ŠKOLNÍ ZRALOST U ZÁPISU DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	- 36 -
4.1 Legislativní vymezení zahájení školní docházky	- 37 -
4.2 Průběh zápisu.....	- 38 -
4.2.1 Tradiční forma zápisu	- 39 -
4.2.2 Netradiční pojetí zápisu	- 40 -
5 NÁVRH PŘÍPRAVNÉHO KURZU	- 42 -
5.1 Funkce a cíle přípravného kurzu.....	- 43 -
5.2 Administrativní a správní zajištění kurzu	- 44 -
5.3 Organizační příprava.....	- 44 -
6 NÁVRH PROGRAMU PŘÍPRAVNÉHO KURZU, PRACOVNÍCH LISTŮ, HER A JINÝCH AKTIVIT	- 46 -
6.1 Plán a aktivity 1.dne.....	- 47 -
6.2 Plán a aktivity 2. dne.....	- 54 -
6.3 Plán a aktivity 3. dne.....	- 64 -
6.4 Režim a aktivity 4. den.....	- 75 -
6.5 Plán a aktivity 5. dne.....	- 84 -
ZÁVĚR.....	- 91 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	- 92 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 95 -

ÚVOD

Velká část z nás si i po letech dokáže vybavit svůj první školní den. Vzpomínka na třídu, spolužáky, učitele v nás vzbuzuje nejrůznější pocity. S odstupem času většinou můžeme hovořit o pocitech příjemných, ale pro dítě, které si poprvé sedá do školní lavice, to tak vůbec být nemusí. Nevhodné načasování počátku školní docházky dokonce může dítěti znepríjemnit celé následné studium. Tato myšlenka mne zaujala natolik, že jsem se rozhodla zabývat se tímto tématem ve své diplomové práci s názvem „Připravenost dítěte pro vstup do školy a způsoby jejího zjišťování.“

Cílem diplomové práce je vytvoření adaptačního kurzu pro skupinu dětí, které v novém školním roce nastupují do první třídy základní školy. Pedagog během kurzu s dětmi bude provádět celou řadu praktických činností a cvičení, kterými připravenost dítěte dále podpoří a usnadní tak dětem vstup do školy.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola je zaměřena na vymezení období mladšího školního věku a procesy vývoje dítěte, kterými během této doby prochází. Problematika růstu v tomto období je celkově velmi rozsáhlá, proto je zde teoreticky popsán především počátek tělesného růstu a psychického vývoje dítěte. Zvláštní pozornost je věnována oblasti zdokonalování poznávacích procesů jakými jsou paměť, pozornost, ale také rozumové schopnosti.

Samostatnou kapitolu tvoří pojednání o významu školní zralosti a připravenosti. Vysvětlena je zde také školní nezralost a odklad školní docházky, který může být některým dětem při zápisu pedagogem doporučen.

Protože posuzování školní zralosti je jedním z klíčových momentů celého procesu zápisu dítěte do školy, kriteria vlastní diagnostiky jsou blíže popsána ve třetí kapitole společně s testy, které v praxi slouží pro posouzení zralosti dítěte ke školní docházce.

Ve čtvrté kapitole se pak hovoří o školní zralosti dítěte posuzované přímo u zápisu. Je zde uvedeno legislativní vymezení povinné školní docházky a také různé formy a způsoby zápisu, které se používají.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na samotný přípravný kurz. Skladba kurzu vychází z vymezených cílů a funkcí, které byly na začátku páté kapitoly

stanoveny. Je zde uvedeno i nezbytné organizační zajištění zázemí pro přípravu celého kurzu pro děti.

Závěrečná kapitola je věnována programu adaptačního kurzu a skládá se z podrobných rozpisů aktivit jednotlivých dnů. Aby bylo dosaženo co možná nejlepších výsledků, je pro děti navržen program s názvem „Dobrodružství v džungli“, který vychází z kresleného filmu Kniha džunglí. Děti se v rámci nejrůznějších her či vlastní tvorby postupně a pro ně přirozenou formou seznamují s kolektivem, utváří si vazbu na učitele a v neposlední řadě si také osvojují nové dovednosti, které později ve škole využijí.

Přínosem pro pedagogickou praxi je dle mého názoru vytvoření nového způsobu, jakým se dítěti věnovat ještě před začátkem školní docházky a tímto mu usnadnit a zpříjemnit jeho start ve škole. Věřím, že tento materiál může posloužit také jako námět pro organizaci podobného kurzu, díky kterému budou mít děti příjemnější vzpomínky na svůj první školní den.

1 OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Období mladšího školního věku se obecně vymezuje od šestého až sedmého do jedenáctého až dvanáctého roku života dítěte. Začíná tedy vstupem do první třídy základní školy a končí přechodem z prvního na druhý stupeň základní školy. Dá se také říct, že mladší školní věk se chýlí ke konci s nástupem prvních známek druhotných pohlavních znaků, které jsou charakteristické pro začátek období staršího školního věku.

Jak uvádí I. Pavlas samotný název období naznačuje, že se pro dítě ústředním místem sociálního života stává škola. Dětem se na počátku povinné školní docházky zásadně mění celkový způsob života. Hra, charakteristická pro předškolní období, pomalu ustupuje do pozadí a hlavní činností se stává učení.¹ Začátky čtení, psaní a počítání jsou pro dítě v tomto věku velmi namáhavou činností, která klade vysoké nároky na nervovou soustavu, smyslové vnímání, abstraktní myšlení a vytváření pojmů. Návik psaní navíc představuje značnou zátěž pro nervovou soustavu dítěte, zvláště pak přesná koordinace pohybů ruky, drobného svalstva prstů i ostatních pohybů těla.

Významnými osobami zásadně ovlivňujícími vlastní způsob chování dítěte už nejsou pouze rodiče, ale stávají se jimi i učitelé a spolužáci. Školní prostředí s sebou přináší určitá pravidla, kterým se musí každé dítě učit, podřídit a přijmout tak roli žáka. V třídním kolektivu si postupně vydobývá pozici spolužáka, ve které je důležité uznání a přijetí jeho osobnosti ostatními dětmi.

J. Machová hovoří o zátěži vyvolané náhlou změnou životních podmínek jako o velmi výrazné. V důsledku soustavného pracovního zatížení bývá dítě více unavené, ztrácí chuť pokračovat v práci, často bývá změna doprovázena i zhoršením jeho zdravotního stavu.² V rámci prevence těchto obtíží by rodina měla poskytnout malému školákovi prostor k dostatečnému odpočinku, zabezpečit správnou výživu

---

¹ PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I.*, s. 77-78.

² MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*, s. 215.

s dostatečným množstvím tekutin a respektovat jeho potřebnou dobu spánku. Ta klesá z dvanácti hodin v sedmém roce stáří dítěte na deset a půl hodiny v desíti letech.

V prvním ročníku základní školy převládá u žáků sklon k mechanickému přebírání hotových názorů, vlastní názory bývají naivní a nekritické. Podle O. Čačky kolem desátého roku života dítěte postupně naivita ustupuje a objevují se první známky kritiky. Po celé období je charakteristické myšlení, které se opírá o poznání reálného světa a o vlastní zkušenosti dítěte.³

1.1 Tělesný vývoj a motorika

Struktura těla se u dětí velmi rychle mění. Začátek mladšího školního věku můžeme označit jako období první vytáhlosti. Dítě je štíhlé, nemá vystouplé břicho a pod kůží hrudníku se mu zřetelně rýsují žebra. Období první vytáhlosti končí kolem šesti a půl let a střídá jej období druhé plnosti, kdy tempo růstu hmotnosti je vyšší než tempo růstu výšky dítěte. Postava se začíná zužovat v pase, oplošťuje se hrudník v předozadním směru, zmenšuje se také podíl hlavy na tělesné výšce. Průměrný roční přírůstek hmotnosti se pohybuje okolo 3 kilogramů, výšky pak přibližně pěti centimetrů.

Obvod hlavy narůstá pomaleji než dříve. Ve věku deseti let dosáhne hlava dítěte 95 % své definitivní velikosti. Během celého období dochází k prořezávání dalších zubů trvalého chrupu, mění se tvar spodní části obličeje i tvar rtů.

V mladším školním věku také začíná tvarové pohlavní rozlišování těla. Rozdílně se vyvíjí mužská a ženská kostra ve tvaru pánve, ramen a lebky, projevuje se i odlišný způsob ukládání tuku u chlapců a dívek. Ke konci období, především u dívek, dochází k první projevům puberty.

---

³ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí dospívajících s faktory optimalizace*, s.120-121.

Pohyblivost mladších žáků se během první proměny a těsně po ní vyznačuje mírnou neobratností. Postupně však lépe ovládají svou hrubou i jemnou motoriku a jsou připraveni podávat výkony vyžadující sílu, rychlost, obratnost a přesnost při hře nebo tělesném cvičení. Dotváří se koordinace mezi jemnými pohyby oka a prstů ruky. Zlepšuje se tak manuální zručnost i celkové vnímání podmiňující úspěšnost v počátcích čtení a psaní.

Děti přirozeně touží po pohybu, snadno a lehce si osvojují pohybové dovednosti. Zejména při spontánních činnostech snesou velké objemové zatížení, které dokáží střídáním zátěže a odpočinku i vyšší regenerační schopností přirozeně regulovat.

Machová uvádí, že absence pohybu se může projevit nekoncentrovaností, únavou a zvýšenou neposedností.⁴ Dlouhodobé statické zatížení, spojené se sezením ve škole a se snížením pohybové aktivity může vést ke vzniku svalové nerovnováhy, postupně pak některých deformací ve vývoji páteře nebo dolních končetin.

1.2 Vývoj poznávacích procesů

Vlivem soustavného, cílevědomého a výchovného působení se dítěti ve škole zlepšuje veškerá psychická činnost. Sluchové a zrakové vnímání je rozvíjeno již s počátkem přípravy na čtení a psaní. Dítě začíná postupně rozlišovat podobná písmena a hlásky, více se zaměřuje na detaily. Jeho všímavost a paměť se zlepšují. Snadno si věci zapamatuje, aniž by jim nutně muselo rozumět. Myšlení má úzce spojeno s konkrétní realitou či zážitkem a z tohoto důvodu se při výuce na počátku školní docházky využívají nejrůznější názorné pomůcky, u kterých mají děti možnost si výklad samy prakticky ověřit. Učitel také citlivě vede žáky k tomu, aby nejednali

---

⁴ MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*, s. 215, 219

zbrkle a nedělali tak zbytečné chyby, které by mohly vést k horšímu hodnocení. Jejich uvažování při řešení úkolů může být i pomalejší, ale mělo by být přesné a pečlivé.

1.2.1 Vnímání

Vnímání je primární poznávací schopnost, která je založena na smyslovém zobrazení reality. V období mladšího školního věku nastávají ve všech oblastech vnímání, zejména pak zrakovém a sluchovém, výrazné pokroky. Jeho rozvoj je mnohem výraznější vlivem intenzivnějších činností korových částí. Během následného vývoje dítěte je vnímání stále aktivnější, diferencovanější, cílevědomější, vnitřně organizovanější a přesnější.

Jak poznamenává M. Vágnerová, děti mladšího školního věku dovedou velmi dobře rozlišovat podobné obrázky, rozeznávat nejrůznější skupiny detailů, tvar a počet. Jsou schopny postupného prohlížení, které má nějaký řád. Zjistí, že při postupném prohlížení předmětů nic nevynechají a dané předměty lépe poznají. Začínají vnímat celek jako soubor detailů, dovedou ho rozdělit na části, správně vnímají pořadí (sekvenci).⁵

Ve školní činnosti se odráží také úroveň senzomotorické (smyslově pohybové) koordinace, především pohybů ruky a oka. Při plnění různých úkolů musí být vidění koordinováno s další odlišnou pohybovou činností. Vnímání zároveň funguje jako zpětná vazba přesnosti pohybové aktivity a tím podporuje rozvoj různých dovedností.

Sluchové vnímání se u dítěte zlepšuje s jeho každým dalším použitím. Na rozdíl od dětí předškolního věku, které často rozeznají jen hlásky na začátku a někdy i na konci slova, jsou mladší školáci schopni rozlišovat nejen hlásky, ale i jejich délku. Také v této oblasti se rozvíjí vnímání časové posloupnosti. Podle M. Vágnerové je pro sluchovou sekvenční percepci typické, že jednotlivé podněty

---

⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.*, s. 240

jsou přijímány v určitém pořadí. Dítě by mělo chápat slovo jako celek, který se skládá z určitých hlásek ve stabilním pořadí. Stejně tak větu tvoří slova jdoucí za sebou v nějakém sledu a z tohoto sledu vyplývá i její smysl.⁶

1.2.2 Myšlení a rozumové schopnosti

V myšlení mladšího žáka se odráží reálný svět. Děti v něm vycházejí z vlastních zážitků, z jim blízkých činností, z kontaktů s různými lidmi apod. Jsou pro ně typické konkrétní myšlenkové operace, které jsou charakteristické pochopením proměnlivosti jako základní vlastnosti reality. M. Vágnerová k tomuto uvádí: *„Rozvoj myšlení mladších školáků se projeví používáním takové strategie uvažování, která se řídí základními zákony logiky a respektuje vlastnosti poznávání reality, ať už v její aktuální podobě nebo na úrovni zafixované zkušenosti. To znamená opuštění prelogického myšlení, ovládaného nejrůznějšími aktuálními pocity a potřebami, egocentrismem a fantazií.“*⁷

Přestože na počátku období mladšího školního věku u dítěte není zatím logické uvažování plně vyvinuto, zákonitosti logiky již respektuje. V šesti letech dokáže dítě pochopit stálost počtu, v sedmi letech stálost množství, v devíti pak i stálost hmotnosti. Uvědomuje si a vnímá různé vlastnosti okolí a je schopno podle nich rozlišovat. Mnohdy dítěti neunikne dokonce i takový detail, který dospělý vůbec nezaregistruje.

Pro řešení nejrůznějších situací, do kterých se dítě na počátku mladšího školního věku dostává, je z pozice pedagoga vhodné používat spíše neměnné postupy. V některých případech může totiž porušení zažitého postupu u dětí vyvolávat zbytečnou nejistotu. Některé problémy se děti snaží vyřešit způsobem „pokus-omyl“

---

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.*, s. 241

⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 241

samy, ten je však považován za nejméně vhodný. Podle O. Čačky se jako více účinná jeví strategie konzervativní, která spočívá v postupném upínání se na jeden hypoteticky stanovený předpoklad. Tato metoda však nejčastěji blokuje proces, kdy si dítě samo dokáže najít optimální řešení, resp. do budoucna je podobný problém schopno úspěšně vyřešit.⁸ Za nejefektivnější je považována strategie operativně flexibilní, tedy taková, kdy dítě vychází buď pouze z informací z již proběhlých úspěšných řešení, anebo vyhodnocuje účinné i neúčinné postupy jednotlivých pokusů.

. Vývojový pokrok není pouze projevem zrání, rozvoj logických operací může být podpořen učením. Nový rozměr myšlení je podmíněn třemi hlavními změnami:

- Ve svém poznávání je dítě schopné decentrace, to znamená odpoutání se od vázanosti na jednu podobu reality. Začíná brát v úvahu více pohledů na problémy a jejich vzájemné vztahy. Poznávání se tak stává komplexnějším a přesnějším. Chápe, že objekty i situace se mohou změnit, ale mají také určité vlastnosti, které se nemění. Decentrace se taktéž vztahuje k hodnocení sebe sama i ostatních lidí. Roli školáka dítě přijímá jako jeden aspekt své identity.
- Mladší školák chápe podstatu určité skutečnosti a rozeznává její totožnost za různých okolností. Pro konkrétní logické operace je charakteristické chápání proměnlivosti jako základní vlastnosti reality.
- Důležitým znakem logického myšlení je jeho reverzibilita, tedy, že logické jevy jsou ve své podstatě vratné. Školák rozumí tomu, že provedením určité operace (například odečtením určitého počtu předmětů z množiny daných předmětů) se skutečnost změní. Změnu však nechápe jako definitivní. Ví, že opačná operace by znamenala návrat do původního stavu.

---

⁸ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 124

V důsledku rozvoje logických operací dochází ke změně ve způsobu manipulace se symboly a znaky. Dítě objevuje a chápe vazby mezi psanými písmeny a jejich zvukovou podobou, rozšiřuje své početní představy, začíná se orientovat v čase. Významná je i změna představy o vztahu mezi příčinou a jejím důsledkem. Přibližně do poloviny období mladšího školního věku mají děti tendenci přičítat veškerému dění většinou jednoznačnou příčinu. Později od jednoznačnosti ustupují a začínají chápat souvislosti mezi různými příčinami a důsledky. Do určité míry jsou schopné uvažovat o svém vlastním myšlení.

1.2.3 Pozornost

Schopnost soustředit na žádoucí podnět po nezbytně dlouhou dobu dozrává na počátku školního věku. Zpočátku období je pro dítě velmi namáhavé se soustředit pouze na jeden právě probíhající jev. Jeho pozornost je většinou bezděčná, tedy neovládaná vlastní vůlí, trvá několik minut a přeruší ji další podnět. K plnění školních úkolů se však dítě potřebuje soustředit na daný problém po určitou dobu.

Délka záměrné pozornosti, tzn. udržované vůlí dítěte, je na prvním stupni základní školy dost omezená a narůstá jen pozvolna. V první třídě se pohybuje v rozmezí od sedmi do deseti minut a po dobu asi patnácti minut je schopno soustředit se dítě ve třídě páté.

Náročnost koncentrace pozornosti na různé podněty není u mladšího školáka vždy stejná. Na podněty, které jsou prezentovány vizuálně, se dítě může soustředit tak dlouho, jak samo chce, případně jak mu učitel dovolí. Koncentrace pozornosti na sluchové podněty je však mnohem náročnější, žák je nemůže vnímat libovolně dlouho a ani se k nim nemůže vrátet, pokud by je nezachytil. Pozornost je obecně podmíněna také charakterem vykonávané činnosti, její intenzita a stabilita závisí na vhodně zvolené bezprostřední motivaci a pestrosti hodiny.

1.2.4 Paměť

V mladším školním věku se velmi intenzivně rozvíjejí paměťové funkce dítěte. Tento rozvoj probíhá nejen v závislosti na zrání, ale také na specifické stimulaci, kterou dítěti poskytuje škola a kolektiv. Vzhledem k dosud slabší zásobě představ i slov je pro děti v prvních letech školní docházky mechanická paměť důležitým předstupněm vyšších forem vštěpování. Paměť se postupně stává trvalejší a záměrnější, ačkoli je ještě spíše mechanická než logická. Vývoj paměti se u dítěte projevuje v několika oblastech. Jedná se o zvýšení kapacity paměti, rychlosti zpracování informací, osvojení si paměťových strategií a schopnost jejich efektivnějšího využívání. Podle O. Čačky je dalším místem, kde se projevuje vývoj dětské paměti, rozvoj tzv. metapaměti zahrnující obecné znalosti o fungování paměti i o vlastních paměťových schopnostech.⁹

Kapacita paměti se mezi šestým a dvanáctým rokem života dítěte zvyšuje. Sedmileté děti si ve většině případů zapamatují větu o šesti slovech, kdežto děti jedenáctileté dokáží reprodukovat větu, která má až osm slov. Děti si lépe a také více zapamatují, když mohou využít logických souvislostí. Každá předcházející znalost vede ke změně v počtu zapamatovaných jednotek - písmen, slabik, slov. Kdyby si děti měly zapamatovat např. vzájemně nesouvisející čísla, bylo by jich méně než počet zapamatovaných slov ve větě, která jim dává logický význam, resp. souvislost. Je pro ně snazší pamatovat si tři slova o devíti písmenech, než 3 písmena. Právě smysl zpracovávané informace přispívá k jejímu snadnějšímu zapamatování. Kvalita výsledků určité činnosti může záviset i na rychlosti zpracování informací a schopnosti jejich selekce. Dítě by se co nejdříve mělo naučit rozpoznat a pamatovat si důležité, aktuálně užitečné informace.

Pro zlepšení rozvoje paměti a uchování informací u dětí mladšího školního věku je podle M. Vágnerové důležité zvolit vhodnou paměťovou strategii. Pro správnou volbu strategie je důležité si uvědomit, že rozvoj paměti souvisí s vývojem myšlení

---

⁹ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 116

jedince.¹⁰ Výběr optimální strategie tedy ovlivňuje aktuální způsob uvažování dítěte tímto způsobem:

- Pro mladší školáky mezi šestým a osmým rokem, u kterých paměť funguje zatím pouze mechanicky, je jednodušší používat strategii opakování. Pamatují si obvykle jen to, co je nějakým způsobem často i náhodně zaujalo.
- Děti ve druhé polovině období mladšího školního věku začínají užívat účinnější paměťové strategie, jako je uspořádání informací např. do kategorií a dále strategie vybavování na základě asociací, které jim mohou vybavení usnadnit.

Užití různých paměťových strategií ovlivňuje rozvoj metapaměti. Už děti v první třídě si uvědomují, že zapomínají a začínají chápat opakování jako nástroj k lepšímu zapamatování. Okolo deseti let věku rozlišují paměťové strategie již mnohem lépe. Pochopí, že je snadnější si pamatovat osnovu děje určitého příběhu, než si příběh opakovat doslova. S nastupující kritičností přichází také uvědomění si různorodosti informací, které se dají podle odlišnosti lépe nebo hůře zapamatovat.

Strategiím zapamatování se školáci učí nejlépe ve známé situaci a se známým materiálem. Když si je dostatečně upevní, mohou je používat nejen k zapamatování informací, ale i k zafixování způsobů řešení některých problémů.

1.3 Emoční prožívání

V závislosti na zrání centrální nervové soustavy vzrůstá u školáků také emoční stabilita. City dětí bývají krátké, zato ale značně intenzivní. Zpočátku mohou děti reagovat prudce, hněvají se, strachují se, pociťují lítost nebo žárlivost, zvláště když

---

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 258

jim na něčem aktuálně velmi záleží. Postupem času začíná převažovat rozumová stránka žákovy psychiky nad jeho citovostí. Školák tak může více regulovat své citové projevy. Pokud má příznivé životní podmínky, dosáhne ve čtvrtém až pátém ročníku základní školy určité citové vyrovnanosti. Tu však nezřídka ještě před nástupem puberty opět vystřídají projevy neklidu, které jsou způsobené především počínajícími hormonálními změnami.

Dále dochází k rozvoji emoční inteligence, děti lépe rozumí svým pocitům, jsou schopné rozlišit jejich kvalitu, intenzitu i délku trvání. Zjistí, že člověk může pociťovat protikladné pocity najednou. Vlastní i cizí emoce posuzují podle toho, jak předpokládají, že by je hodnotili ostatní. Schopnost chápat emoce jiných lidí je však do značné míry vázána na pokles kognitivního egocentrismu, tedy na kolik je dítě schopno uznat realitu okolního světa.

Po celé mladší dětství přetrvává u dítěte v oblasti prožívání zpravidla optimistické smýšlení. Pokud dojde k nějakému větším výkyvu, mívá obvykle jasnou příčinu. Potřeba dítěte, aby bylo přijato ostatními lidmi, stimuluje jeho rozvoj schopnosti ovládat projevy rušivých emocí, jako je strach, zlost, nebo úzkost.

1.4 Sociální vývoj

Začlenění dítěte do lidského společenství je významným životním krokem. Mladší školáci se setkávají s většími skupinami lidí, ať už přímo ve školní třídě nebo třeba v zájmových kroužcích. Právě školní třída tvoří vedle rodiny nejvýznamnější část sociálního prostředí. Zvláště na počátku školní docházky se stává důležitým modelem společenského života. Vstup do školy představuje jistý odklon od výlučného vlivu rodiny a podřízení se instituci, jejím hodnotám a normám, které jsou nejbližší kultuře střední a vyšší společenské vrstvy.

Dítě se ocitá v roli žáka a hlavně spolužáka. Už to nejsou jen rodiče, podle kterých se učí modelovat své vlastní způsoby jednání. Přibývají k nim učitelé, trenéři, vychovatelé, vedoucí jejich mimoškolních činností a v neposlední řadě také spolužáci a jiní vrstevníci. Podle J. Langmeiera a D. Krejčířové jsou to hlavně skupiny dětí jak ve třídě, tak i mimo ni, které podporují rozvoj tří základních složek socializačního procesu:

- sociální reaktivity
- sociálních kontrol
- hodnotové orientace, morálního vědomí a jednání.¹¹

V oblasti sociální reaktivity dostává dítě od skupiny příležitost k četnějším a rozlišenějším interakcím. Jeho reakce na jiné děti má jiný ráz od reakce na dospělého člověka. Je to dáno tím, že děti jsou si bližší svými vlastnostmi, zájmy i postavením mezi lidmi. Proto se může školák pouze ve skupině dětí učit takovým důležitým sociálním reakcím, jako je pomoc slabším, spolupráce, ale zároveň i soutěživost. Už v předškolním věku se některé děti projevují velmi dominantně, jiné zase tíhnou k podřízení se druhým. Ve školním věku se tyto rozdíly více prohlubují, mohou vést až k extrémnímu panovačnému, agresivnímu nebo naopak útrpně podřízenému chování. Je na učiteli, aby tyto extrémní sociální projevy usměrňoval a vytvářel tak bezkonfliktní prostředí třídy.

Základy sociálních kontrol a hodnotové orientace by si dítě mělo nést už z předškolního období. Mělo by respektovat základní normy sociálního chování, tedy co se smí či nesmí, co je nebo není dovoleno, a zároveň by samo mělo pociťovat základní hodnoty (co je dobré - žádoucí, nebo špatné - nežádoucí). Ovšem jak sociální kontroly, tak hodnotové orientace bývají zpočátku mladšího školního věku ještě značně nestabilní, je třeba je neustále z vnějšku podporovat. Závisí především na konkrétní situaci, momentálních potřebách dítěte a na postojích dospělých autorit. Během školního věku probíhá ustalování sociálních norem morálního jednání. Teprve s nástupem logického myšlení a rozšířením vnímání času je dítě schopno obecněji

---

¹¹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 130

chápat určité věci a jevy jako trvalé hodnotné cíle vlastního jednání. Abstraktní hodnoty jsou mu však srozumitelné až během následujícího vývojového období, tedy v průběhu staršího školního věku.

Třetí složka socializačního procesu, osvojování sociálních rolí, se dá také nazvat jako zvnitřnění očekávaných vzorců chování. Ve škole dítě přijímá roli školáka a žáka. Tím, že chodí do konkrétní třídy vybrané základní školy získává určité sociální postavení. Role školáka je podřízena roli učitele i školnímu řádu. Vztahy k ostatním dětem ve třídě pak odráží role spolužáka, od kterého se očekává pomoc, když je potřeba a nutná vzájemná podpora. Zkušenost s různými kamarádskými vztahy funguje jako významný předpoklad pro následující rozvoj hlubších přátelství v dospívání.

2 NÁSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY

Nástup do první třídy základní školy se stává důležitým sociálním mezníkem. Dítě s ním přijímá roli školáka, která vyžaduje velmi náročné psychické i tělesné výkony. Aby mohlo tuto roli získat, musí projít zápisem, kde se zjišťuje, zda je dítě dostatečně zralé a připravené pro úspěšné zvládnutí školních nároků. Podle paragrafu 36, odstavce 4 školského zákona je zákonný zástupce dítěte povinen přihlásit jej k zápisu do první třídy v období od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, ve kterém má dítě do školy nastoupit.¹²

Začátek povinné školní docházky je určen v různých školských systémech mezi pátým až sedmým rokem věku dítěte. V České republice bylo školským zákonem donedávna požadováno, aby dítě při nástupu k základnímu vzdělávání mělo šest let, pokud mu nebyl doporučen odklad. Od 5. března roku 2009 vešla v platnost podstatná část zákona 49/2009, který mění zákon 561/2004 a mimo jiné umožňuje nástup do základní školy už pětiletým dětem. Jejich přijetí do prvního ročníku však vyžaduje kromě podání žádosti zákonného zástupce dítěte také vyjádření školského poradenského zařízení, v některých případech i vyjádření odborného lékaře.

Doba nástupu do školy není stanovena náhodně. Ve věku 6-7 let dochází k vývojovým změnám, které jsou závislé na zrání centrální nervové soustavy a představují základ školní zralosti

Při zápisu do 1. třídy mají rodiče možnost podat žádost o odklad školní docházky. Přestože dítě dosahuje hranice šesti let, nemusí být ještě dostatečně zralé či připravené k zvládnutí zátěže, kterou s sebou vstup do školy přináší. O odkladu školní docházky rozhoduje ředitel školy na základě žádosti zákonných zástupců dítěte a k ní přiložených doporučení školského zařízení a dětského lékaře.

Významný podíl na budoucí úspěšnosti školáka má také příprava na školu, která probíhá především v rodině, ale také v mateřské škole. Jedná se o rozvoj sociálního

---

¹² Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším, odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) nabyt účinností dnem 1. ledna 2005, v platném znění.

vnímání dítěte a dalších schopností, jako je např. respektování běžného způsobu chování a hodnotového systému.

2.1 Školní zralost

V České republice se problematice školní zralosti věnují odborníci od dvacátých let, intenzivněji pak v 60. letech 20. století, ačkoli se jí zabýval již Jan Amos Komenský. Ukazovalo se totiž, že ne všechny děti, které dosáhly věku šesti let, jsou na takovém stupni vývoje, aby byly schopny zúčastnit se vyučování. Průzkumy J. Langmeiera či Z. Matějčka dokládají, že nedostatečná zralost dítěte při nástupu do školy vede ke sníženému prospěchu, s tímto pak k pocitům méněcennosti, sníženému sebevědomí, negativnímu vztahu ke vzdělání a k řadě dalších možných obtíží, které negativně ovlivňují budoucnost dítěte. Školní zralost je tedy považována za základ úspěšného vzdělávání dětí. Mnoho pedagogů a psychologů si proto kladlo otázku, kdy je vlastně dítě pro vstup do školy zralé a co přesně pojem školní zralost znamená.

O. Zelinková považuje školní zralost za zralost centrální nervové soustavy (dále jen CNS), která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou. Zralost CNS umožňuje dítěti plnit úkoly kladené na ně v 1. ročníku základní školy. Zrání této soustavy podmiňuje rozvoj motorické a senzomotorické koordinace, zrakové a sluchové percepce, ovlivňuje lateralizaci.¹³

Psycholog Z. Matějček definuje školní zralost jako „*schopnost (přípravenost, pohotovost dítěte) dostát nárokům školního vzdělávacího procesu, nárokům kladeným na jeho organismus, především jeho nervový systém, nárokům intelektovým, citovým i společenským.*“¹⁴

---

¹³ ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 110

¹⁴ MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina, stres*, s. 36

Své poznatky a úvahy o školní zralosti shrnuje do definice také J. Langmeier. „Za školní zralost budeme pak považovat takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte, který: 1. je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství; 2. je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte; 3. je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.“¹⁵

Školní zralost je tedy taková fyzická a psychická připravenost dítěte, která mu umožňuje co nejlépe se zapojit do vzdělávacího procesu. Je výsledkem biologického procesu zrání nervové soustavy a všech dosud získaných zkušeností jedince. Odráží se v jeho tělesném, psychickém, sociálním a emočním vývoji.

2.3 Školní připravenost

Od školní zralosti vztahující se na funkce, které podléhají zrání, můžeme odlišit tzv. školní připravenost, někdy označovanou jako školní způsobilost, na jejímž rozvoji se podílí vnější prostředí a učení. Oproti biologickému zrání nervové soustavy představuje podle O.Zelinové pojem školní připravenost spíše úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy.¹⁶

V připravenosti dítěte pro školu se odráží motivace ke školní práci, respektování daných hodnot a vhodného chování, promítá se zde i úroveň verbální komunikace. Pro dosažení lepší školní připravenosti byly ve světě i u nás vypracovány různé výcvikové plány.

---

¹⁵ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 106, 107

¹⁶ ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 111

Například tzv. ženevská škola vývojové psychologie se opírala o poznatky svého zakladatele J. Piageta, že dítě zralé pro školu vstupuje do stádia konkrétních (logických) operací. Doporučila proto, aby se v přípravě na školu objevovala cvičení v manipulování, řazení, rozpojování a slučování. Takováto cvičení předcházejí pouhému memorování učiva. Dítě si jejich pomocí osvojuje strategie myšlení a naučí se, jak se má učit.

Americký „Headstart program“ měl zase kompenzovat nedostatky rodinné výchovy především u zanedbaných dětí pocházejících většinou ze sociálně slabších vrstev. Langmeier s Krejčířovou ovšem poukazují na to, že ačkoli dílčí úspěchy programu byly zaznamenány, dlouhodobé sledování ukázalo, že poměrně krátkodobé působení podněcujícího prostředí nemůže vyrovnat nedostatky, které byly způsobeny dlouhou periodou nedostatečné stimulace.¹⁷

U nás jsou programy určené pro přípravu dětí na školu realizovány v tzv. předškolních třídách mateřských škol nebo také v přípravných ročnících při školách základních. Některé školy nabízejí provozování přípravných tříd pro romské děti. Zaměřují se v nich především na rozvoj řeči, protože řada romských dětí nemá v době nástupu do školy příliš početnou slovní zásobu spisovné češtiny. Současně rozvíjejí další pro školu důležité dovednosti dětí, jako je správný úchop tužky a práce s ní, popis obrázků, apod. Program by měl usnadnit znevýhodněným dětem vstup do školy, je však nezbytné, aby vzdělávání v dalších ročnících na něj navazovalo.

Pro úspěšné vzdělávání jedince je důležitá jak školní zralost, tak školní připravenost. V rámci posuzování školní zralosti je zároveň hodnocena připravenost pro školu. Mnohdy se obecně používá termínu školní zralost pro oba tyto pojmy.

---

¹⁷ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 109

2.4 Školní nezralost a odklad školní docházky

Většina dětí, které prošly zápisem do prvních tříd, je na základě písemné žádosti rodičů přijata k plnění povinné školní docházky. Ředitelství školy zašle rodičům rozhodnutí o přijetí dítěte do první třídy nebo si jej rodiče ve škole osobně vyzvednou.

Přibližně jedné čtvrtině dětí, které zápis do první třídy také absolvovaly, je však navržen odklad školní docházky. Důvod tohoto opatření spočívá v tom, že dítě vykazuje určité znaky, které mohou způsobit jeho školní selhání. Souhrnně se označují jako školní nezralost.

Za příčiny školní nezralosti považují P. Říčan a D. Krejčířová:

- nedostatky v somatickém vývoji a zdravotním stavu,
- opožděný mentální vývoj,
- neurotické rysy osobnosti,
- nedostatky ve výchovném prostředí a působení.¹⁸

D. Přinosilová jako nejčastější příčiny odkladu školní docházky uvádí:

- problémy s udržení pozornosti a soustředění,
- problémy v řečové oblasti,
- problémy v grafomotorice,
- pomalé pracovní tempo,
- problémy vědomostního rázu.¹⁹

Rodiče, kterým byl odklad školní docházky pro dítě navržen, mohou o jeho udělení podat žádost. Ředitelství školy na základě písemné žádosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte doložené dvěma odbornými posudky (od lékaře a školského poradenského zařízení) a výsledků zápisu rozhodne o odložení či neodložení povinné

---

¹⁸ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. *Dětská klinická psychologie*, s. 307

¹⁹ PŘINOSILOVÁ, D. *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky...*, s. 69

školní docházky. Škola zašle rodičům rozhodnutí o odložení povinné školní docházky do třiceti dnů od obdržení řádně vyplněné žádosti.

Začátek povinné školní docházky lze odložit o jeden školní rok, nejdéle však do zahájení školního roku, ve kterém dítě dosáhne osmi let. Pokud ředitel rozhodne o odkladu školní docházky, doporučí zároveň rodičům nebo jiným zákonným zástupcům vzdělávání dítěte v posledním ročníku mateřské školy nebo v přípravné třídě školy základní, za předpokladu, že se během vzdělávání vyrovná vývoj dítěte. Rodiče, jejichž dětem byl odložen nástup do školy o jeden rok, se mohou informovat, zda například pedagogicko-psychologická poradna nepořádá kompenzační programy pro děti s odkladem školní docházky nebo různé přípravné kurzy. Během vyšetření školní zralosti dítěte bývají rodičům nabídnuty možnosti spolupráce a navržena opatření pro rozvoj dítěte.

K odkladu školní docházky však může dojít také v průběhu prvního školního roku dítěte a to v případě, že se u žáka v prvním roce plnění školní docházky projeví tělesná nebo duševní nepřipravenost. V takovémto případě může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce rozhodnout o dodatečném odkladu začátku plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

Dodatečný odklad bývá často udělován dětem, kterým již bylo doporučeno odložení školní docházky, ale jejich zákonný zástupce toto doporučení nerespektoval. Tyto děti pak navštěvují mateřskou školu, kde by měly být vzdělávány podle individuálního vzdělávacího plánu, který sestaví učitelka mateřské školy na základě doporučení školského poradenského zařízení. Další možností dodatečného řešení školní nezralosti může být přeřazení dítěte do speciální školy nebo jeho ponechání ve stávající třídě na základě integrace.

Nezralé dítě odkladem školní docházky získává šanci dozrát a zvýšit tak pravděpodobnost svého úspěchu ve školním vzdělávání. Je však důležité, aby čas, který odkladem získalo, byl využitý k jeho další přípravě na školu. Například většina šestiletých dětí jeví zájem o čtení i psaní číslic, písmen a vlastních jmen. Chtějí více poznávat okolní svět, znát odpovědi na to, jakým způsobem věci vznikají a fungují.

U některých jedinců může znamenat odklad školní docházky jen oddálení řešení neobvyklého vývoje dítěte. V těchto případech se většinou jedná o děti, které se vyvíjejí s problémy a jsou v péči specialistů. Bývá jim navržena integrace nebo docházka do speciálního pedagogického zařízení.

Zvláštní případ přihlášení dítěte k povinné školní docházce uvádí J. Kropáčková. Necelé 1 % z celkového počtu přihlášených tvoří děti ve věku pěti let. Předčasný vstup do školy je jim umožněn, pokud vykazují dostatečně rozvinuté školní dovednosti a jejich zákonný zástupce podal žádost o předčasný nástup dítěte do školy.²⁰ K této žádosti však musí být přiloženo doporučení pedagogicko-psychologické poradny, v některých případech i vyjádření odborného lékaře.

---

²⁰ KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka*, s. 27

3 POSUZOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

Posuzování školní zralosti u nás probíhá obvykle ve dvou etapách jako dlouhodobé statistické šetření. Mohou jej provádět lékaři, učitelé v mateřských školách a ve školách základních při zápisu dětí. Především v mateřské škole mají učitelé možnost sledovat dítě z dlouhodobějšího hlediska a v průběhu školního roku u dítěte využívat běžných diagnostických metod (rozhovor, pozorování, rozbor průběhu i výsledku činnosti dítěte, analýza hry). Velkou výhodou při takovéto diagnostice školní zralosti je i každodenní kontakt s dítětem a srovnání jeho projevů s ostatními vrstevníky. Při výskytu pochybností o správném vývoji dítěte dochází k jeho podrobnějšímu vyšetření v pedagogicko-psychologických poradnách.

3.1 Test Artura Kerna

Na základě mnohaletých výzkumů byla sestavena řada postupů, které vyšetřují školní zralost. Za jeden z nejznámějších testů umožňujících v krátkém čase získat potřebné informace o vývojové zralosti dítěte je pokládán test Artura Kerna. Ten ho uveřejnil ho v roce 1951 pod názvem Grundleistungstest. Jeho struktura obsahovala šest následujících úkolů. První čtyři byly určeny ke skupinové práci, pátý a šestý úkol byl individuální

- „Psaní“ psaníčka: - posuzuje se temperament dítěte, stupeň rozvinutí jeho vizuálně- motorické koordinace a schopnost vyvinout cílevědomou aktivitu.
- Obkreslení krátké věty napsané psacím písmem: - hodnotí se schopnost analýzy bohatě členěného tvaru, úsilí o zvládnutí namáhavého úkolu, úmyslná koncentrace pozornosti, vizuálně-motorická koordinace.

- Kreslení dětské postavy: - jako projevu obecné inteligence, dosažení přiměřeného stupně tvarové představivosti a vizuálně-motorické koordinace (kresba podle předlohy).
- Obkreslení skupiny teček: - určuje schopnost analýzy a syntézy, také schopnost vyvinout úsilí při práci na úkolu.
- Z rozhozených kostek oddělit požadovaný počet (simultánní postižení počtu do pěti).
- Na vzorové kartičce určit počet bodů (opět simultánní postižení počtu do pěti).

3.2 Jiráskův orientační test školní zralosti a jeho hodnocení

Kernův test se stal inspirací pro Jaroslava Jiráska, který roku 1964 vytvořil tzv. Orientační test školní zralosti, ve kterém vybral a modifikoval z Kernova testu následující úkoly:

- a) kresba mužské postavy,
- b) napodobení psacího písma,
- c) obkreslení skupiny deseti teček s daným rozmístěním.

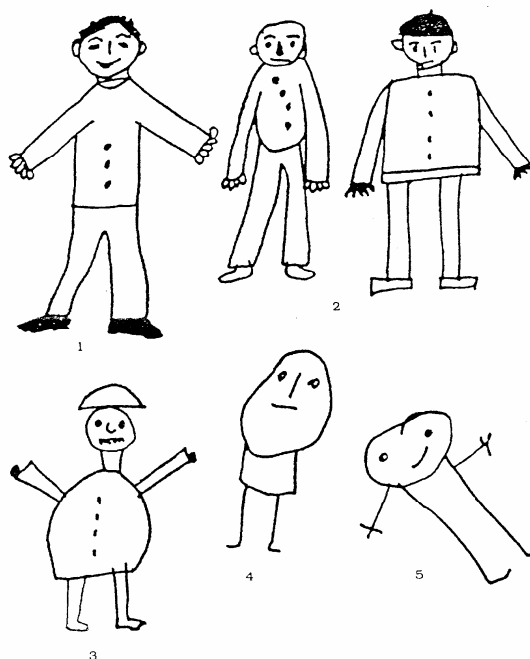
Autor sám na svém testu kritizoval jednostrannost přístupu k dětské psychice a zanedbání verbálních projevů. Doporučoval doplnit test rozhovorem nebo testem duševního obzoru a informovanosti, který později vypracoval.

Původní Jiráskův test užíval pro hodnocení třístupňovou stupnici, která je dnes změněna na pětistupňovou. Výkon dítěte se hodnotí v rozmezí jedničky, za nejlepší výsledek, až pětky, za výsledek nejhorší. Celkový výsledek testu tvoří součet známek z jednotlivých úkolů podle následující tabulky:

Tab. 3.1 Tabulka pro vyhodnocování výsledků Jiráskova testu

Součet známek	Úroveň školní zralosti
3 až 5	výrazně nadprůměrná
6	nadprůměrná
7 až 9	průměrná
10 až 11	slabší průměrná
12	podprůměrná
13 až 15	velmi slabá

a) Kresba mužské postavy a její hodnocení

Obr. 3.1 Kresba mužské postavy

1. Nakreslená postava musí mít hlavu, trup, horní a dolní končetiny. Hlava není větší než trup, se kterým ji spojuje krk, Na hlavě jsou vlasy (mohou být zakryté čepicí nebo kloboukem) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Každá z paží je zakončena rukou

s pěti prsty. Nohy jsou dole zahnuté. Postava má na sobě mužské oblečení (kalhoty, triko, košile) a je nakreslena tzv. syntetickým způsobem.

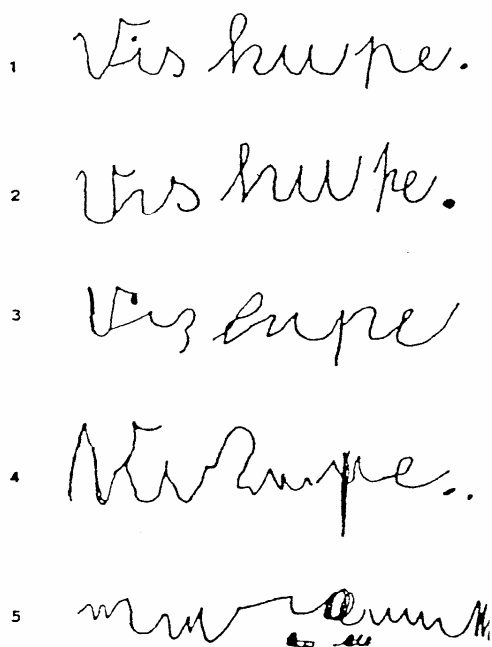
2. Všechny požadavky jsou splněny jako u jedničky, ale chybí syntetický způsob zobrazení. Pokud je postava nakreslena syntetickým způsobem zobrazení, mohou být prominuty tři chybějící části - krk, vlasy, jeden prst ruky, nikoli však část obličeje.

3. Kresbě nesmí chybět hlava, trup, horní a dolní končetiny. Paže nebo nohy jsou nakresleny dvojčárou. Promíjíme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.

4. Jedná se o primitivní kresbu hlavy s trupem. Končetiny (může být jen jeden pár) dítě zakreslilo pouze jako jednoduché čáry.

5. Chybí zde jasné zobrazení trupu (postava vypadá jako hlavonožec) nebo obou páru končetin.

b) Napodobení psacího písma a jeho hodnocení

Obr. 3.2 Napodobení psacího písma

1. Napodobení předlohy je velmi dobře čitelné. Písmena jsou přibližně stejně velká jako v předloze. Začáteční písmeno je patrně vyšší než ostatní písmena, která se

dokonale spojují ve tři jednotlivá slova oddělená mezerou. Nad písmenem „i“ nebo „j“ nechybí tečka. Celá věta se nesmí odchylovat od vodorovné linie o více než 30 %.

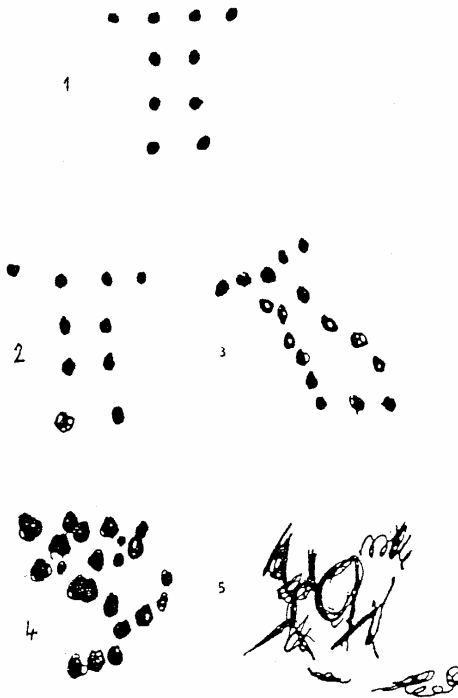
2. Překreslená věta se dá ještě považovat za poměrně dobře čitelnou . Velikost písmen ani vodorovná linie nemusí být dodržena.

3. Věta je rozdělena alespoň na dvě samostatné části. Rozpoznáme alespoň čtyři písmena, která tvarově odpovídají písmenům z předlohy.

4. Podle předlohy jsou správně přepsaná a čitelná minimálně dvě písmena. Celkově se ještě dá říct, že jde o řádek „písma“.

5. Ani náznakově se nejedná o přepsání věty. Pouze čmárání.

c) Obkreslení skupiny deseti teček a jeho hodnocení

Obr. 3.3 Obkreslení skupiny deseti teček

1. Předloha je téměř dokonale napodobená. Dá se tolerovat jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádku nebo sloupce. Pokud je obrazec zmenšený, je to nepřípustné, zvětšený nesmí být více než o polovinu. Body jsou rovnoběžné s předlohou.

2. Počet teček je zachován, i jejich umístění je v zásadě správné. Prominout lze vychýlení maximálně tří teček o půl šířky mezi řádky nebo sloupce.
3. Obrysově musí překreslené body odpovídat vzoru. Výška ani šířka nesmí být větší více než dvakrát oproti předloze. Počet teček se nemusí shodovat, mělo by jich však být maximálně 20 a minimálně 7. Jakékoliv pootočení, i o 180 stupňů, se toleruje.
4. Překreslený obrazec se předloze obrysem nepodobá, je ale ještě složený z teček. Na počtu teček ani velikosti obrazce nezáleží. Tečky jsou často různě deformované.
5. Kresba vůbec tečky neobsahuje, výsledkem tečky je jen čmáranice, která nemá žádný náznak podobnosti s předlohou.

3.3 Kritéria diagnostiky připravenosti dítěte pro vstup do školy

Před vstupem dítěte do školy je vhodné zjistit a zhodnotit, nakolik je vyspělé pro úspěšný začátek vzdělávání. K tomuto zjišťování je určena průběžná diagnostika projevů dítěte v předškolním období, která je základem výstupní diagnostiky právě před nástupem do školy. Školní zralost se odráží v pěti základních oblastech osobnosti, a to v tělesné, kognitivní, emoční, sociální a motivační.

Tělesná zralost je vnímána jako nejméně průkazný ukazatel vyspělosti dítěte. Způsoby jejího zkoumání uvádí I. Pavlas a M. Vašutová. Pomocí tzv. *filipínské míry* (dítě se má pravou rukou dotknout přes hlavu levého ušního lalůčku) a tzv. *růstového věku*, který se počítá jako poměr výšky těla k jeho hmotnosti. Za optimální se považuje výška dítěte okolo 120 cm a váha cca 20 kg.²¹ Ve věku okolo šesti let dochází k celkovému protažení postavy, mizí tukový polštář v oblasti trupu a objevuje se svalový reliéf. Dítě se koordinovaně pohybuje (drží rovnováhu) a zvládá jednoduché cviky (poskoky na jedné noze). Dalším ukazatelem je také započatá výměna mléčného chrupu v trvalý chrup.

---

²¹ PAVLAS, I. VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I.*, s. 74

Kognitivní zralost v sobě zahrnuje více faktorů. Nese prvky diferencovaného vnímání a analyticko-syntetického myšlení jako předpoklad úspěšného učení čtení, psaní a počítání. Dalšími podstatnými faktory jsou vyhraněná lateralita (nohy, ruky a oka), záměrná koncentrace pozornosti, logické zapamatování, schopnost chápání a užívání symbolů, rozvinutá jemná motorika ruky a vizuomotorická koordinace. Dítě by mělo mít racionální přístup ke skutečnosti, zájem o nové poznatky, zájem o zaměstnání s cílem, neměla by chybět reprodukce poslouchané řeči. Hodnotí se také úroveň a plynulost slovního projevu a šíře slovní zásoby.

Dříve než nastoupí do školy, mělo by mít dítě určité vědomosti a úspěšně zvládat následující činnosti:

Vizuomotorická koordinace a jemná motorika ruky:

- nakreslit podle předlohy geometrické tvary,
- napodobit jednoduché tiskací x, psací písmo nebo tvary podobné písmu,
- spojit bez přerušování dva body,
- nakreslit nepřerušované čáry mezi ohraničenými liniemi různé šířky,
- držet tužku mezi palcem a ukazováčkem tak, aby konec tužky mířil k rameni,
- na tužku netlačit, kreslit tak, aby tužka lehce klouzala po papíře.

Pozornost a soustředěnost:

- soustředit se na jednoduchou slovní instrukci, splnit ji,
- vyřídit jednoduchý vzkaz.

Vyjadřovací schopnosti:

- na položenou otázku odpovídat celou větou,
- souvisle vyprávět v jednoduchých větách a souvětích zážitků, příběh, sen,
- povídat si o určité známé situaci (roční období, část dne, ...),
- vyprávět pohádky – podle obrázku či pohádkové knížky.
- správně vyslovovat všechny hlásky

Vědomosti dítěte:

- vědět své jméno, věk, bydliště,
- pojmenovat dny v týdnu, měsíce
- poznat základní a doplňkové barvy,
- mít určité poznatky a zkušenosti z okolního života dítěte,
- dokázat pojmenovat věci a předměty, které dítě obklopují.

Matematické představy:

- znát číselnou řadu do 10, mírně se v ní orientovat alespoň do 5,
- určit počet předmětů, vzít určený počet předmětů z maximálně pěti předložených,
- poznat kruh, čtverec, trojúhelník,
- rozpoznat, ve které množině je více či méně prvků a porovnat je,
- určit postavení (první - poslední), umístění v prostoru,
- vyhledávat a třídit předměty podle určitého pravidla (barvy, tvaru, materiálu, velikosti apod.).

Myšlenkové procesy a operace:

- vybrat z řady obrázků ten, který tam nepatří a zdůvodnit proč,
- chápat analogie, např. ráno snídáme, v poledne .....,
- vyjmenovat druhy ovoce, zeleniny, zvířat, květin a naopak ke slovům podřazeným (okurka, paprika,...) přiřadit slovo nadřazené,
- seřadit děj na obrázcích podle časové posloupnosti,
- určit společné a odlišné znaky daných předmětů (cukr a sůl, pomeranč a míč),
- tvořit protiklady (velký-malý, mokrá-suchý).

Pozornost a soustředěnost:

- soustředit se na jednoduchou slovní instrukci, splnit ji
- vyřídit jednoduchý vzkaz.

Paměť:

- zapamatovat si krátkou povídku nebo pohádku,
- říct naučenou básničku,
- doplnit chybějící předmět na jednoduchých obrázcích (např. autu chybí kolo).

Sluchové vnímání (dovednost a činnost):

- sluchová diferenciacie (fonematický sluch): určit alespoň první a poslední hlásku ve slově, opakovat a rozlišit zvukově podobná slova (koš - kos, pec - pes),
- sluchová analýza a syntéza: - rozložit slova na slabiky a vytleskat, vyťukat,
- sluchová paměť: - opakovat slova a krátké věty,
- rytmus: napodobit vytleskaný (vyťukaný) rytmus.

Zrakové vnímání (dovednosti a jim odpovídající činnosti):

- zraková diferenciacie: rozeznat rozdíly a určit shody na obrázku, rozlišit shodné a odlišné tvary, zrcadlové tvary, rozpoznat figuru a pozadí,
- zraková analýza a syntéza: dokreslit nedokončený obrázek, složit jednoduše rozstříhaný obrázek,
- zraková paměť: zapamatovat si co nejvíce detailů z předloženého obrázku po jeho zakrytí,
- prostorová a pravolevá orientace: rozlišit pojmy nahoře, dole, nad, pod, před, za, vpředu, vzadu, vedle.

Pro vstup do základní školy je nutná také emoční zralost, která se projevuje ustoupením od impulzivních reakcí, nadměrné vzrušivosti, odolností k frustrujícím situacím a uměním přijmout případný neúspěch. Schopnost kontrolovat své impulzy a afekty je předpokladem dobré kázně a školní práce.

Sociální zralost se u dítěte projevuje potřebou stýkat se s jinými dětmi, schopností podřídit se zájmům skupiny dětí a autoritě učitele. Nemělo by mít problém pobývat v novém prostředí, na určitou dobu se odloučit od rodičů a začlenit se mezi spolužáky

ve třídě. Dovede se zapojit do společných aktivit, je ochotné podřídit se cíli, normám a hodnotám školní třídy.

Výkonovou složku školních činností odráží zralost motivační. Podílí se na ni nejenom škola ale i rodinné zázemí školáka. Plnění úkolů, které škola žákovi předkládá, si vyžaduje plné zaujetí a určitou samostatnost dítěte. Nejprve je však třeba, aby dítě chápalo význam těchto činností a bylo k nim vhodně motivováno. Takové dítě pak nemá problém dokončit úkol, který začalo plnit, ačkoli pro něj může být únavný nebo nezajímavý. Významnou roli přitom sehrává uznání a pochvala za odvedenou práci. Tyto odměny by měly přicházet jak ze strany učitele, tak ze strany rodičů dítěte. Schopnost soustředit se na úkol a vytrvale pracovat vzrůstá postupně, proto by měl učitel dbát na to, aby nepřekračoval hranice přirozeného vývojového stavu školáka.

4 ŠKOLNÍ ZRALOST U ZÁPISU DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Zápis do první třídy je považován za důležitou událost v životě dítěte. To při něm získává první kontakt s prostředím školy, do které bude po určitou dobu docházet. Také v rodičích se utvářejí první dojmy, a to nejen ze školního prostředí, ale také z průběhu celého zápisu. Měl by proto být vždy kvalitně připravený a měl by splňovat odborně obsahová, metodicko-organizační a pedagogická hlediska.

Zápis provádí učitelé prvního stupně základní školy, kteří jsou kompetentní posoudit úroveň školní zralosti. Doba, po kterou mohou dítě pozorovat a hovořit s ním, je poměrně krátká, proto bývá připraven určitý program vedení zápisu umožňující učitelům sledovat dítě co nejdůkladněji.

Úloha zápisu spočívá v bližším poznání dítěte a zvážení, zda je jeho vývojová úroveň dostačující pro plnění školních povinností. Předchází mu povinná pětiletá prohlídka u lékaře, popřípadě návštěva mateřské školy, školního poradce či pedagogicko-psychologické poradny. Zejména rodiče dítěte, které nenavštěvovalo mateřskou školu, mohou mít nesprávný odhad jeho úrovně školní připravenosti, jelikož nemají možnost srovnání s jinými dětmi. V opačném případě zas někteří rodiče chtějí svým potomkům nástup do školy oddálit pomocí žádosti o odklad, ačkoli jim odklad nebyl doporučen.

Rozhodování nebývá jednoduché. Pokud je dítě na vstup do školy opravdu nezralé, mohl by mu jeho předčasný nástup způsobit velké potíže po dobu celé školní docházky, nejen v první třídě. Stejně tak se mohou vyskytnout problémy u školsky zralého dítěte, jehož rodiče požádají o odklad školní docházky v době, kdy je právě pro plnění školních povinností připraveno. Zralé dítě totiž přirozeně touží získávat nové informace, dovednosti, zvládat náročnější úkoly a stýkat se s vrstevníky. Je proto velmi nutné pečlivě vážit situaci každého dítěte, které má do první třídy nastoupit.

..

4.1 Legislativní vymezení zahájení školní docházky

V České republice vymezuje začátek a plnění docházky do základní školy zákon 561/2004 Sb. – Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a zákon 49/2009, který mění zákon 561/2004 v § 36 odstavci 3 následovně: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.*“²²

O povinnosti přihlášení dítěte k zápisu do základní školy pojednává školský zákon, § 36, odstavec 4 takto: „*Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.*“²³

Pravidla pro zařazení dítěte do spádové školy a postup v případě, že zákonný zástupce dítěte zvolí školu mimo spádovou oblast, vymezuje § 36, odstavec 5 téhož zákona: „*Žák plní povinnou školní docházku v základní škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má žák místo trvalého pobytu (dále jen „spádová škola“), pokud zákonný zástupce nezvolí pro žáka jinou než*

---

²² Zákon č. 49/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, nabyt účinnosti dne 5. března 2009.

²³ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším, odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), nabyt účinnosti dnem 1. ledna 2005, v platném znění.

*spádovou školu. Pokud je dítě přijato na jinou než spádovou školu, oznámí ředitel této školy tuto skutečnost řediteli školy spádové, a to nejpozději do konce března kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.*²⁴

Organizace základního vzdělávání je pak ve školském zákoně stanovena v §46: „Místo a dobu zápisu do prvního ročníku základního vzdělávání stanoví ředitel školy, a to v souladu s § 36 odst. 4, a oznámí to způsobem v místě obvyklým. O přijetí k základnímu vzdělávání rozhoduje ředitel školy za podmínek stanovených v § 36.

4.2 Průběh zápisu

Základní školy většinou organizují zápis do prvních tříd ve dvou dnech v předem určených hodinách. Termíny zápisu bývají vyvěšeny na hlavních dveřích školy, na vývěsných tabulích, zároveň také v mateřských školách a na městských úřadech. Pokud má škola webové stránky, informace o zápisu jsou umístěny i tam.

U zápisu musí rodič nebo zákonný zástupce dítěte prokázat svoji totožnost, a to nejlépe platným občanským průkazem. Dále je nutné mít s sebou rodný list dítěte a mnohdy se doporučuje také karta zdravotní pojišťovny. Potřebné doklady rodiči následně usnadní vyplňování formulářů, jako je žádost o přijetí k základnímu vzdělávání a dotazník pro rodiče žáka prvního ročníku, tzv. zápisní lístek. Pro učitele je tento dotazník nezbytným zdrojem informací o zdravotním stavu dítěte, jeho rodině, docházce do mateřské školy, případných zvláštních schopnostech, dovednostech nebo individuálních potřebách jedince. Tyto listiny rodič většinou vyplňuje během doby, kdy jeho dítě prochází jednotlivými úkoly zápisu. Některé školy mohou mít

---

²⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším, odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), nabyt účinnosti dnem 1. ledna 2005, v platném znění.

administrativní stránku zápisu vyřešenou předem, a tak může rodič nerušeně pozorovat celý jeho průběh.

Naopak jiné školy, jak poznamenává J. Kropáčková, si nepřejí přítomnost rodičů u vlastního zápisu, z důvodu zaměření se na posouzení samostatnosti a sociální zralosti dítěte, konkrétně pak na schopnost odloučit se na určitou dobu od rodičů a samostatně se projevovat při řešení úkolů.²⁵

Zápisy do základních škol jsou různorodé, protože je každá škola připravuje nezávisle na sobě. Rodiče s dětmi se k zápisu mohou dostavit kdykoli ve vymezeném čase, nebo přijít na jeho společnému zahájení, které začíná pro všechny děti ve stejnou hodinu. Záleží na tom, kterou formu zápisu si základní škola zvolí, a jak ho celkově zorganizuje. Ačkoli v současné době vzrůstá obliba netradiční formy zápisu, na mnoha základních školách se stále můžeme setkat s jeho tradičním pojetím.

4.2.1 Tradiční forma zápisu

Dítě je obvykle uvedeno do jedné z tříd prvního stupně základní školy, kde na něj čekají ředitel(ředitelka) a jeden nebo více učitelů (učitelek) prvního stupně ZŠ. Nejprve většinou odpovídá na otázky, jak se jmenuje, kde bydlí, jestli navštěvovalo mateřskou školu, zda-li má sourozence, a jiné. V krátkém rozhovoru učitel zjišťuje nejen úroveň vyjadřování předškoláka, ale také správnost vyslovování hlásek. Součástí řečového projevu může být také vyzvání dítěte k vyprávění zážitku z posledního týdne, recitace naučené básničky nebo předvedení oblíbené písně.

V různém pořadí pak plní úkoly, např. na magnetické tabuli (dnes už se můžeme setkat i s interaktivními tabulemi), kde prokazuje svou matematickou představivost, porovnává, čeho je více čeho méně, pozná čísla v číselné řadě 1 - 5, pracuje se základními rovinnými útvary. Na obrázku pak určuje, co je dole, co nahoře, vedle

---

²⁵ KROPÁČKOVÁ, J. Budeme mít prvňáčka, s. 65-67

čeho, nebo mezi čím se nachází daná věc. Mezi další činnosti bývá zařazeno poznávání barev, navlékání barevných korálků podle vzoru, sestavení obrázků z dřevěných kostek podle předlohy nebo třeba vyprávění pohádky s pomocí obrázkové osnovy.

Hodnocena je také dětská kresba člověka, kterou zahrnuje Jiráskův test školní zralosti, často používaný právě u zápisu. Učitel si při ní všímá, kterou rukou dítě kreslí, sleduje držení tužky, tlak na ni, plynulost tahů a celkové provedení kresby.

Při provádění činností učitel sleduje nejenom výsledek dítěte, ale i jeho pracovní tempo, koncentraci, pozornost, spolupráci s učitelem, zájem o činnost, hygienické návyky. Tyto pozorované, většinou neverbální, projevy pak může vyhodnotit v rámci sociální a motivační zralosti pro plnění školní docházky.

Po absolvování všech úkolů si dítě může vybrat odměnu z dárků, které pro tuto příležitost vytvářejí starší žáci školy. Rodičům je předán seznam doporučených pomůcek do 1. ročníku.

4.2.2 Netradiční pojetí zápisu

Celý zápis se nese v duchu jednoho tématu nebo motta, které zastřešuje všechny přichystané úkoly. Časté jsou náměty z různých pohádek, prostředí cirkusu, vodního světa, či cestování.

Netradiční zápis mnohdy začíná přímo u vstupu do školy. Děti s rodiči zde uvítají starší žáci školy, převlečení za určité bytosti, nejčastěji z pohádkového světa. Ti je pak doprovodí do místnosti, kde je zápis slavnostně zahájen. Po skupinkách (nebo po jednotlivcích, záleží na počtu dětí) se pak děti střídají na několika stanovištích v různých prostorách školy, kde jsou pro ně nachystány úkoly a činnosti, zjišťující jejich školní zralost. Většinou jsou to třídy prvního stupně základní školy, ale může

být využita i tělocvična, například k běhu přes překážky, slalomu mezi kužely, porovnávání velikosti míčů, aj.

Každé stanoviště obstarává jeden učitel, kterému dělají společnost starší žáci školy v kostýmech postav z předem zvoleného prostředí. Činnosti, které se na stanovišti provádí k posouzení jedné či více složek školní zralosti, obsahují navíc motivační prvky, takže je dítě plní s velkým zaujetím. Děti tak například zkouší přejít úzkou lávku jako pejsek, který šel kočičce pro vodu, sbírají podle daných barev kytičku pro princeznu, malují portrét krále nebo hledají podle pokynů předmět na obrázku pařezové chaloupky Křemílka a Vochoomůrky. Porovnávají počet a velikost napečených koláčů z Honzova uzlíku, u Červené Karkulky určují stejné stíny obrázku vlka, podobně jako myslivec rozeznávají lesní zvířata od domácích.

Jakmile děti dokončení svou zápisovou trať, jejíž výsledky si učitelé na jednotlivých stanovištích zapsali do předem připravených záznamových archů, bývá zápis opět slavnostně ukončen, děti jsou odměněny drobnými dárečky vyrobenými žáky školy. Někdy si s sebou odnáší také pamětní list, soutěžní kartu plnou razítek, které získaly za splnění úkolů, nebo nějakou sladkou dobrotu.

Stejně jako klasický zápis, snaží se i ten netradiční zrevidovat všechny oblasti školní zralosti. Netradiční zápis je však organizován tak, aby příchozí děti co nejvíc vtáhnul do jeho dění a tímto odstranil nežádoucí pocity nejistoty, trémy, strachu, které může nové prostředí i cizí učitelé u budoucích školáků vyvolat. Jeho pohádkové, kouzelné nebo dobrodružné pojetí by mělo pro dítě navodit příjemnou atmosféru, ve které se dokáže uvolnit, otevřít se a odnést si pocit úspěchu za svůj výkon.

5 NÁVRH PŘÍPRAVNÉHO KURZU

Většina dětí, které prošly zápisem do první třídy, je na základě písemné žádosti jeho zákonných zástupců přijata k plnění povinné školní docházky, a to od nového školního roku. Rozhodnutí o přijetí dítěte do první třídy je rodičům doručeno poštovní službou nebo si jej rodiče vyzvednou osobně na ředitelství základní školy.

V období po zápisu by měl být budoucí žák první třídy veden k větší samostatnosti. Rodiče jej k ní mohou stimulovat různými činnostmi, jako je například večerní příprava oblečení na další den, sbalení si batohu na výlet, uklízení si osobních věcí a hraček, prostření stolu aj. Ze začátku je samozřejmě vhodné dítěti s těmito povinnostmi pomáhat, ale mělo by si postupně zvykat na skutečnost, že od nového školního roku si bude muset každý den připravovat věci do školy a jeho práci za něj nikdo jiný neudělá. Posilovány by také měly být složky školní zralosti, v nichž byly u dítěte shledány některé nedostatky, ať už jsou to problémy s výslovností, jemnou motorikou nebo třeba orientaci v prostoru.

„Učitelé základních škol uvádějí, že děti při vstupu do základní školy mají většinou potíže se správným držením tužky, koncentrací pozornosti, samostatností, sebekázní, výslovností a grafomotorikou. Naopak mezi bezproblémové oblasti patří začlenění do kolektivu, komunikace s vrstevníky i učitelem a chuť učit se novým věcem.“²⁶

Některé základní školy pořádají pro budoucí prvňáčky různé akce, kurzy a projekty, které se zaměřují na pozitivní naladění dítěte ke školní docházce, seznamují ho s prostředím školy i s formou vyučování. Chtějí tak dětem usnadnit přechod z mateřské do základní školy, pomoci jim se co nejlépe adaptovat na školní režim. Tyto akce bývají organizovány v jarních i letních měsících formou odpoledních kroužků nebo jako jednorázová (většinou jednodenní) setkání. Je na rodičích, zda

---

²⁶ KROPÁČKOVÁ, J. Budeme mít prvňáčka, s. 78

svého potomka na takovýto adaptační přípravný kurz přihlásí. Dítě (i rodiče) však jeho absolvováním může jediné získat.

5.1 Funkce a cíle přípravného kurzu

Prázdniny před zahájením školní docházky mají dětem sloužit k odpočinku, cestování, poznávání nových skutečností, setkávání se s kamarády atd. Dvouměsíční prázdninový režim je však většinou velmi uvolněný, chybí v něm jakási pravidelnost. Je proto vhodné dítě připravovat na blížící se změny spojené s nástupem do školy. Chtěla bych tedy navrhnout pro budoucí prvňáčky pětidenní přípravný kurz, který by se konal v posledním prázdninovém týdnu a měl dětem pomoci adaptovat se na školní prostředí a její režim.

Protože doba mezi zápisem a nástupem do školy je poměrně dlouhá, bude moci učitel během kurzu prověřit, jestli u dětí došlo ke zlepšení v oblastech školní zralosti, ve kterých měli ještě u zápisu nějaké nedostatky. Provedením diagnostických činností, které zároveň procvičují danou oblast školní zralosti, si učitel vytvoří předběžnou představu vývojové úrovně žáka. S touto informací pak dále pracuje a využívá ji v individuálním přístupu k dítěti, vychází z ní při výběru metod a činností, kterými chce dosáhnout co nejefektivnějšího rozvoje dítěte.

V průběhu kurzu se děti mezi sebou lépe poznají, proto mohou začínat nový školní rok s tím, že ve škole na už ně čekají kamarádi. Zvykají si také na autoritu učitele a na určitý režim, který bude provázet jejich školní docházku. Žáky a učitele tedy ještě před vstupem do školy pojí množství zážitků, ze kterých mohou čerpat náměty pro další vyučování a pro získávání nových sociálních vazeb.

5.2 Administrativní a správní zajištění kurzu

Ačkoli se nejedná o školu v přírodě nebo zotavovací pobyt, je potřeba zajistit, aby celá akce probíhala v souladu s právními předpisy stanovenými státem.

Příprava adaptačního kurzu je dlouhodobá záležitost. Už na začátku školního roku, ve kterém se kurz koná, musí tuto akci odsouhlasit vedení školy, vyhradit pro ni termín a zařadit ji do celoročního plánu školy.

Dále je nutné vypracovat finanční rozpočet, do kterého budou zahrnuty náklady na stravování a materiální zajištění kurzu. Od této částky se následně odečtou příspěvky např. od školy nebo případných sponzorů. Výsledná částka vydělená počtem dětí je předběžná cena kurzu na jedno dítě. Protože počet dětí, které by přípravný kurz mohly absolvovat, se dozvíme až po jejich zápisu do školy, počítáme s omezeným počtem dětí a s určitou finanční rezervou.

Možnost přihlásit své dítě na tento kurz oznámíme rodičům budoucích prvňáčků na informační schůzce, která tradičně proběhne v období mezi zápisem a koncem školního roku. Rodiče informujeme o významu a předběžném průběhu akce, pomůckách, které budou žáci potřebovat, stravování ve škole aj. Nezapomeneme upozornit na datum, do kdy je možné podat přihlášku a uhradit zálohu. Objasníme stornovací poplatky v případě onemocnění dítěte. Od všech plateb si zakládáme doklady, protože po ukončení akce bude následovat její kompletní vyúčtování. S tímto pak seznámíme vedení školy a rodiče.

5.3 Organizační příprava

Pro bezpečný a hladký průběh celého přípravného týdne budou s dětmi vždy dva pedagogové. Ti si vzájemně rozdělí činnosti tak, aby vždy byla dodržena bezpečnost

a vzájemná návaznost jednotlivých částí programu, tzn. že v průběhu jedné činnosti si druhý z pedagogů připravuje potřeby pro činnost druhou. Pro některé disciplíny, které vyžadují zvláštní dohled, nebo jsou náročnější na organizaci, bude k dispozici i třetí dospělý, který je způsobilý k práci s dětmi. Tím může být po dohodě některý z rodičů.

Stravování po dobu přípravného kuru je zajištěno ve školní jídelně pro všechny zúčastněné i s možností individuálního přístupu.

Jak už bylo dříve zmíněno, kurz by měl proběhnout v týdnu před nástupem žáka do školy, tedy během posledního týdne prázdnin. Volba tohoto termínu je záměrná zejména z důvodu, že děti mají čerstvé zážitky z přípravného kurzu, vzájemně se znají apod.

6 NÁVRH PROGRAMU PŘÍPRAVNÉHO KURZU, PRACOVNÍCH LISTŮ, HER A JINÝCH AKTIVIT

Před vytvořením samotného programu kurzu jsem hledala vhodné téma, které by bylo pro děti zajímavé a zároveň se dalo začlenit jak do výuky, tak do mimoškolních činností a her. Při výběru tématu mě nejvíce inspiroval film z produkce Walta Disneyho Kniha Džunglí, který znázorňuje příběh malého chlapce Mauglího nalezeného v džungli. Budoucím prvňáčkům se může zdát škola a její prostředí jedna velká neznámá, stejně jako zpočátku byla džungle pro Mauglího. Proto jsem pro přípravný kurz zvolila téma Dobrodružství v džungli.

V pěti po sobě jdoucích dnech tak děti mohou prožívat malá i větší dobrodružství, která jim pomohou poznat prostředí školy, budoucího třídního učitele, další učitele prvního stupně a samozřejmě nové spolužáky. Žáky jsem záměrně nerozdělovala do skupin, které by proti sobě soupeřily, jen v některých pohybových hrách jsem zvolila rozdělení do družstev. To by však nemělo narušit kamarádskou atmosféru, která by měla celou akci doprovázet.

Hned na začátku je však potřeba vymežit určitá pravidla chování, včetně pravidel bezpečnosti ve škole i mimo ní. Během poučení dětí o bezpečnosti provede učitel záznam podle směrnic ředitele školy k vedení záznamu školní dokumentace. Pravidla bezpečného chování je však třeba dětem opakovat co nejčastěji, abychom tak předešli nechtěným úrazům.

Přivítání dětí by mělo být slavnostní, mělo by je motivovat ke hrám a aktivitám, které jsou pro ně připraveny. Po vzájemném představení si každé z dětí vylosuje razítko (značku), které si otiskne na medvídku s políčky (Příloha č. 1), a kdo už umí napsat své jméno, může si obrázek i podepsat. Medvídek bude děti provázet celým týdnem, protože políčka v něm si mohou vybarvovat pouze za odměnu. Učitel odměňuje plnění úkolů, chování ke spolužákům i k učiteli, spolupráci, pozornost apod. Dítě by mělo vědět, za co přesně políčko získalo. Na konci týdne vyhlásí

nejšikovnější žáky, úspěch by však měli pociťovat všichni, proto je pro každého nachystaný balíček s odměnou.

Program kurzu jsem rozepsala nejprve jako časově rozvržený plán činností pro celkovou představu režimu dne. Práce s pracovními listy, hry a jiné aktivity jsou pak podrobněji popsány pod sebou podle předchozího rozvržení. Pokud je činnost v plánu zařazena vícekrát, je podrobněji popsána jen ve dni, kdy se konala poprvé. Hry a cvičení jsem navrhla tak, aby se daly provádět jak venku, tak ve škole (třída nebo tělocvična), nepříznivé počasí, by tedy nemělo výrazně ovlivnit průběh kurzu.

Do plánu jsem zařadila i polední klid, který má dětem sloužit k regeneraci sil pro odpolední aktivity. Během poledního klidu si mohou děti odpočinout na žíněnkách (karimatkách), hrát společenské hry (domino, pexeso, člověče nezlob se aj.) nebo třeba poslouchat pohádku, záleží na domluvě dětí a učitelů.

6.1 Plán a aktivity 1.dne

08:00 Přivítání, poučení o bezpečnosti, seznámení s tématem a účelem pobytu, přidělení značky (razítka)

08:15 Seznamovací hry:

- Vymění se všichni, kteří mají ...
- Výměna náramků
- Jméno volá jméno

08:30 Beseda: Jak si představuješ džungli? - doplněná obrázky

08:40 Promítání filmu Kniha džunglí - 1. část (35 minut)

09:15 Zvířecí cvičení

09:20 Promítání filmu Kniha džunglí - 2. část (35 minut)

09:55 Hygiena, svačina

10:15 Malujeme vlastní džungli

10:55 Hry na hřišti, louce nebo v tělocvičně (+ přesun tam a zpět)

- Míčková honička
- Včely a vosy
- Veverky a kuny
- Házení míčků na cíl (do koše)

12:05 Hygiena, oběd

12:40 Polední klid

13:45 Pracovní list č.1

14:00 Píseň Moudrost medvědí

14:15 Pracovní list č.2

14:30 Pantomima – zvířata

14:40 Pracovní list č.3

14:50 Opakování písničky Moudrost medvědí

14:55 Shrnutí celého dne

Vymění se všichni, kteří mají...

Organizace hry: Hráči sedí v kruhu na židlích, kterých je o jednu méně než hráčů. Doprostřed kruhu se postaví vybraný žák (zpočátku učitel), který určí, kdo si má vyměnit pozice, přičemž sám se snaží obsadit volnou židli. Např. Vymění se všichni, kteří mají zelené tričko (hnědé vlasy, náušnice, culík,...). Ten, na koho nezbude prázdná židle, se postaví doprostřed kruhu a mění kritérium výměny.

Pomůcky: židle

Místo: školní třída

Cíle: seznámit se s budoucími spolužáky, všimnout si společných i rozdílných znaků jedinců

Výměna náramků

- Motivace: Učitel: „Přišel jsi do neznámého města, kde jsou však velice přátelští lidé, kteří by se rádi s tebou seznámili. Na ruce máš náramek přátelství, co s ním můžeš udělat?“
- Organizace hry: Děti se pohybují v prostoru třídy a při setkání s druhou osobou se vzájemně pozdraví, představí se a předají si náramky na důkaz přátelství.
- Pomůcky: náramky na gumičce
- Místo: školní třída
- Cíle: překonat ostych ze spolužáků, navázat s nimi přátelství, vytvořit příznivou atmosféru ve třídě, umět se představit

Jméno volá jméno

- Organizace hry: Hráči se opět posadí do kruhu, postupně řeknou všichni svá jména, ostatní hráči se snaží jména zapamatovat. Při shodě jmen učitel určí různé podoby stejného jména. Do středu kruhu se postaví žák, který v ruce svírá oba konce delšího šátku. Jeden z kruhu řekne jméno jiného spolužáka sedícího v kruhu a hráč uprostřed se snaží jmenovaného zasáhnout šátkem. Ten však co nejrychleji vyvolá další jméno. Když hráč uprostřed zasáhne zmíněného dřív než stačí říct jméno někoho jiného, vymění si role. Než se hráč z prostoru uprostřed posadí do okraje kruhu, musí zavolat další jméno, jinak ho může zasáhnout hráč, se kterým si právě vyměnil roli. Hráč z obvodu kruhu nemůže vyvolat sám sebe nebo jméno hráče uprostřed.
- Pomůcky: židle, šátek
- Místo: školní třída
- Cíle: zapamatovat si jména spolužáků, pohotově reagovat

Beseda na téma: „Jak si představuješ džungli?“

Průběh: Posadíme se s dětmi do kruhu na koberec, postupně každý odpovídá na otázku: „Jak si představuješ džungli?“ Učitel dotvází představu džungle dalšími otázkami, informacemi, obrázky. Beseda zde plní funkci motivace k pozornému sledování filmu *Kniha džunglí*.

Zvířecí cvičení

Organizace: Jako ve filmu vytvoříme sloní stádo, každý si udělá rukama sloní chobot a v zástupu procházíme třídou. Učitel dává pokyny: levá, pravá, zastavit stát, vpravo bok, aj. Nakonec celé stádo překontroluje, jak umí stát v pozoru. Před promítáním druhé části filmu aktivizujeme děti dotazy na jména hlavních postav a průběh děje. Upozorníme, že po konci filmu budeme zjišťovat, jak dávaly pozor.

Cíle: orientovat se v prostoru podle pokynů, rozpoznat pravou a levou stranu, rozumět pojmům: pozor, vyrovnat, pohov, v řad nastoupit

Malujeme vlastní džungli

Organizace: Na spojené lavice (řada 5 a 5 spojených lavic na délku třídy) rozložíme igelitovou folii, na ni balící papír. Prvňáčci si mezitím připraví vodové barvy, štětec, vodu do kelímku, zástěru (triko) pro výtvarnou práci. Stručně vysvětlíme práci s vodovými barvami, rozmístíme děti po obou stranách lavic a necháme je malovat vlastní džungli. Děti mohou stát nebo sedět, ale vždy musí dávat pozor, aby nepoškodily obrázek souseda. Dílo po uschnutí vystavíme v prostorách třídy.

Pomůcky: igelitová folie, přírodní balící papír, vodové barvy, kelímek, štětec, pracovní zástěra

Cíle: rozvoj jemné motoriky a estetického cítění, spolupráce

Míčková honička

Organizace hry:: Ve vymezeném prostoru určíme 2 honiče, kteří obdrží plastový míček. Předat babu mohou pouze míčkem, a to tak, že se s míčkem v ruce dotknou honěné osoby a míček jí předají. Vrátit babu, hned po zásahu není dovoleno.

Pomůcky: 2 plastové míčky

Místo: tělocvična, hřiště, louka

Cíle: rozvoj hrubé i jemné motoriky, rychlosti, postřehu

Mravenci a vosy

Organizace hry: Zvolíme 2 hráče (mohou být i učitelé), kteří představují vosy zlodějky. Ostatní hráči jsou mravenci. Na jedné straně vymezeného prostoru mají mravenci mraveniště, do kterého si nosí zásoby ovoce (barevné plastové míčky). To se však nachází na opačné straně pole. Vosy mají na ovoce taky chuť, ale nechce se jim ho sbírat, proto okrádají mravence, a to tak, že mravence chytanou a ovoce mu vezmou. Úkolem mravenců tedy je přinést co nejvíce ovoce do mraveniště, každý mravenec však může nést jen jedno ovoce. Mravenci vyhrají, pokud nanosí do mraveniště větší část rozmístěného ovoce.

Pomůcky: barevné plastové míčky (cca 100 ks), koš nebo krabice na zásoby, vosí tykadla na čelence pro označení vosy

Místo: tělocvična, hřiště, louka

Cíle: rozvoj hrubé a jemné motoriky, rychlosti, postřehu, spolupráce

Veverky a kuny

Organizace hry:: Doprostřed vymezené plochy položíme koš plný plastových míčků (hnízd s oříšky veverek). Dva až tři hráče označíme jako kuny, které se dostaly do hnízda veverek (ostatní hráči). Aby se ho zmocnily, musí vyházet všechny oříšky, každá kuna může jednou

rukou uchopit jeden oříšek. Veverky nechtějí o své zásoby přijít a proto nosí vyhozené oříšky zpět do hnízda. Každá veverka může vzít jen jeden kus. Kuny vyhrají jen tehdy, když v hnízdě nezbude ani jeden oříšek.

Pomůcky: plastové míčky (cca 100 ks), koš nebo krabice na míčky
Místo: tělocvična, hřiště, louka
Cíle: rozvoj hrubé a jemné motoriky, rychlosti, házení míčkem, postřehu, spolupráce, rozvoj logického uvažování

Házení míčku na cíl

Organizace hry:: Od zvolené linie (vyznačíme) odměříme vzdálenost 3 m, položíme tam koš. Děti rozdělíme do dvou zástupů, každému přidělíme jeden koš. Po jednotlivcích přistupují děti k určené linii a hází míček na cíl (do koše). Každé dítě má 5 pokusů, cvičení můžeme několikrát zopakovat.

Pomůcky: plastové míčky, 2 koše
Místo: tělocvična, hřiště, louka
Cíle: nácvik hodů míčkem, rozvoj hrubé a jemné motoriky

Pracovní list č. 1 (Příloha č. 2)

Popis: Žák popisuje, co se děje na obrázku, vzhled a výraz zvířat nebo Mauglího.
Cíle: umět vyjádřit myšlenku, stručně popsat obrázek, všimnout si výrazu ve tváři a odhadnout pocity postavy

Píseň Moudrost medvědí (Příloha č. 3)

Realizace: Poté, co jsme provedli dechová a intonační cvičení, naučíme děti slova první sloky. Jejich rytmus si vytleskáváme do dlaně. Po malých částech opakují děti melodii s rytmem po učitelce.

Zapíváme a vytleskáváme rytmus první sloky, stejně postupujeme při nácviku sloky druhé. Nakonec zpíváme obě sloky.

Cíle: rozvoj paměti, rozvoj vnímání a reprodukce rytmu, intonace, správné dýchání

Pracovní list č. 2 (Příloha č.4)

Motivace: Zkoušíme, jak chodí medvěd, napodobujeme jeho pohyby.

Říkanka: Medvěd, ten má velké tlapy, na nich dlouhé, ostré drápy.

Na horách, tam v lese, jako pán se nese.

Organizace: Spolu s dětmi malujeme prstem do vzduchu spleť cestu medvěda, při tom si přeříkáme říkanku. Poté spojujeme tužkou vytečkovanou cestu medvěda ke včelímu úlu na pracovním listu.

Cíle: uvolnění ruky, správné sezení a držení tužky u psaní, propojení pohybu ruky s rytmem říkanky

Pantomima – zvířata

Organizace hry: Vyvoláme jednoho žáka k tabuli a vyzveme jej, ať bez vydání zvuku pantomimicky ztvární zvíře, které si vybral. Ostatní děti se hlásí a hádají, co je to za zvíře. Kdo uhodne, může jít ztvárnit další zvíře.

Cíle: vystihnout hlavní znaky zvířat a pantomimicky je znázornit

Pracovní list č. 3 (Příloha č. 5)

Metodické pokyny: Na prvním (horním) obrázku určíme, co je vlevo (motýl), vpravo (kokos), nahoře (opice) a dole (papoušek). Do druhého obrázku namalujeme motýla vpravo, kokos dole, papouška nahoře a opici vlevo (může šplhat na strom).

Cíle: orientovat se v prostoru, vyvodit pojmy: nahoře, dole, vpravo, vlevo

6.2 Plán a aktivity 2. dne

08:00 Přivítání, opakování písničky Moudrost medvědí,

08:05 Otázky z příběhu o Mauglím

08:10 Hry ve třídě:

- Jméno volá jméno,
- Ovocný koš,
- Pipko pípni.

08:30 Stínohra – uvolnění ruky

08:40 Pracovní list č. 4

09:00 Hra Barevné rybičky

09:15 Pracovní list č. 5

09:35 Barevný diktát

09:50 Hygiena, svačina

10:10 Cvičení s barvami

10:15 Pracovní list č. 6

10:30 Hry a cvičení na hřišti, louce nebo v tělocvičně: (+ přesun tam i zpět)

- Honička ve dvojicích
- Honička s přibýváním dvojic
- Běh k písmenům
- Sedánek

12:05 Hygiena, oběd

12:35 Polední klid

13:35 Výroba květinok do oken

14:10 Stezka odvahy, Mauglí sám v džungli

14:50 Shrnutí dne - sdílení pocitů

Otázky z příběhu o Mauglím

- Organizace:** Spolu s dětmi vzpomínáme na film z předchozího dne. Máme připravené otázky, na které je třeba odpovědět celou větou tak, aby měla smysl a byla pravdivá. Děti se hlásí, pokud znají odpověď. Vyvolat však můžeme i děti, které se nehlásí a s odpovědí jim pomoci.
- Otázky:** Kdo našel Mauglího v rozbité loďce v džungli? Ve které zvířecí rodině Mauglí vyrůstal? Proč musel Mauglí džungli opustit? Koho Mauglí potkal, když ho Baghíra opustil? Jak se Mauglí dostal k opičímu králi? Co se chtěl opičí král od Mauglího naučit? Kdo přišel Mauglího vysvobodit od opičího krále? Proč Mauglí od medvěda Balúa utekl? Které zvíře se naoko tvářilo jako Mauglího kamarád, ale chtělo ho jen uspat a sežrat? Jak nakonec Mauglí zahnal tygra Šerchána? Která zvířata mu při tom pomáhala? Proč Mauglí z džungle nakonec odešel?
- Cíle:** odpovídat na otázku souvisle a celou větou, pamatovat si děj příběhu

Ovocný koš

- Organizace hry:** Hráči sedí v kruhu, ve kterém je o jednu židli méně než hráčů. Hráč stojící uprostřed kruhu určí, kdo bude jablko, kdo švestka či hruška, nesmí zapomenout označit i sám sebe. Až zavolá: „Jablka (hrušky, švestky)!“, vymění si pozice ti, kteří jsou označeni za toto ovoce. Hráč, který vyvolával, se snaží obsadit volné místo. Ten, na kterého nezbyla židle, stává se hráčem uprostřed kruhu. Pokud vyvolávající zavolá: „Ovocný koš!“, vymění se všichni hráči.
- Místo:** školní třída
- Pomůcky:** židle
- Cíle:** soustředit se na povely, pohotově reagovat

Pipko, pípni

Organizace hry: Zvolíme jednoho hráče, který zůstane uprostřed kruhu, tomu zavážeme oči šátkem (nesmí se dívat skrz šátek) a několikrát s ním zatočíme. Ostatní sedí v kruhu na židlích, mají nohy u sebe, aby si mohl hráč uprostřed na někoho sednout. Jakmile se hráč se zavázanýma očima na někoho posadí a řekne: „Pipko, pípni!“, musí tento zřetelně zapípat. Pokud hráč rozpozná majitele hlasu, vymění si spolu role. Hra zároveň slouží jako motivace k provedení následujícího uvolňovacího cvičení.

Místo: školní třída

Pomůcky: židle, šátek

Cíle: soustředit se na vydávaný zvuk, rozpoznat hlas, vytvořit tiché prostředí pro poslouchání zvuků

Stínohra – uvolnění ruky

Organizace : Po hře Pipko, pípni naučíme děti krátkou říkanku a v jejím rytmu pohybujeme dopředu a dozadu zápěstím obou rukou. Dlaně jsou sevřené do špetky. Zatáhneme rolety (co největší tma ve třídě), rozsvítíme malou lampičku a její světlo směřujeme na prázdnou stěnu. Po dvojicích chodí děti před lampičku, postaví se tak, aby byl vidět stín jejich rukou na stěně. Zopakují říkanku i pohyby ruky.

Říkanka: Nasyp trochu zrníčka, kuřátkům i slepičkám.

Místo: školní třída

Pomůcky: lampička, prázdná stěna

Cíle: uvolnit zápěstí, nacvičit špekovité držení psacího předmětu

Pracovní list č. 4 (Příloha č. 6)

- Popis:** Každé slepičce i každému kuřátku „nasypeme“ trochu zrníčka. Předloktí žáka je opřené o lavici, tužka je sevřena špekovitým úchopem. Kontrolujeme přiměřený sklon pracovního papíru, správné držení těla a hlavy. Uvolněným zápěstím žák pohybuje nahoru a dolů v rytmu výše zmíněné říkanky, přičemž zanechává drobné tečky na papíře jako stopu tužky.
- Pomůcky:** tužka
- Cíle:** rozvoj jemné motoriky, vytvoření správných psacích návyků

Barevné rybičky

- Potřebný materiál:** tvrdé barevné papíry, kovové kancelářské sponky, lepicí páska, špejle, tenké magnety, provázek,
- Příprava hry:** Z různobarevných tvrdých papírů vystříháme rybičky a na každou nasadíme kancelářskou sponku. Tu ještě připevníme kouskem lepicí pásky, aby z rybičky nesjížděla. Připravíme ještě rybářské pruty. Svážeme dohromady několik špejlí (může být i jedna hrubší větvička) a na jeden konec prutu upevníme provázek. Na volný konec provázku přivážeme tenký magnet, spoje můžeme zesílit lepicí páskou.
- Organizace hry:** Provázkem vyznačíme na zemi rybníček, do něj rozložíme barevné papírové rybičky. Dítě obdrží prut, na chvíli se stane rybářem, vyloví rybičku a pojmenuje její barvu. Pokud vyjmenuje věc (zvíře), pro které je barva charakteristická, může si rybku nechat. Prut si děti předávají, po vylovení rybičky, dbáme na to, aby každé dítě mělo stejný počet možností rybku vylovit. Nakonec rozdělíme všechny rybky podle barev a porovnáváme, kterých rybek stejné barvy je více nebo méně než rybek jiné barvy.
- Místo:** školní třída
- Pomůcky:** rybky z tvrdého barevného papíru, pruty, provázek

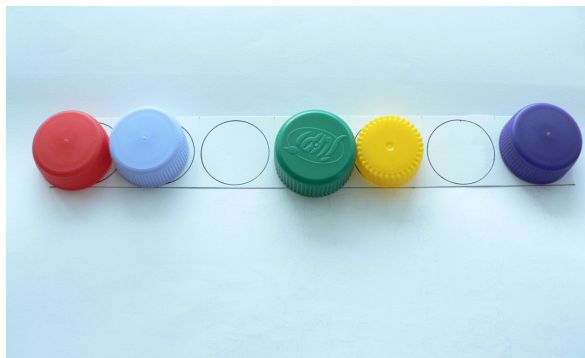
Cíle: poznat a pojmenovat základní a některé doplňkové barvy, uvést příklad barvy z vlastní zkušenosti, porovnat velikosti množin rybek

Pracovní list č. 5 (Příloha č. 7)

Práce s listem: Učitel postupně zadává, kterou barvou mají děti vybarvit oblečení a vybavení opičky. Např. „Opička si k vodě oblékla modré plavky, vezmi modrou pastelku a vybarvi plavky modře. Aby se chránila před sluníčkem, nasadila si na hlavu žlutý klobouk. Vybarvi klobouk žlutou pastelkou.“ Za správně a hezky vybarvený obrázek můžeme děti odměnit barevnou lentilkou.

Cíle: soustředit se na pokyny učitele, vybarvit obrázek podle zadaných barev, poznat a pojmenovat barvy

Barevný diktát

Obr. 6.1 Barevný diktát – pomůcky

Organizace: Úkol č. 1: Na tabuli si předkreslíme 7 prázdných kruhů a podle pokynů společně s dětmi barevnými křídami vybarvíme. Učitel používá tyto pojmy: první, poslední, prostřední, za, hned za, před, hned před. Například: „První kruh vybarvi zeleně, poslední žlutě. Hned za zeleným kruhem bude kruh oranžový, hned před žlutým fialový.“ Po vybarvení kruhů ještě otázkami procvičujeme nové pojmy.

Úkol č. 2: Do dvojic dětem rozdáme 7 barevných víček od plastových láhví a jeden proužek papíru se sedmi předkreslenými prázdnými kruhy. Podle pokynů učitele děti přiřazují víčka ke kruhům na papíře.

Úkol č. 3: Vyvoláme dopředu třídy sedm dětí, ty se musí podle pokynů učitele (nebo jiných dětí) postavit do řady, podobně jako barevná víčka.

Pomůcky: víčka od plastových láhví v sedmi barvách do každé dvojice, předkreslené kruhy na proužku papíru

Cíle: vyvodit pojmy: první, poslední, prostřední, za, hned za, před, hned před, rozeznat a pojmenovat barvy, orientovat se v prostoru, spolupracovat ve dvojici a ve skupině

Cvičení s barvami

Organizace hry:: Děti se postaví do uliček vedle lavice. Učitel podle barvy oblečení a vlasů dává pokyny, co má kdo udělat. Např. „Každý, kdo má dnes na sobě modré rifle upaží. Každý, kdo si dnes oblékl žluté tričko udělá dva dřepy a třikrát tleskne.“

Místo: školní třída

Cíle soustředit se na pokyny učitele, porozumět těmto pokynům, rozvíjet postřeh, správně provést pohybový úkon

Pracovní list č. 6 (Příloha č. 8)

Práce s listem: Úkol č. 1: Děti spočítají, kolik zvířátek je v každém kroužku, zobrazí stejný počet puntíků do prvního okénka. Do druhého okénka zapíší počet puntíků číslem.

Úkol č. 2: Červenou pastelkou zakroužkovat skupinku zvířátek, kterých je nejvíc na pracovním listě. Modrou pastelkou zakroužkovat zvířátka, kterých je nejméně.

Úkol č. 3: Ptáme se žáků, čeho může být právě jedna, dvě, tři, čtyři nebo pět.

Cíle: znázornit číslo jako množinu bodů, představit si číslo v reálném světě

Honička dvojic:

Organizace hry: Hráči vytvoří dvojice, ze kterých vybereme jednu až dvě jako honiče. Tyto jsou označeny peškem a koho chytí (plácne), tomu peška (i babu) předají. Nelze vrátit babu stejné dvojici. Pokud se dvojice pustí, získává babu, ačkoli jí nebyla fyzicky předána. Plácnutí neplatí ani v případě, že se honící dvojice rozpojila. Hrací území vymežíme podle počtu hráčů.

Místo: školní třída

Pomůcky: 1 až 2 pešky

Cíle: rozvoj rychlosti, vytrvalosti, obratnosti a spolupráce

Honička s přibýváním dvojic

Organizace hry: Ve vymezeném prostoru označíme honiče - jednu dvojici, která se drží za ruce. Ostatní ve dvojicích nejsou. Když dvojice chytne dalšího hráče, ten se připojí a vznikne trojice. Když však chytne čtvrtého, čtveřice se rozpojí a vzniknou dvě dvojice, každá samostatně chytá ostatní. Hra končí chycením posledního hráče. Stejně jako u předchozí hry se honiči nesmí pustit, jinak by chycení neplatilo.

Místo: tělocvična, hřiště, louka

Cíle: rozvoj pozornosti, obratnosti, rychlosti

Běh k písmenům

Organizace hry: Nejprve vymežíme prostor, odkud a kam až se mohou děti pohybovat. Děti stojí u učitele, dokud ten nevysloví jakoukoli

hlásku. Poté, co ji vysloví, rozprchnou se děti k věci, jejíž název touto hláskou začíná. Děti se mohou dotýkat i svého oblečení nebo části těla. Chválíme všechny děti, které úkol provedly správně.

Místo: tělocvična, hřiště (s okolím), louka

Cíle: sluchem rozpoznat vyslovené hlásky, od hlásky odvodit pojmenování věci (zvířete) v daném prostředí

Sedánek

Organizace hry: Hráče rozdělíme na dvě až tři družstva, označíme začátek a konec (cíl) krátké trasy. Úkolem každého družstva je dostat se k cíli následujícím způsobem. Družstvo utvoří zástup a sednou si za sebe tak, aby jeho členové měli lehce pokrčené nohy, přitom se celými chodidly dotýkali země a špičkou nohy spoluhráče před sebou. Na povel učitele vyběhne poslední hráč z družstva a posadí se před prvního a vybíhá další poslední hráč. Vyhrává družstvo, které jako první dosáhne určeného cíle.

Místo: tělocvična, hřiště

Cíle: rozvoj pohotovosti, rychlosti, soustředěnosti

Výroba květin do oken

Obr. 6.2 Vyrobená květinka

Pracovní postup: Děti si na lavici nachystají pracovní ubrus, nůžky a lepidlo. Rozdáme dětem tvrdé barevné papíry a pošleme několik šablon květin. Mezitím, co děti obkreslují šablony na tvrdý papír, rozdáme ještě na čtverečky cca 6 x 6 cm nastříhaný barevný průhledný papír, každému jeden čtvereček. Doprostřed vystřižené květiny si žáci obkreslí podle kelímku od jogurtu kruh a vystříhnou jej (náročné, je potřeba pomoci). Těsně okolo vystřiženého kruhu nanesou trochu lepidla, přilepí zde průhledný papír tak, aby zakryl vzniklý otvor. Květinu mohou ještě dozdobit nalepením drobných perliček na okvětní lístky. Hotové květiny spojíme zeleným proužkem krepového papíru (přilepíme) a pověsíme na okno.

Motivace: výzdoba třídy jako džungle

Pomůcky: tvrdé barevné papíry, průhledné barevné papíry, prázdný kelímek od jogurtu, lepidlo, malé perličky, zelený krepový papír

Cíle: rozvoj jemné motoriky a estetického citění

Stezka odvahy - Mauglí sám v džungli

Motivace pro děti: Učitelka: „Představte si, že jste úplně sami v džungli, stejně jako Mauglí, když utekl od Baghíry a Balúa. Navíc už je noc a tma je tak hustá, že si nevidíte ani na špičku nosu. Chtěli byste si alespoň najít nějaké místo na spaní, ale protože už je opravdu velká tma, musíte jít moc opatrně a všechno si pořádně ohmatat než uděláte krok. My si teď vyzkoušíme, jaké to asi je nevidět vůbec nic a řídit se jen našima rukama.“

Příprava: V prostorách školy, které zatím děti neznají, vyznačíme natáhnutým provázkem trasu stezky odvahy. Neměla by být příliš složitá, dítě bude procházet se zavázanýma očima. Nad provázek můžeme v některých místech zavěsit třeba velké plyšové zvíře, mokry šátek nebo nafukovací balónek, který procházejícího

bouchne do hlavy. Pokud provázek vede kolem stěny, také na ni připevníme hmatový zážitek podporující předměty, jako je třeba kartáč na boty, bublinkový igelit, sáček, zvoneček, aj. Trasa povede ke dveřím do místnosti, kde na dítě bude čekat další učitel nebo pomocník učitele.

Organizace: Učitel postupně odvádí ze třídy skupinky několika dětí k připravené trase. Kousek od začátku trasy seznámí celou skupinku s jejím průběhem, alespoň přibližně naznačí, co děti na cestě čeká. Může žáka ubezpečit, že jeho cestu bude tiše sledovat. Jednomu z dětí zaváže oči, ruku mu položí na vedoucí provaz a nechá ho jít. Když bude dítě u konce cesty, může startovat další. Učitel sleduje samostatnost žáka, jeho odhodlání, odvahu, rychlost, pocity před, během a na konci stezky.

Cíle: překonání strachu z neznámého prostředí, rozvíjení hmatového vnímání, samostatnosti

Shrnutí dne

Průběh: Posadíme se s dětmi do kruhu na koberec, ptáme se postupně každého z nich, co se jim dnes podařilo, nebo naopak nepodařilo, jestli se něco zajímavého dozvěděli a naučili. V několika větách zhodnotíme jejich práci a chování za celý den. Pokud jsme ještě neudělili políčka v medvídkovi, využijme pro to tuto chvíli.

Cíle: nácvik sebehodnocení, rozvoj komunikačních schopností, motivovat k důkladné práci

6.3 Plán a aktivity 3. dne

- 08:00 Přivítání, jazykolamy, písnička Moudrost medvědí
- 08:05 Písnička Muž moudrý
- 08:15 Návčik psaní kruhu
- 08:20 Pracovní list č. 7
- 08:40 Čtení pohádky: Jak si housenka pletla kabátek
- 09:10 Hra Chytání motýlků
- 09:20 Pracovní list č. 8
- 09:25 Tajné číslo
- 09:30 Motýlek létá z kytičky na kytičku (1- 5)
- 09:35 Uvívíme věneček
- 09:40 Hádání názvů květin
- 09:45 Papírové puzzle - motýlek
- 09:55 Hygiena, svačina
- 10:15 Výroba motýlků
- 11:00 Pracovní list č. 9
- 11:10 Poznávání zvuků
- 11:15 Určování prvních hlásek ve slovech
- 11:20 Určování posledních hlásek ve slovech
- 11:30 Hra na ozvěnu
- 11:35 Hra Kukačko,zakukej
- 11:45 Zvířátka
- 12:00 Hygiena, oběd
- 12:30 Polední klid
- 13:25 Cesta do džungle aneb záchrana Muglího ze spárů opičího krále
- 14:55 Příchod do školy, hodnocení dne

Jazykolamy

- Příprava:** Pro žáky jsem zvolila dva krátké jazykolamy obsahující slova, kterým mohou významově dobře porozumět. Přesto je namístě význam slov upřesnit a taky dětem vysvětlit, proč se jazykolamy učíme.
- Organizace:** Nejprve provádíme cvičení s jazykem: vyplázneme a pohybujeme zprava doleva, nahoru, dolů, stáčíme jej do ruličky, hrajeme si na čertíka (bllllll). Poté vyslovíme jeden z jazykolamů a děti se snaží jej několikrát zopakovat. Vyzkoušíme po jednotlivcích, jak se jim to daří. Všichni pak společně zkusíme co možná nejčastěji zopakovat na jeden nádech, při tom usměřňujeme dýchací návyky. Stejně postupujeme i u druhého jazykolamu.
- Jazykolamy:** Prut plul po proudu.
Strýc Šusta suší švestky.
- Cíle:** rozpohybovat mluvidla, správně vyslovovat hlásky a dýchat

Písnička Muž moudrý (Příloha č. 9)

- Realizace:** Protože jsme zpívali písničku Moudrost medvědí, ptáme se dětí, jestli ví, co to moudrost je, jak se chová člověk moudrý a jak člověk hloupý. Zazpíváme dětem celou písničku i s ukazováním. Při první polovině sloky pokládáme dlaň jedné ruky na hřbet druhé, představujeme si stavbu domu. Lehké pleskání ruky o ruku zároveň slouží jako metrum písně. Od „Děšť padal a voda ...“ volně pohybujeme prsty shora dolů (jako děšť), poté dlaně otočené nahoru zvedáme od pasu k obličeji (stoupající voda). Děti se postupně přidávají.
- Cíle:** rozvoj paměti, smyslu pro rytmus, uvolnit ruku před psaním

Nácvik psaní kruhu

Realizace: Úkol č. 1: Celou paží nakreslit do vzduchu velký kruh, několikrát každou rukou zvlášť.

Úkol č. 2: Dlaň sevřít v špetku, do vzduchu kreslit menší kruhy, ruka krouží především v předloktí. Po té ještě několikrát opsat kruh pohybem především v zápěstí.

Úkol č. 3: Malou vlhkou houbičkou zanechat stopu ve tvaru kruhu na tabuli (na řádek) K tabuli voláme děti postupně, aby každé mělo dost místa.

Cíle: uvolnit a připravit svaly ruky ke kreslení kruhů na papíře

Pracovní list č. 7 (Příloha č. 10)

Realizace: Vzorovou housenku žák víckrát obtáhne za doprovodu krátké motivační říkanky, kterou se společně naučíme. Všem housenkám na obrázku nakreslí tělíčko podle vzoru.

Říkanka: Stěžuje si housenka, že neumí písmenka.

Chtěla napsat dopis tetě, jenže zatím všechno plete.

Cíle: spojit pohyb ruky s rytmem říkanky, rozvoj jemné motoriky

Čtení pohádky - Jak si housenka pletla kabátek (O. Sekora, Knížka Ferdy Mravence)

Realizace: Úkol č. 1: Poslech pohádky. Zavoláme děti na koberec, mohou si sednout nebo lehnout, zklidní se. Za odměnu, že se všichni snažili krásně dokreslit housenky, přečteme pohádku o housence. Po skončení pohádky se ptáme: „Kdo všechno housence radil a jak?“ Společně zopakujeme, kdo všechno housence radil, která barva je právě v módě.

Úkol č. 2: Nakreslit a vybarvit housenčin kabátek. Pošleme děti zpět do lavic, rozdáme jim bílé měkké papíry, ty si přeloží na poloviny. Na jednu polovinu si tužkou předkreslí kus housenčího kabátku a rozdělí jej na pět částí, vzor můžeme

nakreslit na tabuli. Potom vybarví kabátek podle housenky z pohádky.

Úkol č. 3: Na druhou polovinu namalují motýla (můru), který se z kukly vyklubal. Zde necháme průchod dětské fantazii.

Pomůcky: Pohádka Jak si housenka pletla kabátek z Knížky Ferdy mravence (Příloha), bílý papír, tužka, pastelky

Cíle: rozvoj pozornosti, paměti, estetického citění a fantazie

Chytání motýlů

Příprava: Z měkkých barevných papírů nastříháme alespoň 60 malých obdélníčku, které představují motýly. Ve vedlejší třídě motýly volně rozmístíme. Děti se na chvíli promění na badatele, kteří se vydali do džungle najít nové druhy motýlů.

Organizace hry: Úkolem dětí je pochyťat co nejvíc vzácných motýlů. Na povel učitele začínají motýlky chytat (sbírat). Zároveň musí dávat pozor, aby jim už chycený motýlek někde nevypadl. Po sesbírání všech motýlku se vrátíme zpět do třídy a každý si zkusí spočítat, kolik jich nachyťal. Pochválíme nejlepší chytače, ve dvojicích si ještě žáci porovnají, kdo má více a kdo méně.

Pomůcky: barevné papírky

Místo: školní třída, hřiště, louka, les

Cíle: orientovat se v prostoru, rozvoj pozornosti, postřehu

Pracovní list č. 8 (Příloha č. 11)

Realizace: Žáci zakroužkují modrou pastelkou skupinky (množiny) motýlů, ve kterých jsou právě 4 motýli a oranžovou pastelkou všechny skupinky, kde jsou více než 4 motýli. Nakonec žlutou pastelkou dají do kroužku tu skupinku, ve které je motýlů nejméně.

Cíle: určit číslo jako množinu, porovnávat množiny předmětů

Tajné číslo

- Organizace hry: Jedno dítě si vybere tajné číslo v rozmezí od 1 do 5. Ostatní děti hádají, co je to za číslo. Například: „Je to číslo menší než 5?“ Dítě, které si číslo vybíralo, může odpovídat pouze ano nebo ne. Kdo číslo uhodne, může si vybrat další tajné číslo.
- Místo: školní třída
- Cíle: rozvoj představ pojmů větší – menší, rozvoj logického myšlení

Motýlek létá z kytičky na kytičku

- Příprava: Na tabuli si nakreslíme motýlka 5 kytiček, zpřeházeně označíme čísly 1 až 5.
- Organizace: K tabuli vyvoláváme děti, aby vyznačily cestu motýlka, který putoval ve správném pořadí od kytičky s číslem jedna, až ke kytičce s číslem 5.
- Pomůcky: tabule, křída
- Cíle: vytvářet číselnou řadu, poznat číslice, rozvoj logického myšlení

Uvívíme věneček

- Realizace: Každé dítě se promění v kytičku, kterou si sám vybere. Výběr můžeme předem podpořit jmenováním a vlastnostmi více či méně známých květin. Zahradník (učitel) prochází třídou (loukou) povídá říkanku (nebo zpívá jako písničku): „Uvívíme věneček ze všech našich kytiček. Svážeme si do věnečku kvítek, lístek i větvičku. Jaké jméno máš? Pojd', Ty, mezi nás!“ Na otázku učitele, jaké jméno máš, odpoví žák, u nějž se učitel zastaví, název vybrané květiny. Tím se připojí za učitele do vznikajícího věnečku, za něj pak stejným způsobem všechny děti.
- Místo: školní třída, tělocvična, louka
- Cíle: získat poznatky o přírodě, rozvoj spolupráce a komunikace

Hádání názvů květin

Organizace hry: Malé kartičky s písmeny abecedy vložíme do košíku, necháme některého žáka, aby vylosoval písmenko, to ukážeme celé třídě a vyslovíme jej jako hlásku. Každé dítě se snaží vymyslet alespoň jeden název květiny, který touto hláskou začíná nebo končí (těžší varianta).

Místo: školní třída

Cíle: vnímat grafickou a fonemickou podobu písmene, rozvoj sluchové diference, rozvoj logického myšlení

Papírové puzzle (Příloha č. 12)

Organizace: Rozdáme žákům předtištěný obrázek, který mají za úkol podle čar rozstříhat a následně na lavici složit. Složený obrázek zase rozloží, dílky vloží do přichystaných obálek a přinesou učiteli.

Pomůcky: papírové puzzle, nůžky

Cíle: rozvoj jemné motoriky, zrakové analýzy a syntézy

Výroba papírových motýlků:

Obr. 6.3 Papírový motýlek

Pracovní postup: Než začneme pracovat na samotném výrobku, zkusíme nejprve složit bílý papír jako harmoniku. Jednotlivé překlady by měly být alespoň přibližně stejně široké. Po tomto nácviku skládání papíru

přistoupíme k samotné výrobě motýlka. Na barevný balící papír tužkou obkreslíme 2 kruhy podle kelímku od jogurtu, vystříháme a poskládáme je na harmoniku stejně jako zkušební papír. První poskládaný kruh uprostřed ohneme (můžeme slepit k sobě), krajní překlad papíru přilepíme na dřevěný kolíček. Necháme uschnout, stejným způsobem zpracujeme druhé vystřižené kolečko. Z tvrdého papíru obkreslíme šablonu těla a hlavy motýla, vystříháme a nalepíme na kolíček přes přilepený balící papír. Na hlavu domalujeme obličej, z tenkých proužků papíru připevníme tykadla. Hotovými motýly vyzdobíme třídu.

Pomůcky: Barevný balící papír, bílý papír A4, šedý nebo hnědý tvrdý papír, dřevěný kolíček na prádlo, kelímek od většího jogurtu, šablona těla a hlavy motýla, lepidlo, nůžky, pracovní ubrus, pracovní zástěra (triko)

Cíle: rozvíjet jemnou motoriku ruky, vytvořit pracovní a hygienické návyky v pracovní i výtvarné výchově, rozvíjet estetické vnímání dětí

Pracovní list č. 9 (Příloha č. 13)

Práce s listem: Děti si pozorně prohlédnou obrázky. Zelenou pastelkou dají do kroužku obrázek, který se od ostatních v řadě liší. Pracuje každý sám, učitel děti kontroluje během činnosti. Nakonec společně vše zkontrolujeme, uvedeme odlišnost obrázku od ostatních.

Cíle: rozvoj zrakové diference

Tajemné zvuky

Organizace: Žáci si položí hlavu na lavici, dlaněmi si přikryjí oči. Ve třídě musí být naprosté ticho. Pomocí různých předmětů vydává učitel tajemné zvuky. Pokud někdo pozná, o který zvuk a předmět se

jedná, hlásí se a pokud je vyvolaný, prozradí svůj tip. Po prozrazení tajemného zvuku učitel zjišťuje, kdo měl správný odhad.

Pomůcky: sáček, kovový zvoneček, špendlík, zip (od kabelky), stonek pampelišky, kartáček na zuby, křída, tabule, tenký papír, 2 lžičky

Cíl: rozvoj sluchové diferenciacce

Určování prvních hlásek ve slovech

Organizace: Rozlišujeme první hlásky ve dvojici slov. Nahlas a zřetelně vyslovíme obě slova, žák (nebo žáci v jedné lavici) pak určí první hlásky ve slovech.

Dvojice slov: RADA – VADA, MOST – KOST, SŮL – DŮL, JANA – DANA, BÁBA – ŽÁBA, JED – LED, RŮŽE – KŮŽE, LAK – VAK

Cíle: rozvoj sluchové diferenciacce, pozornosti

Určování poslední hlásky ve slovech

Organizace hry: Děti se postaví vedle lavic, každému z nich na přeskáčku házíme malý míček. Když dítě míček chytí, vyslovíme vybrané slovo, ve kterém musí určit poslední hlásku, aby se mohlo posadit. Neurčí-li, nebo určí hlásku špatně, zůstává stát, počká na další šanci, nebo na druhé kolo hry.

Slova: DEN, POSTEL, AUTO, NEMOC, CVIČÍ, KOHOUT, DAR, LÍSTEK, KŮZLE, LES, KEŘ, STROM, SŮL, VODA, UPEČU, ČAJ, KLOKAN, RÝČ, VLAS

Pomůcky: míček

Místo: školní třída

Cíle: rozvoj sluchové diferenciacce, pozornosti, rozvoj jemné motoriky

Hra na ozvěnu

Organizace hry: Učitel vytleská krátký rytmus, může použít i dupání nebo tleskání dvěma prsty o dlaň. Děti po učiteli opakují všechny prvky ve stejném rytmu.

Cíle: správně opakovat rytmus, soustředit se na předvádění rytmu

Kukačko, zakukej!

Organizace hry: Zvolíme jednoho hráče, kterého pošleme na pár minut za dveře. Ostatní hráči sedí v lavicích, skloní hlavy a zakryjí si oči. Učitelka prochází třídou, jednoho z hráčů se nenápadně dotkne a ten se tímto stává „kukačkou“. Po označení kukačky, zavolá učitelka do třídy hráče, který byl za dveřmi. Jeho úkolem je poznat, kdo z hráčů byl označen za kukačku, proto zavolá: „Kukačko, zakukej!“. Ze třídy se ozve: „ku, ku!“ Hráč má 3 pokusy na to, aby uhodl, který ze spolužáků je kukačka. Pokud uhodne, může sám určit dalšího hádajícího, když neuhodne, určí ho učitelka. Protože ani ostatní hráči okolo kukačky neví, kdo byl označen, může je učitelka vyzvat, aby také zkusili hádat.

Místo: školní třída

Cíle: rozvoj sluchového vnímání, rozlišovat hlasy spolužáků, určit směr a intenzitu zvuku

Zvířátka

Organizace hry: Posadíme se do kruhu, každý hráč si vybere název zvířete, váhá-li dlouho, přidělí mu název učitelka. Poté udáme základní metrum hry - dvě tlesknutí do stehen a dvě tlesknutí dlaněmi. Několikrát zopakujeme, aby se to dětem zažilo. Předvedeme dětem, jak ve hře pokračovat. Při tleskání do stehen vyslovíme dvakrát název vlastního zvířete, které jsme si zvolili, při tleskání dlaněmi dvakrát vyvoláme zvíře, které má ve hře pokračovat. Například jsme si

pro sebe zvolili želvu, souseď je tygr, vyvoláváme tedy: „Želva, želva, tygr, tygr!“ Počáteční kolo hry necháme děti, aby vyvolali vždy vedlejšího hráče v daném směru, aby si každý mohl vyzkoušet správně říct a ukázat herní formuli. Navíc tím zopakujeme názvy všech zvířat v kruhu. V dalším kole už děti mohou vyvolávat jiné podle vlastního uvážení, měli by se však držet daného tempa. Kdo jakýmkoli způsobem hru splete, vypadává z ní, a s ním i jeho název zvířete. Hráči, kteří ve hře zůstávají, nesmí už tento název použít. Vypadávání ze hry zavedeme až po třetím zahřívacím kole.

- Místo: školní třída
- Pomůcky: židle
- Cíle: rozvoj pohotové reakce, soustředění, přizpůsobit tempo řeči pohybu rukou

Cesta do džungle aneb záchrana Muglího ze spárů opičího krále

- Příprava hry: Během dopoledního programu se jeden z pedagogů (nebo pomocná osoba) vydá vyznačit naplánovanou trasu fáborky jedné barvy (např. červené). Místa, která budou signalizovat stanoviště se vzkazem od opičího krále, označí dvěma barvami. Cesta by se měla stáčet zpět ke škole, třetí stanoviště by mělo být v její blízkosti. V poledním klidu pak trasu ještě jednou zkontroluje, zanechá na určených místech vzkazy od opičího krále, nachystá úkol s korálky, schová panenku (Mauglího) a počká na posledním stanovišti, kde se zhostí role opičího krále.
- Organizace hry: Hned po poledním klidu vyrazíme s dětmi. Připomeneme jim část příběhu, kdy Mauglího unesou opice k opičímu králi. Motivujeme děti, tím, že se vydáme do džungle Mauglího vysvobodit. Před výletem je nutné zopakovat pravidla bezpečného chování a vysvětlit značení trasy. Až narazíme na fáborky dvou barev,

zastavíme, protože v jejich blízkosti se nalézají vzkazy s úkolem pro děti. Výlet se může konat i v deštivém počasí, žáci s sebou mají mít pláštěnky a nepromokavou obuv.

První stanoviště: Nejprve s dětmi hledáme dopis. V něm opičí král vzkazuje, že Mauglího vymění za korále, které poztrácel při toukách džunglí. Od této chvíle jsou na krátkém úseku cesty rozsypané větší korále (na viditelných místech), které děti sbírají a navlékají na provázek (učitel má u sebe).

Druhé stanoviště: V dalším dopise král ještě připomene, že se o Mauglího výborně postaral a zasluhuje za to odpovídající dar. Přeje si hromadu šišek, ze kterých si vaří nápoj proti opičinám (chce být jako člověk). S dětmi tedy nasbíráme dostatečné množství šišek a pokračujeme v cestě.

Třetí stanoviště: Na stanovišti už čeká opičí král a vyžaduje po dětech dary. Jakmile je dostane, oznámí dětem, že mu Mauglí utekl a že si jej tedy musí najít v džungli sami. Po cestě zpátky tak pozorně posloucháme, jestli Mauglího neuslyšíme (uslyšíme zvuky, které vydává bývalý opičí král). Jdeme podle sluchu za nimi, až Mauglího (panenku) najdeme a vrátíme se zpět do školy.

Pomůcky: fáborky, větší korálky, provázek, dopisy od krále, igelitová taška (na šišky), velká panenka (můžeme stylizovat podle Mauglího)

Místo: okolí školy

Cíle: rozvoj jemné motoriky, sluchové diference, pozornosti, orientace v přírodě

6.4 Režim a aktivity 4. den

08:00 Přivítání, Hra Kuba řekl

08:05 Cvičení na uvolnění ruky

08:10 Pracovní list č.10

08:25 Elektřina

08:35 Tichá pošta

08:45 Třídění zvířat

09:05 Pracovní list č. 11, úkol č. 1

09:10 Hra Poznáváme hmatem

09:25 Pracovní list č. 11, úkol č. 2

09:40 Myška

09:50 Hygiena, svačina

10:10 Výroba karnevalových masek

11:10 Hry:

- Barevné květiny
- Pozor, hadi!

12:00 Hygiena, oběd

12:40 Polední klid

13:40 Pracovní list č. 12

13:55 Obr a Paleček

14:00 Návčik hodů na cíl různými předměty

14:35 Na jelena

14:55 Hodnocení dne

Kuba řekl

Organizace hry: Učitelka dává dětem příkazy, uvádí je větou "Kuba řekl". Například: „Kuba řekl, chyt' se za levé ucho!“ Děti se snaží příkazy splnit, ale když v nich učitelka vynechá "Kuba řekl", nesmí na ně

děti zareagovat. Kdo se splete, posadí se do lavice. Špatný příkaz (nereagují na něj) může být uveden také s jiným jménem, např. "Honza řekl ... ." Učitelka může děti zmást tím, že sama provede jiný cvik, než dětem uvedla.

Místo: školní třída, (tělocvična, louka)
Cíle: soustředit se na pokyny učitele, správně provést cvik, rozlišovat pravou a levou stranu, rozvíjet pohotovost a sebeovládání

Cvičení pro uvolnění ruky

Organizace: Úkol č. 1: Na kousek papíru si děti nachystají jednu barvu modelíny. Tu dobře prohnětou a rozpůlí. Z každé poloviny vyválejí úzký váleček, který stočí do spirály jako šnečí ulitu. První spirálu točí od největší otočky po nejmenší, druhou spirálu od středu po největší otočku.

Úkol č. 2: Oba typy spirál zkusí žáci napsat do vzduchu, ruka je při tom v úrovni očí. Povídají při tom krátkou říkanku.

Říkanka: Leze hlemýžď, leze, domeček si veze.

Úkol č. 3: Ve stoje píše jedním prstem menší spirály do krabice s dětskou krupičkou, kterou si položili na lavici.

Pomůcky: modelína, kousek papíru, krabice s dětskou krupičkou

Cíle: rozvíjet jemnou motoriku ruky, propojit rytmus říkanky s pohybem ruky

Pracovní list č. 10 (Příloha č. 14)

Práce s listem: Žáci se nejprve správně posadí, nakloní si pracovní list, tužkou vícekrát obtáhnou ulitu vzorového hlemýžďe. Zkusí obtahovat od okraje ulity k jejímu středu a naopak. Při obtahování opakují předchozí říkanku. Do přerýsovaných řádků pak kreslí spirály podle vzoru.

Cíle: rozvíjení vizuomotorické koordinace, grafomotoriky

Elektrína

Organizace hry Rozdělíme hráče na dvě družstva, posadíme je do dvou řad naproti sobě. Každé družstvo se za zády chytne za ruce. Učitelka (elektrárna) se posadí mezi první hráče z obou družstev a také se s nimi chytne za ruce. Mezi posledními hráči je položen předmět (míček, plyšák), na který se všichni musí dívat. Elektrárna vyše elektrický proud tak, že zároveň zmáčkne ruce prvních hráčů obou družstev, ti posílají proud dál zmáčknutím ruky souseda. Poslední hráč družstva, až k němu dojde proud, rychle vezme míček a pokud je rychlejší než jeho protihráč, posouvá se na místo prvního hráče svého družstva. Vítězí to družstvo, které se jako první celé vymění do své původní pozice. Nikdo z hráčů se nesmí dívat na učitelku, spoluhráče nebo protihráče. Jediným bodem zájmu je předmět, který musí poslední hráč družstva vzít.

Pomůcky: míček (plyšák, jablko)

Místo: školní třída

Cíle: ovládat svaly ruky, soustředit se, rozvíjet pohotovost a postřeh

Tichá pošta

Organizace hry: Smyslem hry je šeptem poslat do ucha spoluhráče slova nebo větu, kterou hráči pošeptal do ucha jiný hráč. Tuto větu (slova) vymýšlí první hráč (učitelka) a k poslednímu hráči by se měla dostat v nezměněném stavu. Ve většině případů však bývá výsledná věta odlišná od původní. Hru lze hrát v kroužku nebo v dlouhé řadě.

Místo: školní třída

Cíle: rozvoj sluchové diference, spolupráce, fantazie

Třídění zvířat

Příprava: Necháme děti vyhledat v časopisech a vystříhnout si jakákoli dvě zvířata. Sami si připravíme obrázky (fotografie) zvířat, která žijí

v lese, doma a která u nás nežijí a můžeme je vidět pouze v ZOO. Obrázky rozložíme na koberec, obrázkem dolů, aby nebylo hned zřejmé, které zvíře na něm je. U domácích zvířat zvlášť vydělíme domácí mazlíčky.

Organizace: Úkol č. 1: Děti zavoláme na koberec, posedají si okolo všech obrázků, své obrázky si nechají v lavici. Každý otočí jeden obrázek a určí, co je to za zvíře a jestli žije v lese, doma, nebo u nás nežije (kromě ZOO). Žáci tak roztřídí zvířata na tři základní skupiny, u zvířat žijících doma ještě vytvoří podskupinu domácích mazlíčku, tedy zvířat, která nemají hospodářský význam.

Úkol č. 2: Na čistý papír si děti nalepí zvířátka, která si vystřihli z časopisů. Podle předešlého rozčlenění jim domalují prostředí, ve kterém žijí. U cizokrajných zvířat poradíme, co přesně mají nakreslit. Obrázky vystavíme.

Pomůcky: obrázky zvířat (pro každé dítě alespoň jeden), časopisy o zvířatech, bílý papír A4, pastelky

Cíl: rozvíjet jemnou motoriku ruky

Pracovní list č. 11, úkol č. 1 (Příloha č.15)

Motivace: Ptáme se dětí: „Viděli už jste někdy tak podivné zvířátko, jako je tohle?“ Proč je tak podivné? Z čeho se skládá? Kterému zvířátku se podobá? Jak by se mohlo jmenovat?“

Práce s listem: Žáci mají úkol vybarvit všechny obdélníky fialovou pastelkou, všechny čtverce modrou pastelkou, všechny kruhy hnědou pastelkou a všechny trojúhelníky černou pastelkou.

Cíle: zrakem rozlišit základní geometrické tvary

Poznáváme hmatem

Organizace hry: Sedneme si s dětmi do kruhu, ruce dají za záda. Dokud jim učitelka nedovolí se podívat, mají žáci zavřené oči. Pokud by někdo

podváděl, musel by být ze hry vyřazen. Za zády si postupně posílají různé předměty, především jsou to dřevěné (plastové) geometrické tvary. Vždy, když předmět dojde k poslednímu hráči, zeptá se učitelka všech dětí, co to byl za předmět a společně si jej prohlédnou.

- Pomůcky: dřevěné nebo plastové geometrické tvary (čtverec, obdélník, trojúhelník, kruh), tužková baterka, plastová hvězdička, autíčko
- Místo: školní třída
- Cíle: rozvoj hmatového vnímání, zrakové paměti

Pracovní list č. 11, úkol č. 2 (Příloha č. 15)

Práce s listem: Žáci pokračují v doplňování řady podle vzoru až na konec řádku. Učitel jejich samostatnou práci kontroluje, dělá si poznámky.

Cíle: rozvoj vizuomotorické koordinace, orientace v prostoru, chápat posloupnosti

Myška

Organizace hry: Hráči sedí v kruhu těsně vedle sebe s pokrčenýma nohama. Jeden hráč stojí uprostřed kruhu. Sedící hráči si pod nohama podávají malý předmět – myšku. Hráč uprostřed pozorně sleduje pohyby sedících hráčů. Jakmile se domnívá, že ví, kdo má právě myšku v ruce, ukáže na něho. Označený hráč ihned musí zvednout nohy i ruce. Pokud myšku má, vymění se s prostředním hráčem, pokud ji nemá, hra pokračuje. Hráči, kteří sedí v kruhu mohou hráče uprostřed mást klamnými pohyby rukou. Vhodné je použít předmět vydávající zvuk, například chrastítko, malý svazek klíčů, krabičku s hrachem apod.

Místo: školní třída

Pomůcky: chrastítko (krabička naplněná hrachem)

Cíle: soustředit se, koncentrovat pozornost, rozvoj sluchové diferenciacce

Výroba karnevalových masek

Obr. 6.3 Karnevalová maska - medvěd

Pracovní postup: Pobídžeme žáky, aby si nachystali na lavici pracovní ubrus, lepidlo, nůžky, vodové barvy, štětec a kelímek na vodu (ale zatím bez vody). Zvolíme si šablonu masky zvířete (medvěd, opice, žirafa – Přílohy č. 16 - 18) a tužkou obkreslíme na tvrdý bílý výkres. Masku vystříháme. Dětem je potřeba pomoci s vystřížením otvorů pro oči. Mezitím, co žáci obkreslují a vystřihují šablony, rozdáme každému větší chomáček vaty. Na část vystřižené šablony nanese lepidlo a na něj přimáčkneme kousek vaty. Tímto způsobem pokryjeme celou plochu masky. Vatu při tom tvarujeme tak, aby dosahovala k okrajům masky a nepřesahovala přes otvory na oči. Po nalepení vaty, naplníme připravené kelímky vodou, ale zhruba jen do jejich čtvrtiny. Štětcem nanášíme zvolenou barvu do vody tak dlouho, dokud se nezbarví do sytého odstínu požadované barvy. Z kelímku pak štětcem nanášíme rozpuštěnou barvu přímo na přilepenou vatu. Štětcem nemalujeme, pouze jím přitlačujeme vatu k papíru. Když už je celá plocha mokrá, necháme ji uschnout na nepromokavém povrchu a na bezpečném místě do dalšího dne, kdy budeme masku

dodělavat. Umyjeme a uklidíme výtvarné potřeby zpět do svých krabic.

Pomůcky: tvrdý bílý výkres A4, šablony masek medvěda, opice a žirafy, nůžky, tužka, lepidlo, vata, vodové barvy, štětec, kelímek na vodu, pracovní ubrus, pracovní zástěra

Cíle: rozvíjet jemnou motoriku ruky, estetické cítění, osvojit si základní pracovní a hygienické návyky, soustředit se na pokyny učitele

Barevné květiny (Příloha č. 19)

Příprava hry: Na papír narýsujeme 2 stejné tabulky po 3 x 4 políčka. Do první tabulky namalujeme do některých políček žluté, červené a modré květiny, zhruba polovina políček zůstává prázdná. Druhou tabulku odstříhneme a nakopírujeme pro každého žáka.

Organizace hry: Tabulku připevníme ve vzdálenější místnosti na vybrané místo přibližně do úrovně očí žáků. Ti si ve své třídě nachystají na lavici prázdnou tabulku označenou svým razítkem, žlutou, červenou, modrou pastelku. Na povel učitele vybíhají ze třídy ke vzorové tabulce a snaží se zapamatovat si pozice a barvy květin. Vrací se zpět do třídy, kde si každý do své prázdné tabulky zaznamená, co si zapamatoval. Ke vzorové tabulce se žáci mohou kdykoli vrátit, je však pevně stanovena celková doba hry, a to podle vzdálenosti tabulky od třídy na 8 – 12 minut. Po uplynutí hrací doby už nikdo nesmí nic dokreslovat. Učitel tabulky vybere a vyhodnotí.

Obměna: Hru můžeme realizovat i venku, tabulku připevníme na strom, děti si s sebou vezmou pastelky a tvrdou podložku.

Pomůcky: vzorová tabulka, prázdná tabulka, červená, modrá a žlutá pastelka, stopky

Místo: školní třída, louka, hřiště

Cíl: rozvoj zrakové paměti

Pozor, hadi!

- Příprava hry:** Ve vymezeném prostoru rozmístíme dlouhé plyšové drátky (hady), Ideální prostředí je louka, nebo travnaté hřiště s několika stromy, na jejichž nízké větve se dají hadi namotat a spustit. Využít však lze i tělocvičnu nebo školní třídu.
- Organizace hry:** Žáci musí najít a sesbírat co nejvíce hadů, aby mohli vyrobit protijed.
- Místo:** louka, hřiště, tělocvična, školní třída
- Pomůcky:** plyšové drátky (žluté, světle a tmavě zelené)
- Cíle:** orientovat se v prostoru, rozvoj zrakového vnímání

Pracovní list č. 12 (Příloha č. 20)

- Práce s listem:** Úkol č. 1: V řadě obrázků je vždy jeden, který se od ostatních liší. Žák tento obrázek označí do kroužku.
- Úkol č. 2: Najít 5 rozdílů mezi prvním a druhým obrázkem. Po společné kontrole úkolu se učitel žáků ptá, co se na obrázku děje.
- Cíle:** rozvoj zrakové diferenciacce, řečových dovedností

Obr a Paleček

- Organizace hry:** Děti utvoří kruh. Jako motivaci učitelka připomene dětem pohádku Obr a Paleček, především tu část, kdy se Obr zlobí na Palečka a chce ho chytit. Míče se promění v pohádkové bytosti, velký míč představuje Obra, malý míč Palečka. Děti si po obvodu kruhu podávají malý míč a rychle za ním velký míč. Dohoní Obr Palečka?
- Místo:** hřiště, louka, tělocvična
- Pomůcky:** malý a velký míč
- Cíle:** správné uchopení míče, rozvoj pohotovosti reakce

Nácvik hodů na cíl různými předměty

- Příprava:** Nachystáme nedaleko od sebe 3 stanoviště. První stanoviště bude poblíž nějakého stromu, složíme zde zásoby šišek z předchozího dne (dar opičímu králi). Na druhé přichystáme hromádku menších kamínků (velikost do dětské ruky) a provázkem vyznačíme kruh, do kterého se děti budou kamínky trefovat. Třetí stanoviště je nejnáročnější jak na přípravu, tak na dovednosti dětí a slouží spíše k ozvláštňení celého cvičení. Na nízký strom pověsíme alespoň 30 nafukovacích balónků. Vyznačíme vzdálenost, od které se děti mohou do balónků trefovat šípkami nebo foukačkou. Každé stanoviště zaopatřuje jeden pedagog nebo pomocná osoba.
- Organizace:** Rozdělíme děti do tří družstev, každé půjde na jedno stanoviště. Na jednom stanovišti se družstvo může zdržet pouze 10 minut, pak přechází na další stanoviště.
- První stanoviště:** Úkolem dětí je co nejvícekrát zasáhnout šiškou cíl (strom) z určené vzdálenosti. Každé dítě má 2 pokusy nanečisto a 5 pokusů, které si učitelka zapíše.
- Druhé stanoviště:** Zde se žáci snaží z dané vzdálenosti trefit kamínkem do vyznačeného kruhu. Nejprve si všichni vyzkouší hodit pár kamínku, poté má každý z družstva 10 platných pokusů.
- Třetí stanoviště:** Balónky na stromě představují tropické ovoce, úkolem družstva je shodit šípkami co nejvíce balónků. Všech 5 pokusů je platných. Místo šipek se dá dobře využít foukačka. Mám vyzkoušeno, že když dítě pochopí, jak foukačka funguje, na stejný počet pokusů zasáhne více balónků, než kdyby házelo šípkami.
- Místo:** hřiště, louka (za deštivého počasí tělocvična, zvolíme jiné házečí předměty)
- Pomůcky:** šišky, kamínky, nafukovací balónky, šípky, foukačka, provázek, papír na zapisování výsledků

Cíle: nácvik hodů na cíl, rozvoj hrubé i jemné motoriky, sebeovládání

Na jelena

Popis hry: Hráči se postaví vedle sebe do kruhu ve vzdálenosti na upažení. Jeden hráč (jelen) stojí uprostřed. Hráči si v kruhu nahrávají, ten, kdo chytí přihrávku může vystřelit na jelena. Pokud je jelen zasažen od pasu dolů a míč nechytí, vymění se s hráčem, který ho zasáhl.

Místo: vymezená plocha

Cíle: mířit na cíl, vzájemně si míč přihrát, chytit jej, rozvoj postřehu, rychlosti a obratnosti

6.5 Plán a aktivity 5. dne

08:00 Přivítání, opakování písniček (Moudrost medvědí, Muž hloupý ...)

08:05 Hra na ozvěnu

08:10 Uvolňovací cvičení 1

08:20 Pracovní list č. 13

08:25 Uvolňovací cvičení 2

08:25 Pracovní list č. 14

08:35 Co se změnilo na spolužácích?

08:40 Čtení obrázků

08:50 Hledáme schovaný předmět

09:00 Pracovní list č. 15

09:05 Počítání s fazolkami

09:15 Pracovní list č. 16

09:30 Hry:

- Molekuly
- Provlékání lžičky

09:50 Hygiena, svačina

10:10 Dokončení karnevalových masek

10:50 Výzdoba třídy na karneval

12:00 Hygiena, oběd

12:40 Polední klid

13:40 Vyhodnocení průběhu dne i celého týdne, odměny

13:55 Zvířecí karneval

Uvolňovací cvičení

Motivace: Učitel popisuje zvíře (klokana) a žáci, hádají, o které se jedná. Až zjistí, že se jedná o klokana, sevrou ruce v pěst, vystrčí jen ukazováček a udělají si na hlavě uši. Poskakují namísto jako klokani. Jako doprovod můžeme pustit písničku z CD Petra Skoumala Klokani.

Popis: Do vzduchu prstem malujeme zleva doprava dva velké klokaní skoky. Poté děti chodí k tabuli a prstem obtahují předkreslené oblouky.

Cíle: rozvoj hrubé motoriky, jemné motoriky

Pracovní list č. 13 (Příloha č. 21)

Popis: Žáci se správně posadí, nakloní si pracovní list a tužkou několikrát obtáhnou vytečkované oblouky. Stejně oblouky se snaží nakreslit na další řádky.

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Uvolňovací cvičení 2

Popis: Naučíme žáky krátkou říkanku o žabce. Během básničky kreslíme prstem do vzduchu menší obloučky, a protřepáváme celé ruce.

Říkanka: Skáče žába do vody (kreslíme 2 obloučky),
všude kolem cáká (třepeme rukama, jako bychom cákali),
má k tomu své důvody (2 obloučky),
cáká na žabáka (cákání).

Cíl: rozvoj jemné motoriky, rytmizace říkanky

Pracovní list č.14 (Příloha č. 22)

Popis: Tužkou žáci obtahují menší vytečkované oblouky, poté zkusí sami nakreslit obloučky na další řádky. Říkají si při tom naučenou říkanku z předchozího cvičení.

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Co se změnilo na spolužácích?

Organizace hry: Vybereme 5 dětí, jedno z nich pošleme za dveře. Dřív než odejde, důkladně si prohlédne zbývajících 4 děti. Během doby, co je dítě za dveřmi, provedeme na ostatních několik změn (vyměníme tričko, rozpustíme culík, vyzujeme boty...). Po příchodu do třídy si dítě znovu spolužáky prohlédne a popíše, co se na nich měnilo.

Místo: školní třída

Cíl: rozvoj zrakové paměti, soustředění

Čtení obrázků

Příprava: Na tabuli namalujeme vedle sebe na řádek velkou hrušku a malou hrušku, velký strom, malý strom, malou hvězdu, velkou hvězdu.

Organizace: Děti poznávají obrázky, přičemž určují i jejich velikost. Učitelka ukazuje na obrázky a „přečte“ dětem celý řádek: „Velká hruška, malá hruška, velký strom, malý strom, malá hvězda, velká hvězda.“ Poté několikrát přečte řádek dohromady s celou třídou. Učitelka: „Kdo se pokusí přečíst celý řádek sám?“ Vyvolané děti čtou celý řádek.

Pomůcky: namalované obrázky na tabuli, ukazovátka
Cíle: vyvození pojmů malý – velký, usměrnění pohybů očí zleva doprava jako při čtení písmen

Hledáme schovaný předmět

Organizace hry: Celé třídě ukážeme zvolený předmět. Vyvoláme jedno dítě, které na chvíli půjde za dveře, než ho zavoláme zpět. Mezitím spolu s celou třídou ukryjeme předmět tak, aby byl z části vidět. Dítě pak předmět hledá podle pokynů, na kterých se s dětmi domluvíme. Osvědčené jsou: zima – předmět není v blízkosti dítěte, přihořívá – dítě se blíží k předmětu, teplo – dítě je velmi blízko předmětu, hoří – dítě našlo předmět.

Místo: školní třída
Pomůcky: schovávaný předmět – plyšák, zvoneček, autíčko, ...
Cíl: orientace v prostoru

Pracovní list č.15 (Příloha č. 23)

Práce s listem: Učitelka: „Pamatujete si ještě, jak se Mauglí Balgovi ztratil? Jak se to stalo? Proč se chtěl opičí král s Mauglím kamarádit?“
Necháme děti odpovídat a nakonec hledat cestu k Mauglímu v bludišti.

Cíle: orientace v prostoru, rozvoj jemné motoriky

Počítání s fazolkami

Organizace: Každému žákovi rozdáme hrstku červených fazolí. Po rozdání dáváme pokyny: „Nachystej si před sebe na pravou stranu 5 fazolí, na levou stranu 2 fazole, na které straně je více fazolí? Které číslo je větší?“ Zadání měníme. Vyvoláváme žáky a kontrolujeme, jestli si hromádky nachystali správně.

Pomůcky: sáček červených fazolí

Cíle: porovnávat množiny fazolek, vytvářet pojmy menší, větší, rovná se, rozvoj pravolevé orientace

Pracovní list č. 16 (Příloha č. 24)

Práce s listem: Úkolem žáků je vybarvit pastelkou to poličko dominové kostky, ve kterém je více předmětů nebo puntíků. Jedná se o samostatnou práci. Při kontrole se ještě podle obrázků ptáme, které číslo je větší nebo menší. Během vybarvování děti pozorujeme a kontrolujeme správnost řešení.

Cíle: rozvoj zrakové percepce, postřehnou množství, porovnat množiny předmětů a puntíků

Molekuly

Organizace hry: Hráči (atomy) se volně rozestaví po vymezené ploše a pohybují se podle toho, jak učitel ťuká do bubínku (jeden ťuk = jeden krok). Jakmile učitel zavolá číslo, hráči se co nejrychleji shluknou do skupinek (molekul). Učitel zkontroluje počty žáků ve skupince, jestliže někdo přebývá, udělá dotyčný pět dřepů a může pokračovat ve hře.

Místo: vymezená plocha

Cíle: rozvoj rychlosti, vnímání rytmu, postřehu, orientace v prostoru

Provlékání polévkové lžíce

Příprava na hru: Nachystáme si dva až tři (podle počtu žáků) stejně dlouhé provázky o délce zhruba 8 metrů, na jeden konec provázku přivážeme polévkovou lžici.

Organizace hry: Pomocí hry Molekuly rozdělíme děti do dvou až tří stejně početných družstev. Každé družstvo obdrží jeden provázek se lžicí. Úkolem družstva je se co nejrychleji spojit provlečením provázku. Provázek musí procházet tričkem a kalhotami každého člena

družstva. Pochválíme nejrychlejší družstvo a hra může pokračovat vyvlékáním provázku.

- Pomůcky: provázky, lžice
Místo: vymezená plocha
Cíle: rozvoj hrubé a jemné motoriky, spolupracovat v družstvu

Dokončení karnevalových masek

Pracovní postup: Rozdáme dětem jejich suché masky, kousky světle oranžového filcu a kousky černého (tmavého) filcu. Na lavici mají děti nachystané lepilo, nůžky a černý fix. Ze světlého filcu si děti podle vzoru vystříhnou 2 vnitřky zvířecího ucha a nalepí je. Černý filc slouží k výrobě čumáku, jeho tvar necháme na dětech. Když máme přilepený čumák i vnitřky uší, můžeme ještě černým fixem domalovat linie tlamy. Nakonec uděláme děrovačku na bocích masky dvě dírky, protáhneme jimi kloboučnickou gumu nebo lycru a zavážeme podle obvodu hlavy dítěte.

- Pomůcky: nůžky, lepidlo, světle oranžový a černý filc, černý fix, kloboučnická guma nebo lycra, děrovačka
Cíle: rozvoj jemné motoriky, estetického citění

Výzdoba třída na karneval

Popis činností: Učitelé spolu s dětmi nastříhají dlouhé proužky krepového papíru, které pak mírně stočí do spirály (vzniknou liány). Ty pak po třídě volně rozvěsíme. Na liány připevníme papírové motýlky, které jsme vyráběli třetí den a nafukovací balónky (tropické ovoce). Atmosféru džungle dotváří také kytičky s průhledným středem zavěšené na oknech. Nakonec přesuneme všechny lavice a židle k okraji třídy tak, aby vznikl volný prostor v jejím středu a při tom se děti mohly na židle posadit.

- Pomůcky: zelený krepový papír, nafukovací balónky, papíroví motýlci

Cíle: vyzdobit třídu jako džungli na odpolední karneval, spolupracovat při ní s dětmi, motivovat děti k odpolednímu programu

Vyhodnocení průběhu celého týdne

Organizace: Děti se posadí do půlkruhu, učitelé vyhodnotí průběh celého týdne a odmění drobným dárkem (veselý magnet, nálepky, puzzle) tři žáčky, kteří nasbírali nejvíc barevných políček v medvídkovi. Učitelka pak ke každému dítěti před celou třídou promluví, za co ho může pochválit, co se mu během týdne dařilo a co by mohl ještě zlepšit. Nakonec všem dětem rozdá malé balíčky s odměnami za práci a snahu po celý týden.

Cíl: zhodnotit a odměnit práci a chování každého dítěte i celé třídy

Zvířecí karneval

Organizace: Žáci si nasadí masky, které si pro tuto příležitost vyrobili, za doprovodu hudby mohou tancovat nebo si třeba hrát s nafukovacím balónkem. Do programu můžeme zařadit některé oblíbené pohybové hry z celého týdne.

Cíle: odměnit děti za práci a chování, tancovat, hrát hry

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo připravit adaptační kurz pro děti zapsané do prvního ročníku základní školy, v rámci kterého se jejich připravenost ke školní docházce dále podpoří. Při tvorbě byly využity informace, které byly nashromážděny k dané problematice a popsány v úvodní části práce. Jednalo se především o popis období mladšího školního věku, vymezení pojmů školní zralost a školní připravenost a představení technik jejich zjišťování a hodnocení při zápisu.

Tyto cenné informace sloužily jako podklad pro sestavení praktické části diplomové práce. Nezbytné bylo stanovit si cíle a funkce, které má přípravný kurz splnit, a podle nich nadále postupovat od výběru tématu až k vlastnímu rozpisu jednotlivých činností na každý den. Do následné tvorby konkrétního návrhu a plánu přípravného kurzu pro děti bylo vloženo veškeré mé úsilí a dosavadní zkušenosti z již uskutečněného podobného kurzu. Postupně vznikal ucelený pětidenní program, během kterého si děti osvojí celou řadu dovedností, sblíží se s ostatními i s pedagogem a následný začátek školní docházky pro ně tak nebude představovat úplný vstup do neznáma.

Vzhledem k tomu, že výzkum v oblasti připravenosti a zralosti dítěte ke školní docházce přináší stále nové poznatky, bude i nadále vhodné tyto informace sledovat a v případě potřeby na ně reagovat změnami v přístupu k dětem v tomto období. V průběhu studia i tvorby této diplomové práce jsem se dostala k celé řadě užitečných informací, které při výuce jistě mnohokrát využiji. Zároveň jsem se také ujistila ve svém rozhodnutí být dobrým pedagogem a podílet se na výuce dětí v naší zemi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

CZÖRGÓ, A. *Velká kniha pro šikovné ruce*. Ostrava: LIBREX, 2001.

ISB 80-7228-311-1.

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*.

Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

DITTRICH, P. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. 2. upr. vyd. Jinočany:

H & H, 1993. ISBN 80-85467-06-2.

DOLEŽALOVÁ, V., ŠIMČÍKOVÁ, R. *Škola nanečisto: co mě čeká v první třídě: už se těším do školy*. Praha : Svojtka & Co., 2006. ISBN 80-7352-328-0.

FABIÁNKOVÁ, B. a kol. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. Brno:

Paido, 1999. ISBN 80-85931-64-8. ISBN 80-85824-06-X.

Kolektiv autorů. *První psaní to je hraní*. Benešov: BLUG. ISBN 80-7274-953-6.

KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Praha: Portál,

2008. ISBN 978-80-7367-359-8.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D *Vývojová psychologie*. 2. akt. vyd. Praha: Grada

Publishing, a. s., 2006. ISBN 80-2471-284-9.

MACHOVÁ, J. *Biologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-7184-867-0.

MARŠALÍK, P. *Organizace zápisu k základnímu vzdělávání*. Praha: Národní institut

pro další vzdělávání, 2007. ISBN 80-86956-16-4.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina, stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.

MAZAL, F. *Pohybové hry a hraní*. Olomouc: HANEX, 2000. ISBN 80-85783-29-0.

PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 80-7042-153-3.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

Předlohy obrázků [online] Dostupné na www:

<<http://www.coloriage-enfants.com/coloriage-a-imprimer.php?m=460>>

Předlohy obrázků.[online]. Dostupné na www:

<http://www.childrenwithchallenges.net/book_one/>

PŘINOSILOVÁ, D. *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3354-1.

ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1049-8.

SANTLEROVÁ, K. *100 didaktických her ve výuce čtení a psaní*. Brno: Paido, 1993. ISBN není k dispozici.

SPÁČILOVÁ, H., ŠUBOVÁ, L. *Příprava žáka na psaní: Rozvíjení grafomotoriky a zrakového vnímání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0761-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. : dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VARGOVÁ, T. *Hráškovy nejoblíbenější úkoly pro předškoláky*. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 80-7346-039-4.

WEAVEROVÁ, M. *300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-512-1.

Zákon č. 49/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším, odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2005, v platném znění.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Medvídek s políčky pro hodnocení

Příloha č. 2: Pracovní list č. 1

Příloha č. 3: Píseň Moudrost medvědí

Příloha č. 4: Pracovní list č. 2

Příloha č. 5: Pracovní list č. 3

Příloha č. 6: Pracovní list č. 4

Příloha č. 7: Pracovní list č. 5

Příloha č. 8: Pracovní list č. 6

Příloha č. 9: Píseň Muž moudrý

Příloha č. 10: Pracovní list č. 7

Příloha č. 11: Pracovní list č. 8

Příloha č. 12: Papírové puzzle

Příloha č. 13: Pracovní list č. 9

Příloha č. 14: Pracovní list č. 10

Příloha č. 15: Pracovní list č. 11, úkol č. 1 a 2

Příloha č. 16: Šablona masky zvířete - žirafa

Příloha č. 17: Šablona masky zvířete - opice

Příloha č. 18: Šablona masky zvířete - medvěd

Příloha č. 19: Barevné květiny

Příloha č. 20: Pracovní list č. 12

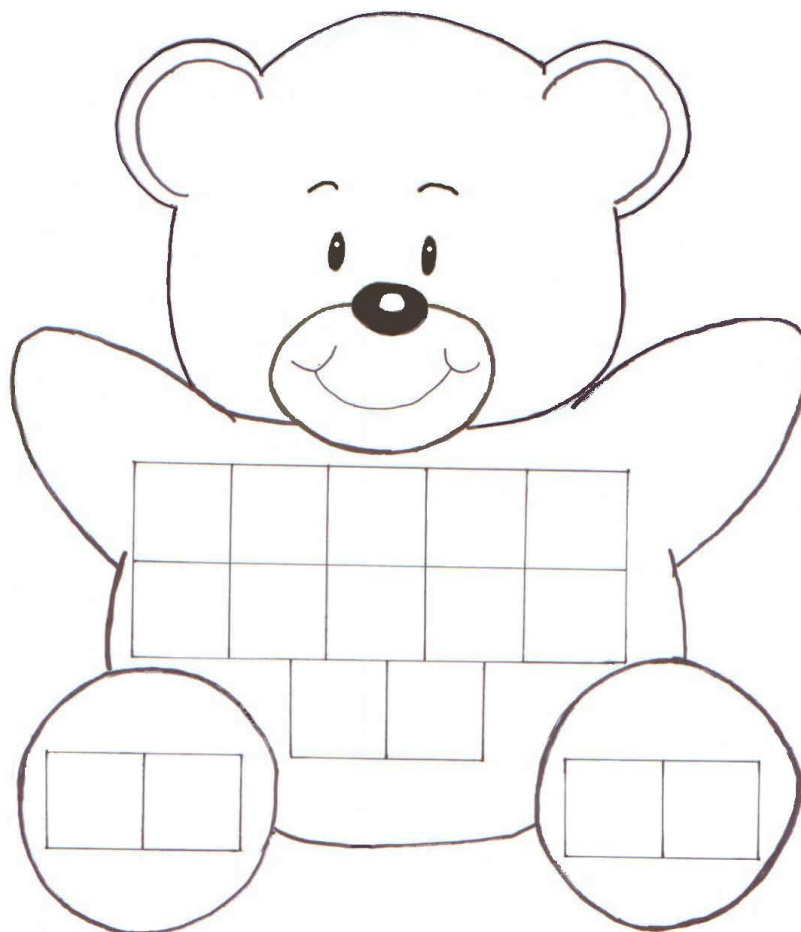
Příloha č. 21: Pracovní list č. 13

Příloha č. 22: Pracovní list č. 14

Příloha č. 23: Pracovní list č. 15

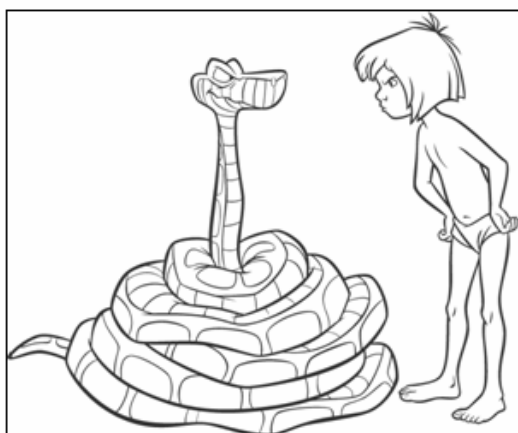
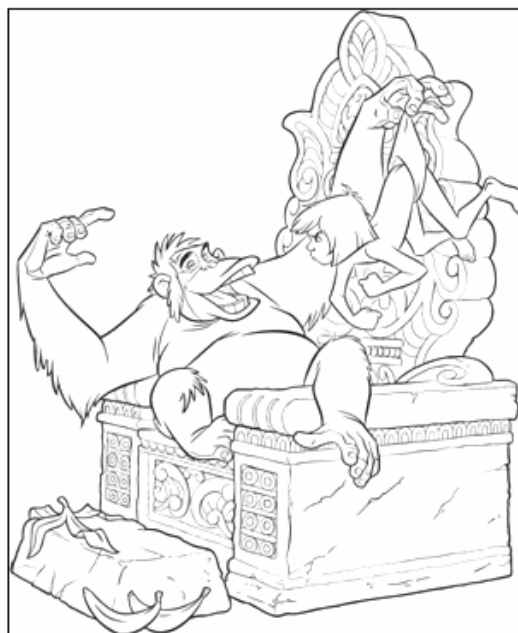
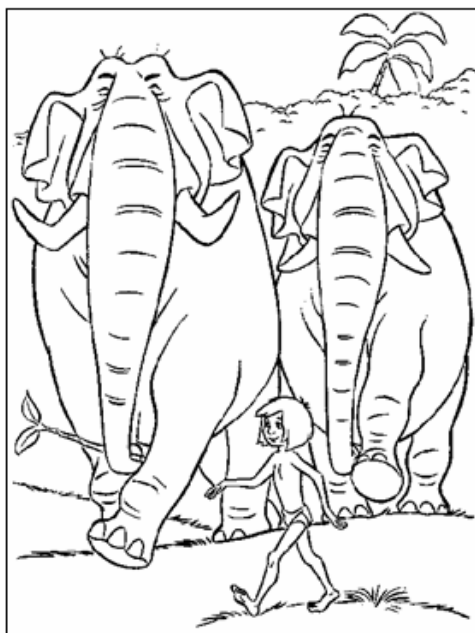
Příloha č. 24: Pracovní list č. 16

Příloha č. 1:

Příloha č. 2:

Příloha č. 3:

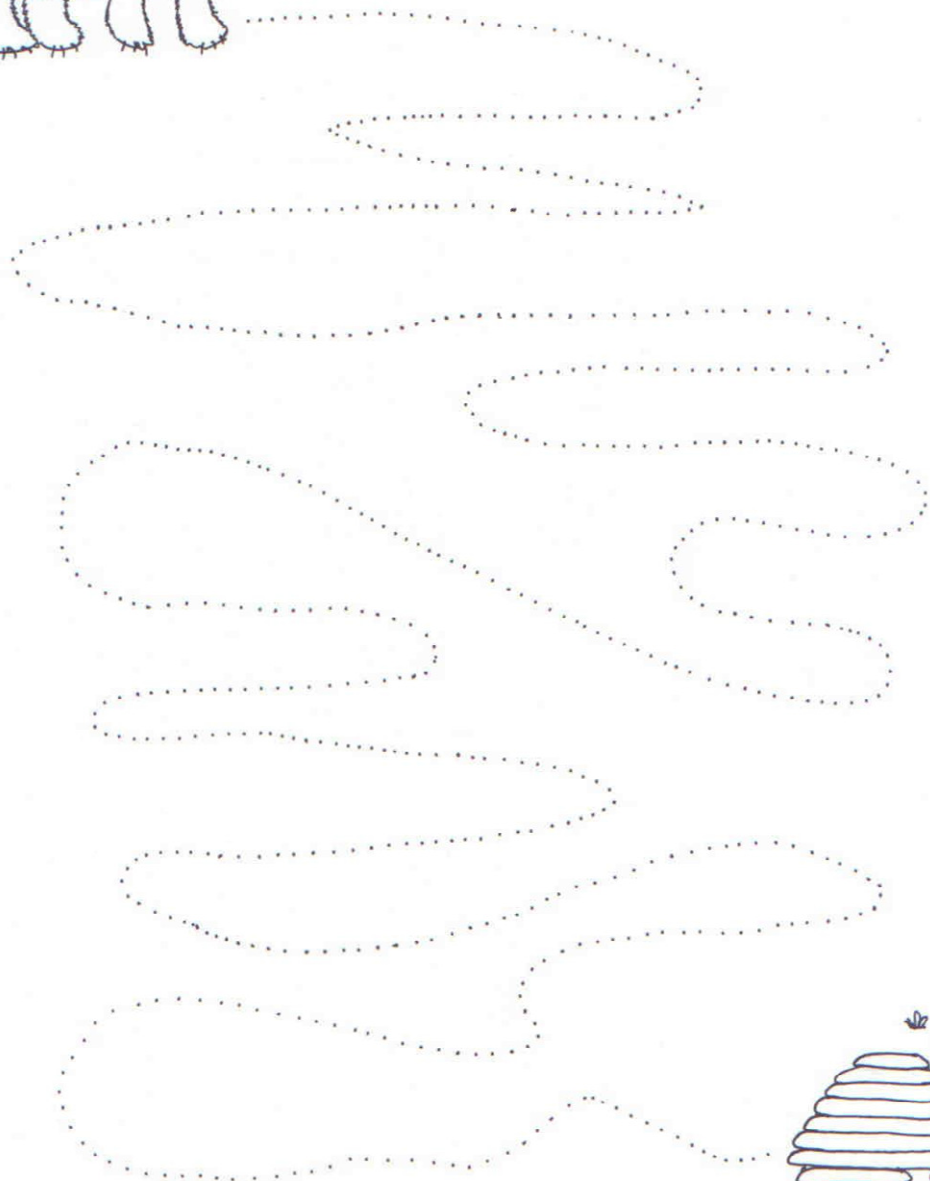
Moudrost medvědí

Terry Gillesson

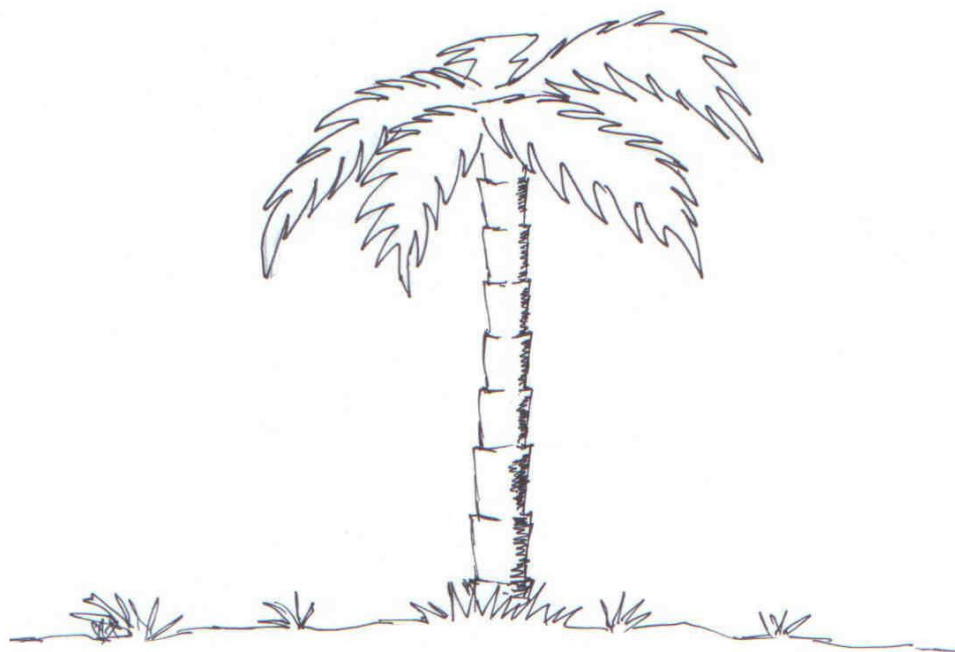
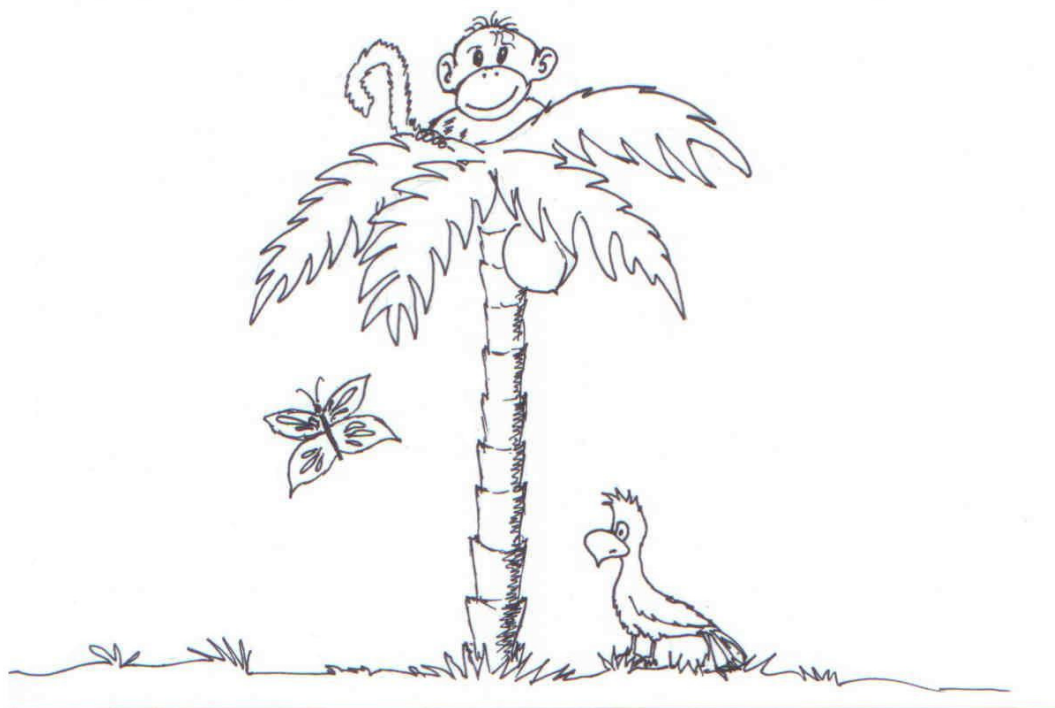
U-čit se mou - drost medvě - di, tu pros-tou moudrost
 medvědí a za-pome-nout trá-pení a zlost, - vždyť je- nom
 hlou-pí ne- vědí, že na-še mou-drost me-dvědí je pro- stý re-cept
 ke ště- stí, je most.

1. Učit se moudrost medvědí, tu prostou moudrost medvědí, a zapomenout trápení a zlost, vždyť jenom hloupí nevědí, že naše moudrost medvědí je prostý recept, ke štěstí je most.
2. Poznej, proč právě medvědí, ti všichni moudří medvědí, proč je jim cizí žal a trampota, vždyť to je moudrost medvěda, nic zbytečného nehledá a v přírodě má základ života.

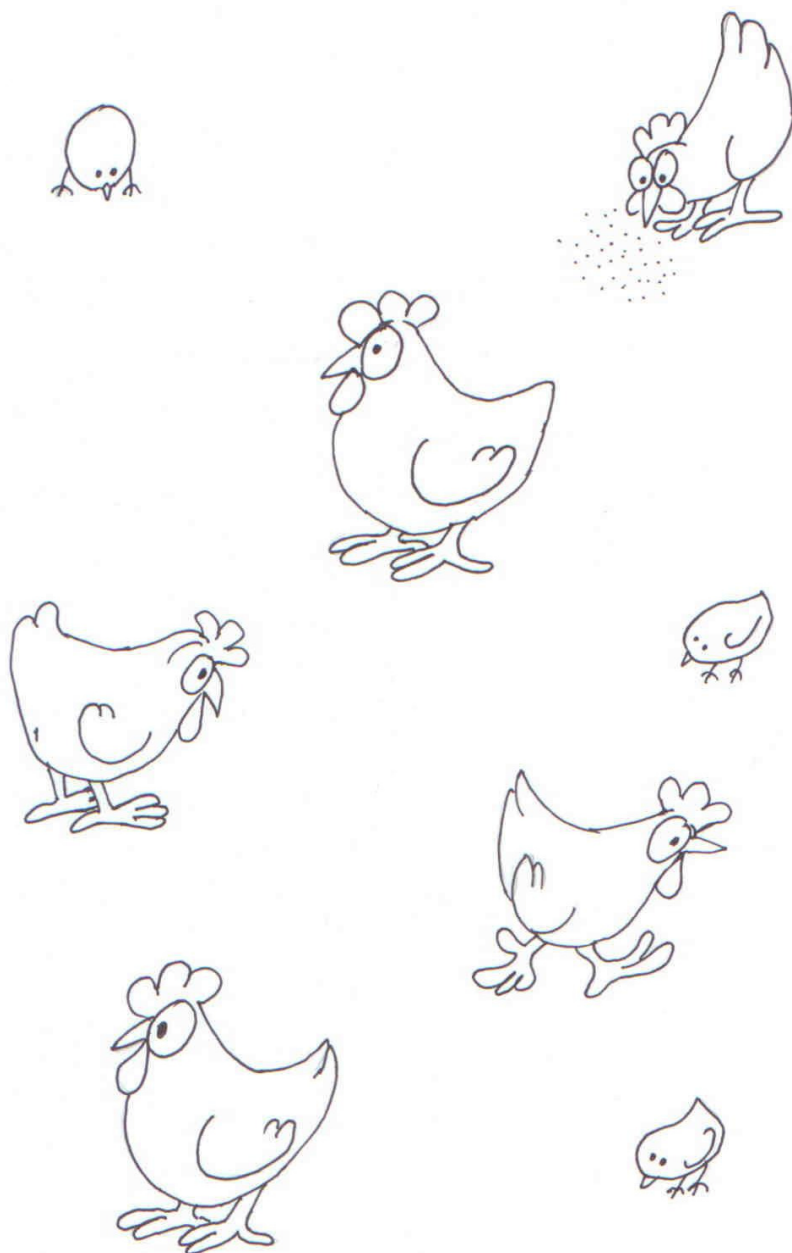
Příloha č.4:

Příloha č. 5:

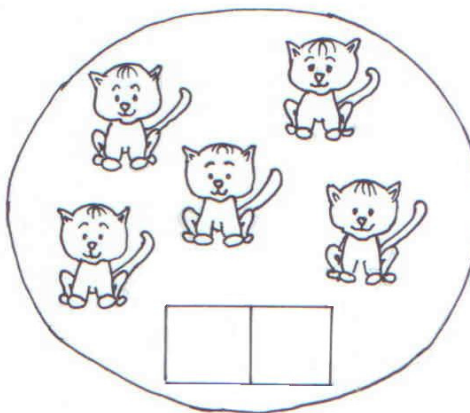
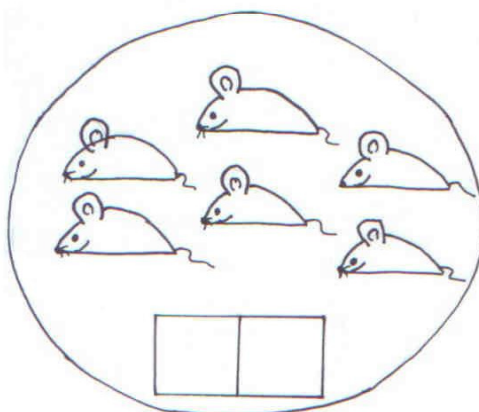
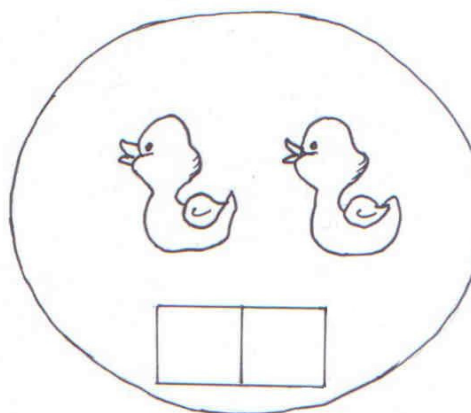
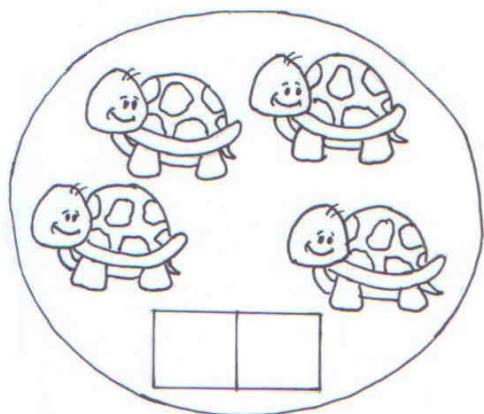
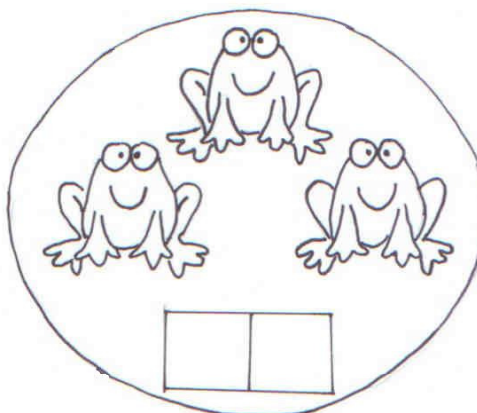
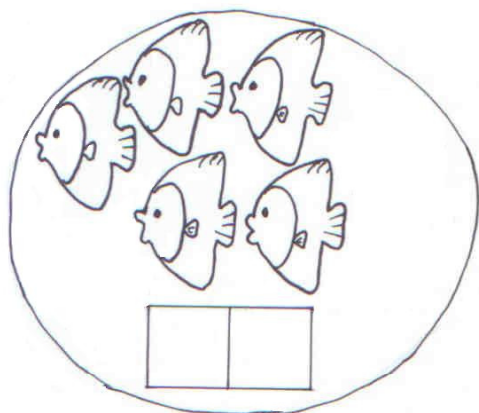
Příloha č. 6:

Příloha č. 7:

Příloha č. 8:

Příloha č. 9:

1. Muž mou-drý sta-věl dům svůj na ská-le. Muž mou-drý sta-věl
2. Muž blá - zen sta-věl dům svůj na pís-ku. Muž blá - zen sta-věl

dům svůj na ská-le. Muž mou-drý sta-věl dům svůj na ská-le. Po - tom
dům svůj na pís-ku. Muž blá - zen sta-věl dům svůj na pís-ku. Po - tom

na - stal prud-ký déšť. Déšť pa - dal a vo - da stou-pa-la. Déšť
na - stal prud-ký déšť. Déšť pa - dal a vo - da stou-pa-la. Déšť

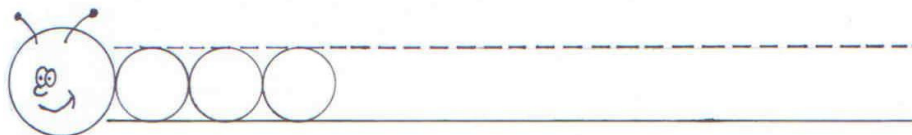
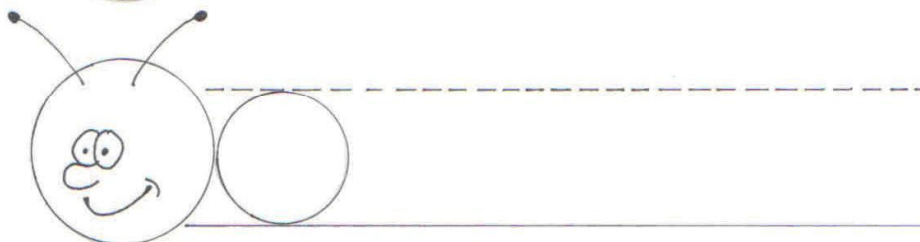
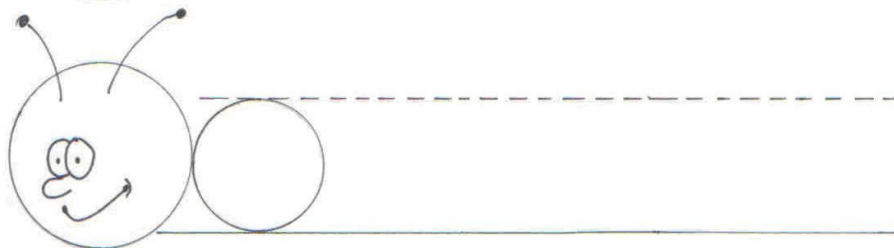
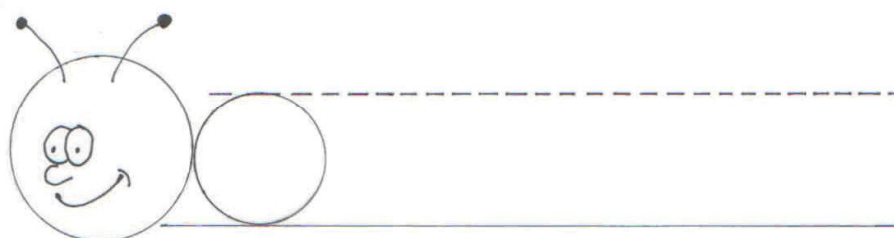
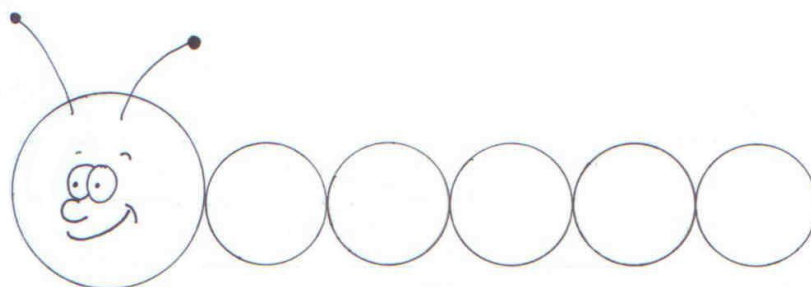
pa - dal a vo - da stou-pa-la. Déšť pa - dal a vo - da
pa - dal a vo - da stou-pa-la. Déšť pa - dal a vo - da

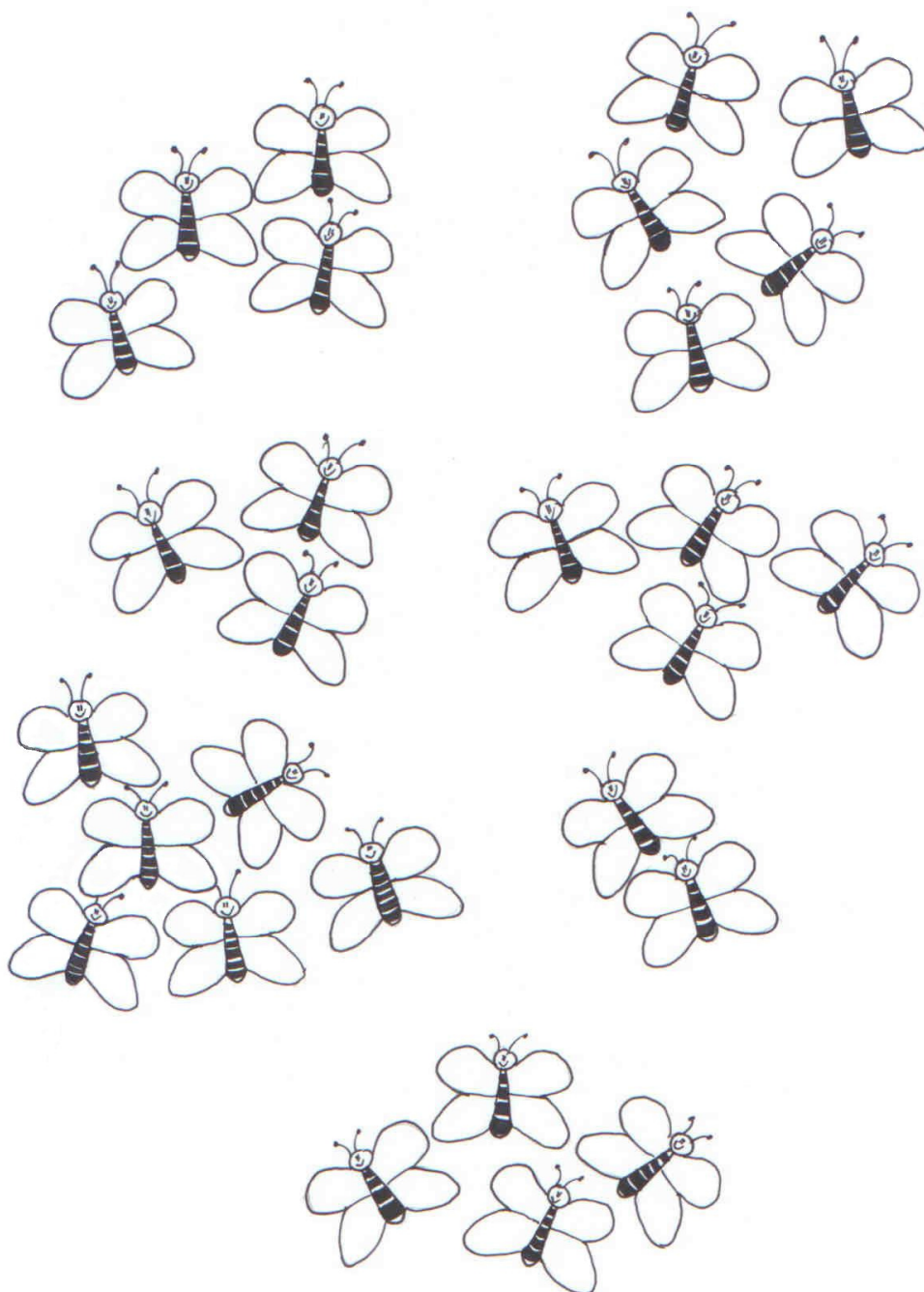
stou-pa-la. Dům na ská-le zů-stal stát.
stou-pa-la. Dům na pís-ku se-bra - la.

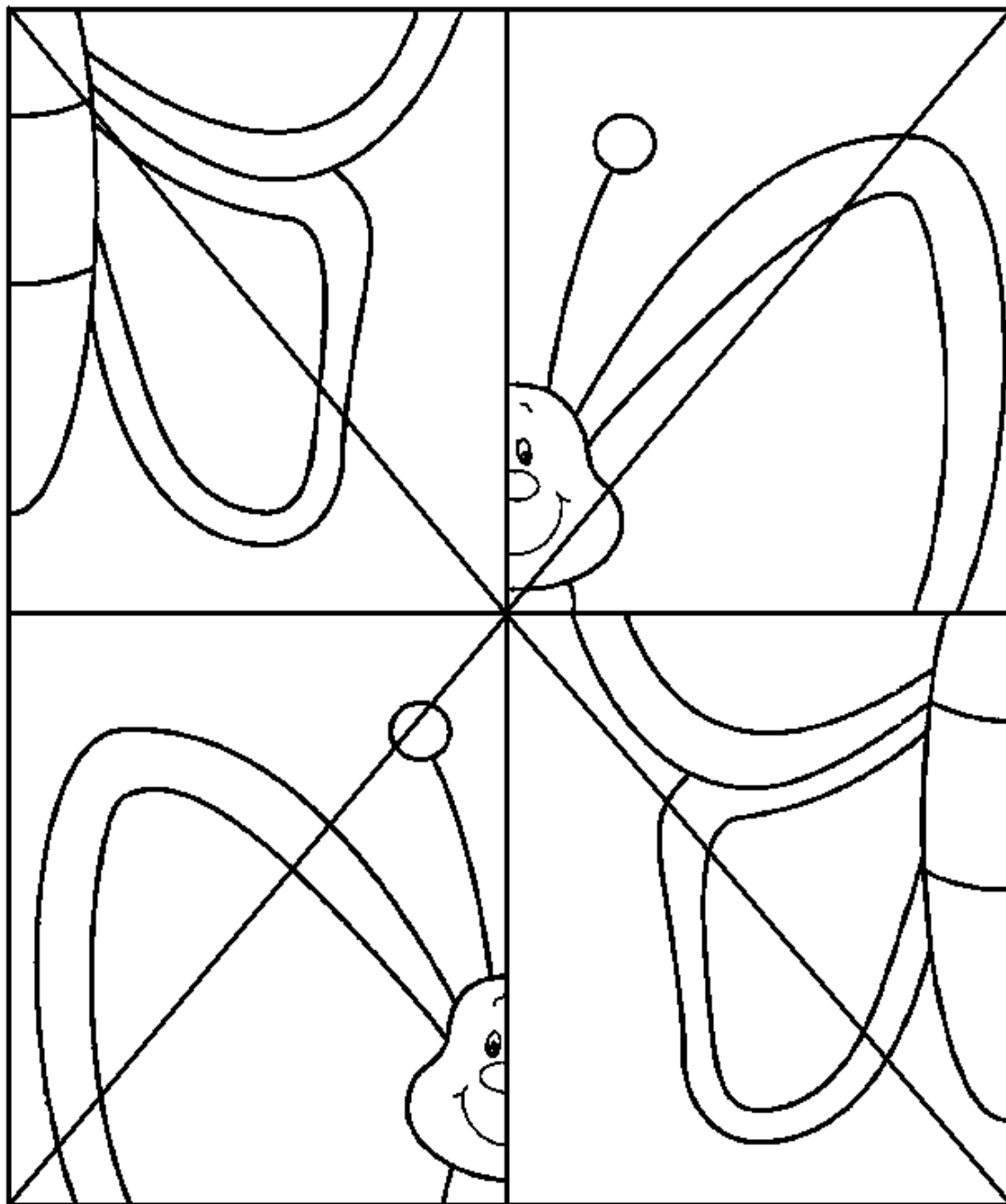
Příloha č. 10:

Příloha č. 11:

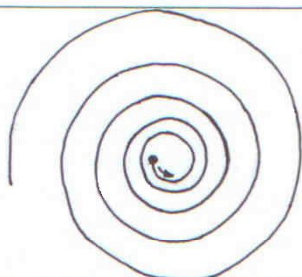
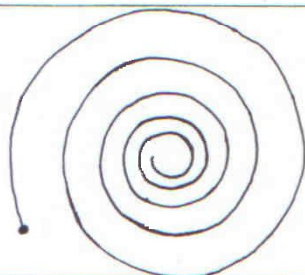
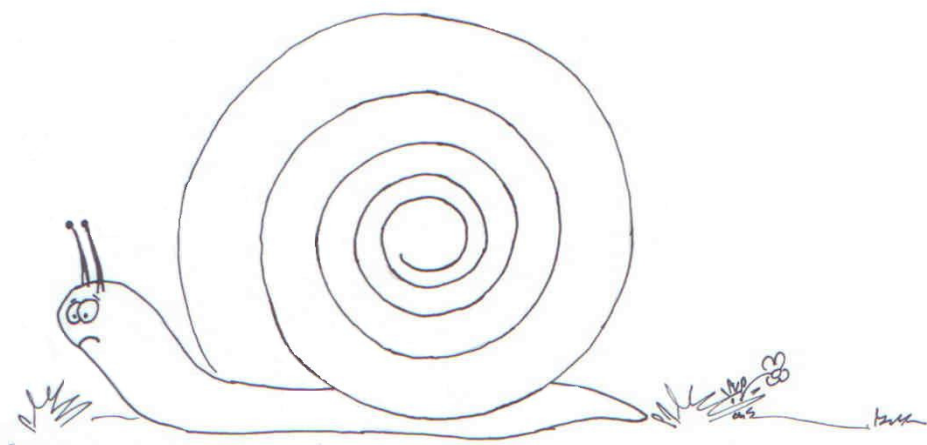
Příloha č. 12:

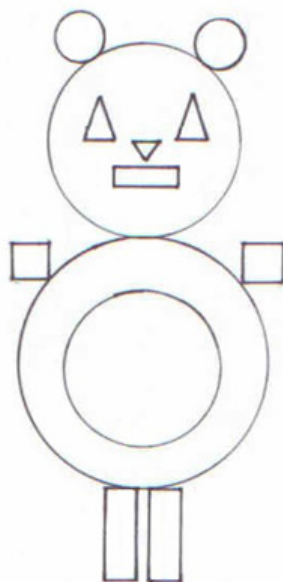
Příloha č. 13:

Příloha č. 14:

Příloha č. 15:

Příloha č. 16:

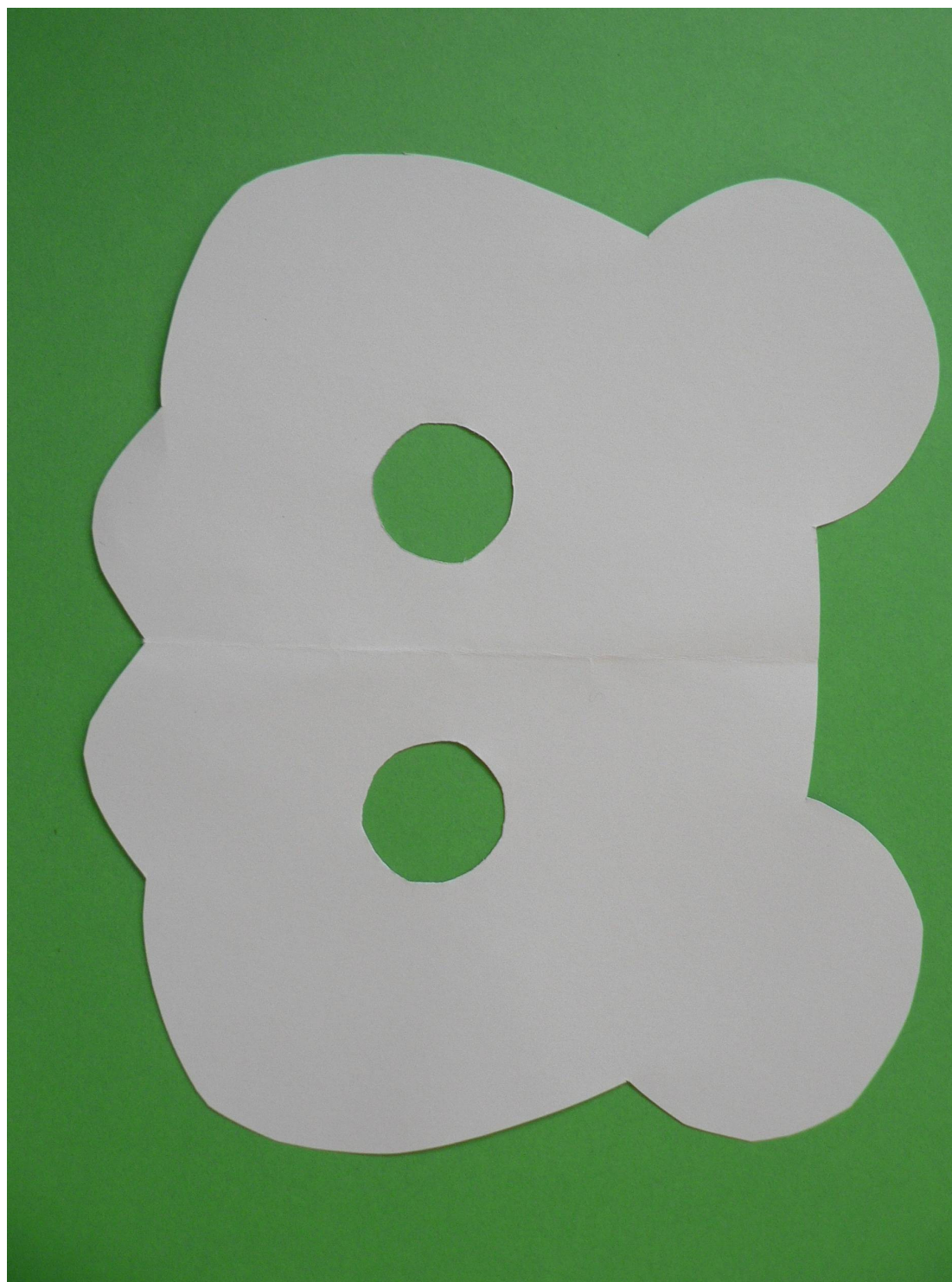

Příloha č. 17:

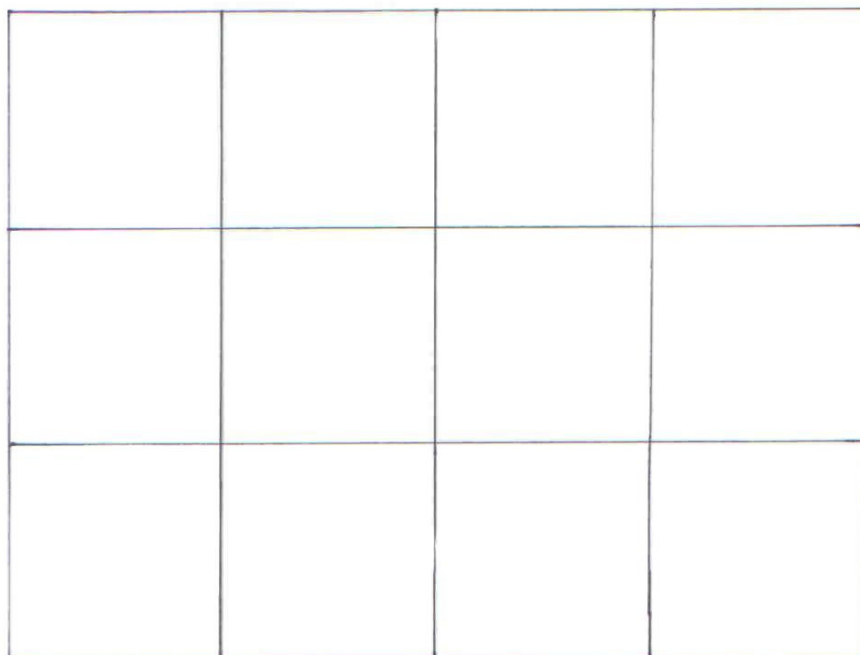
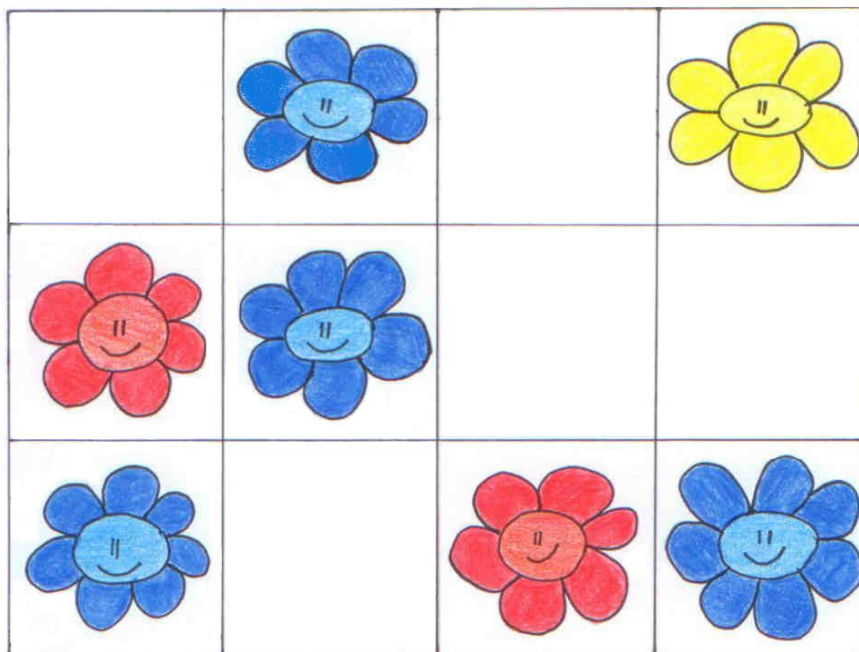

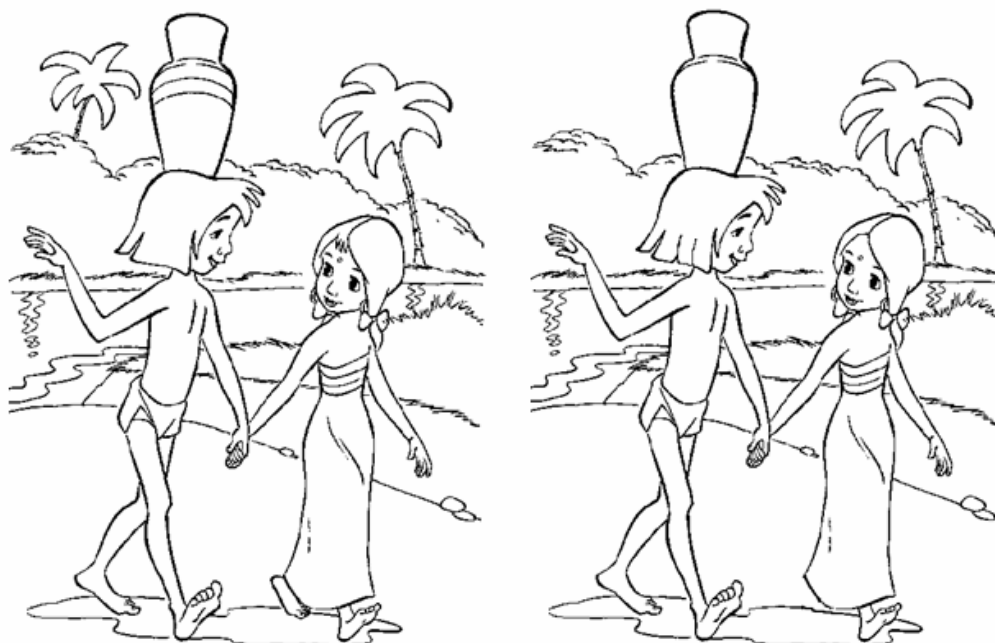
Příloha č. 18:

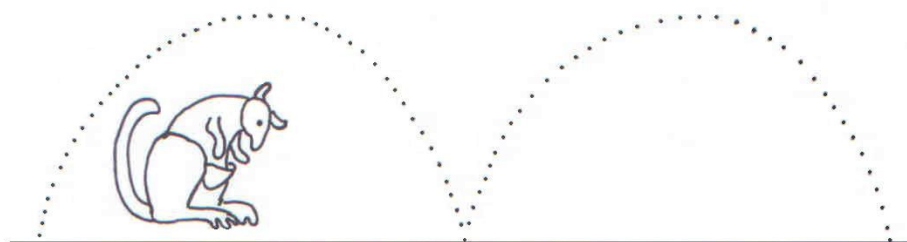
Příloha č. 19:

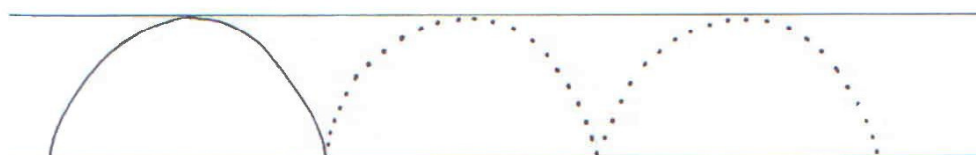
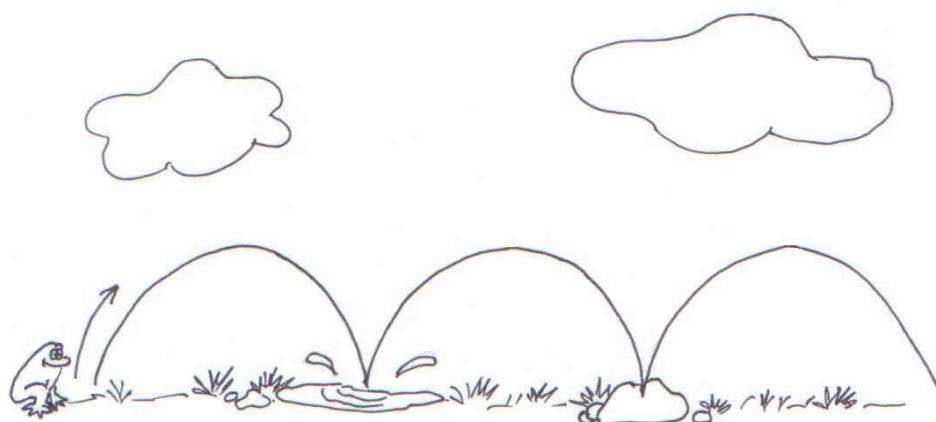
Příloha č. 20:

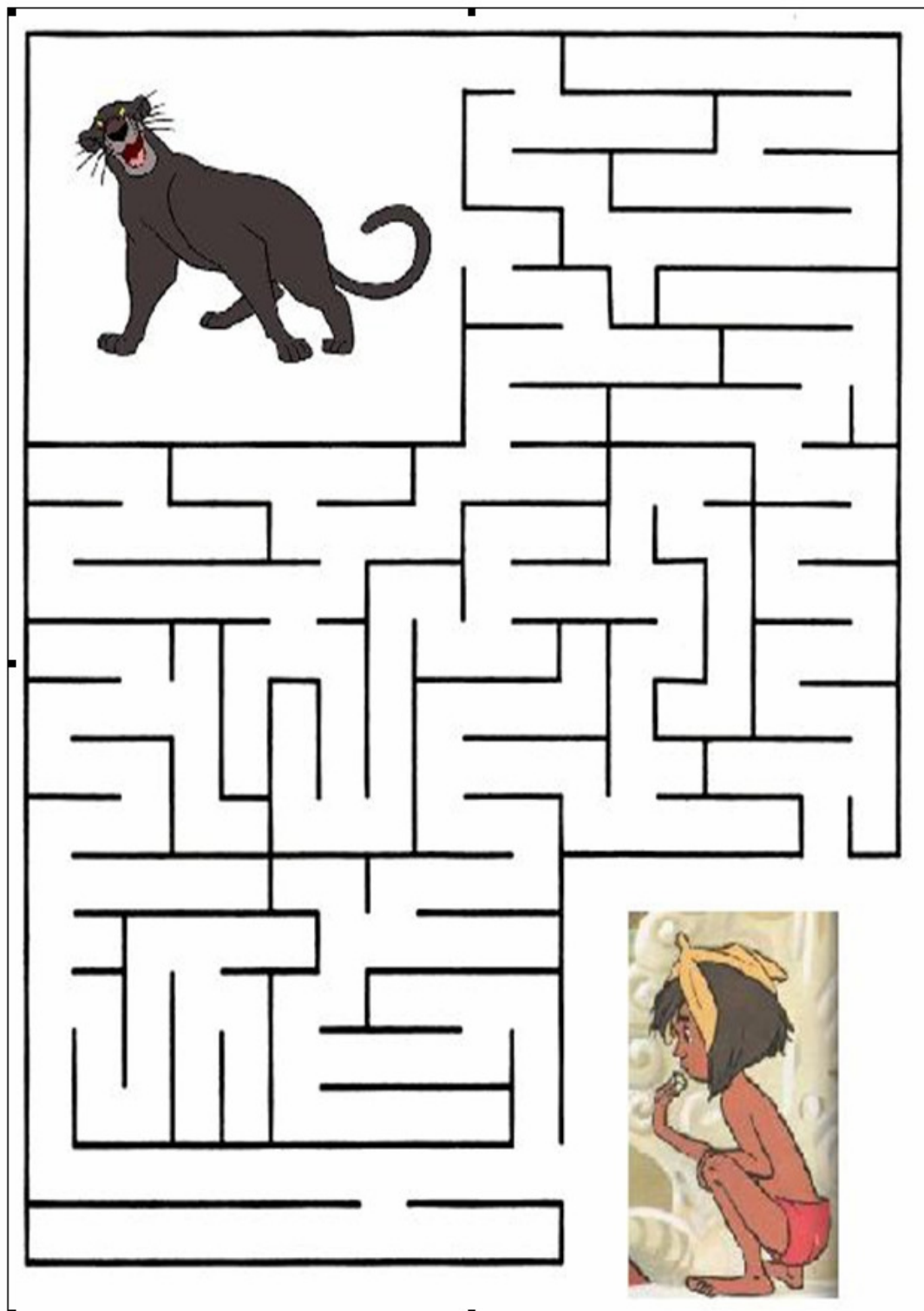
Příloha č. 21:

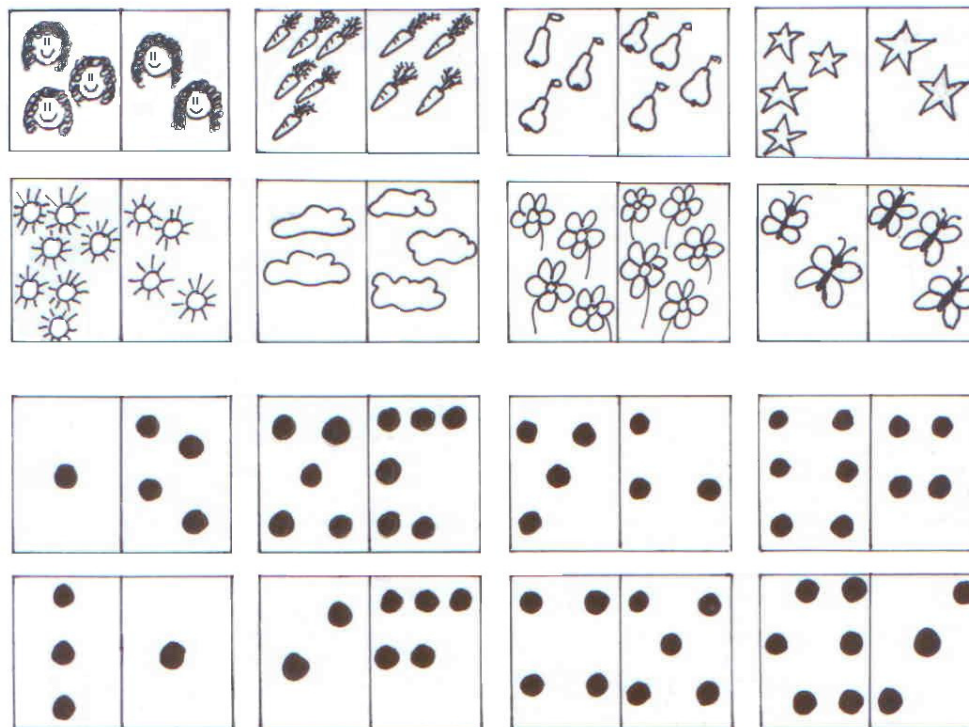
Příloha č. 22:

Příloha č. 23:

Příloha č. 24:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Magda Poláková
Katedra:	Primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Martina Fasnerová
Rok obhajoby:	2009

Název práce:	Připravenost dítěte pro vstup do školy a způsoby jejího zjišťování
Název v angličtině:	Child's readiness for entry to the school and ways of discovery of the readiness
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na rozvoj školní zralosti a připravenosti před vstupem do základní školy. Cílem diplomové práce je vytvoření adaptačního kurzu pro skupinu dětí, které v novém školním roce nastupují do první třídy základní školy.
Klíčová slova:	Mladší školní věk, školní zralost, školní připravenost, školní nezralost, vstup do školy, povinná školní docházka, přípravný kurz
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is concentrated on development of child's school maturity and readiness before the children entry the school. The main aim of the dimploma work is to create a preparative course for children who are going to enter the first class of elementary school in the new school year.
Klíčová slova v angličtině:	Young school age, school maturity, school readiness, school imaturity, entry to the school, compulsory school attendace, preparative course

Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Medvídek s políčky pro hodnocení</p> <p>Příloha č. 2: Pracovní list č. 1</p> <p>Příloha č. 3: Píseň Moudrost medvědí</p> <p>Příloha č. 4: Pracovní list č. 2</p> <p>Příloha č. 5: Pracovní list č. 3</p> <p>Příloha č. 6: Pracovní list č. 4</p> <p>Příloha č. 7: Pracovní list č. 5</p> <p>Příloha č. 8: Pracovní list č. 6</p> <p>Příloha č. 9: Píseň Muž moudrý</p> <p>Příloha č. 10: Pracovní list č. 7</p> <p>Příloha č. 11: Pracovní list č. 8</p> <p>Příloha č. 12: Papírové puzzle</p> <p>Příloha č. 13: Pracovní list č. 9</p> <p>Příloha č. 14: Pracovní list č. 10</p> <p>Příloha č. 15: Pracovní list č. 11, úkol č. 1 a 2</p> <p>Příloha č. 16: Šablona masky zvířete - žirafa</p> <p>Příloha č. 17: Šablona masky zvířete - opice</p> <p>Příloha č. 18: Šablona masky zvířete - medvěd</p> <p>Příloha č. 19: Barevné květiny</p> <p>Příloha č. 20: Pracovní list č. 12</p> <p>Příloha č. 21: Pracovní list č. 13</p> <p>Příloha č. 22: Pracovní list č. 14</p> <p>Příloha č. 23: Pracovní list č. 15</p> <p>Příloha č. 24: Pracovní list č. 16</p>
Rozsah práce:	95 stran
Jazyk práce:	Český jazyk